DÎVÂN BY BAHÂRÎ

16TH CENTURY

STRUCTURAL AND CONTENTIAL ANALYSIS

Thesis submitted to the

Institute for Graduate Studies in Social Sciences

in partial satisfaction of the requirements for the degree of

Master of Arts

in

Turkish Language and Literature

By

Ayşegül Pomakoğlu

Bogaziçi University

2013

The thesis of Ayşegül Pomakoğlu

has been approved by:

Yrd. Doç. Dr. Fatma Büyükkarcı Yılmaz (Thesis Advisor) ____________________

Prof. Dr. Zehra Toska ____________________

Prof. Dr. Ömür Ceylan ____________________

August 2013

Thesis Abstract

Ayşegül Pomakoğlu, "Dîvân by Bahârî: Structural and Contential Analysis"

The subject of this thesis is *Dîvân* by Bahârî, one of the sixteenth century Ottoman poets. The main aim is to present and analyze the Dîvân in terms of form and content, with giving some information about Bahârî's life and his literary personality.

By this purpose firstly we presented the transcribed text which is registered in Süleymaniye Library, Yazma Bağışlar no.6950/2 under the name Bahârî Dîvânı. Afterwards we added the poems from various sources which are known to belong to Bahârî to this transcribed text. After giving some information about Bahârî's life, his literary works and personality we move through the textual analysis.

On contential analysis we studied Religous and Mystical Features in the text by looking at religous elements such as holy texts, prophets, angels and also the mystical views of the poet. Then we examined the reflections of social life in Bahârî's poems. At the last stage we studied the themes of lover and the beloved.

Finally we gathered the knowledge we acquired through these analysis and commented on them. We gave the description the manuscript and explain the method we used in the transcription of it. As we thought there could have been some points which we overlooked we add a copy of the original manuscript to the end of our study. So that other researchers may have indicated their suggestions about these matters.

Tez Özeti

Ayşegül Pomakoğlu, “Bahârî Dîvânı: İnceleme – Metin”

Bu tezin konusu XVI. yüzyıl Osmanlı şairlerinden Bahârî’nin *Dîvân*’ıdır. Çalışmanın esas amacı, Bahârî Dîvânı’nı doğru bir biçimde tespit etmek, şairin hayatı ve sanat anlayışı hakkında bilgiler vermek, sonrasında metin üzerinde biçim ve içerik açısından bir inceleme yapmaktır.

Bu amaç doğrultusunda ilk olarak Dîvân'ın mevcut tek nüshası üzerinden transkripsiyonlu metni ortaya çıkarıldı. Çeşitli kaynaklardan Bahârî'ye ait olduğu tespit edilen şiirler bu metne eklendi. Şairin hayatı, eserleri ve sanat anlayışı ele alındıktan sonra, metinle ilgili inceleme aşamasına geçildi.

İçerik incelemesinde öncelikle dinî ve tasavvufî özellikler başlığı altında dîvânda sözü edilen sureler, peygamberler ve melekler gibi dinî unsurlar ile şairin tasavvufî görüşlerine yer verildi. Daha sonra sosyal hayatın şiire yansımalarına bakıldı. Son aşamada şiirlerde geçen sevgili ve âşık motifleri incelendi.

Sonuç kısmından sonra nüsha tasnifi yapılıp metin tespitinde izlenen yol aktarıldıktan sonra metnin okunmasında gözden kaçırılan noktalar olabileceği düşünülerek diğer araştırmacılarn önerilerinden yararlanabilmek amacıyla çalışmanın sonuna metnin bir nüshası eklendi.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ

A.g.e	Adı geçen eser
AÜDTCF	Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
bkz.	bakınız
böl.	bölüm
c.	cilt
G.	Gazel
H.	Hicrî
Haz.	Hazırlayan
K.	Kaside
Kt.	Kıt’a
M.	Miladî
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
Mf.	Müfred
MN	*Mecmaʿüʾn-Neżāʾir*
Mr.	Murabba
Ms.	Mısra
no.	numara
ö.	ölüm(ü)
PB	*Pervâne Bey Mecmūʿası*
s.	sayfa
sy.	sayı
SYB	Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar
T.	Tarih
vb.	ve benzeri
vr.	varak

ÖNSÖZ

Bu çalışmada dîvânı ortaya konan XVI. yüzyıl şairlerinden asıl adı Ali olan Bahârî, bugün Yunanistan topraklarında yer alan Tırhala'da doğmuş, Edirne'de eğitim görmüş ve H.958/M.1551 yılında Çatalca'da kadılık yaptığı sırada vefat etmiştir. Tezkirelerde ve mecmualarda Kadı Bahârî ya da Bahârî-i müderris olarak da anılan şairin *Dîvân*'ı ve *Fetihnâme-i Ungurus* isimli bir mesnevisi olduğu bilinmektedir.

Bahârî Dîvânı'nın tespit edebildiğimiz tek nüshası, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Koleksiyonu 6950/2 numarada kayıtlıdır. Nüshanın istinsah kaydı kütüphane katoloğunda H.950/M.1543-44 olarak gözükse de bu doğru değildir çünkü bu tarih yazmada yer alan bir tarih manzumesine aittir. Eserin müstensihi belli değildir. Dîvânın bulunduğu nüsha farklı müelliflere ait altı eserden oluşmaktadır. Farsça bir manzumeyle başlayan dîvânda karışık olarak kasideler, gazeller, kıtalar, tarihler ve müfredler yer alır. Bu da *Dîvân*'ın farklı kaynaklardan toplandığı izlenimini yaratmaktadır.

Çalışmalar sırasında başta nazire mecmuaları olmak üzere çeşitli kütüphanelerdeki birçok şiir mecmuasında Bahârî'nin farklı şiirleri tespit edildi. Şairin tüm şiirlerini bir araya getirebilmek ve daha kapsamlı bir dîvân metni oluşturmak amacıyla mecmualarda rastladığımız bu şiirleri de çalışmaya dahil etmeye karar verdik. Bu amaç doğrultusunda Bahârî'nin, Pervane Beg ve Edirneli Nazmî'nin nazire mecmualarındaki şiirlerini tespit ettik. Şiirlerin tespitinde *Pervane*

Beg Mecmuası üzerine Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde yapılan yüksek lisans tezlerinden ve Mehmet Fatih Köksal'ın hazırladığı edisyon kritikli *Mecma'ü'n-Nezâir* metninden faydalandık.

Metin tespitinden sonra, şairin hayatı ve sanat anlayışı üzerine bir çalışma yapıldı, daha sonra dîvânın incelenmesine geçildi. Öncelikle dîvândaki nazım biçimleri, vezin, kafiye, redif ve dil özellikleri üzerinde duruldu. İçerik incelemesi bölümünde *Bahârî Dîvânı*'nda kullanılan edebi sanatlar, motifler, sevgilinin ve âşığın özellikleriyle ilişkilendirilen hayaller tespit edildi. Böylece Dîvân edebiyatının klasik dönemine ait olan bu eserin, döneminin özelliklerini ne derece taşıdığı, geleneğe ne gibi katkılarda bulunup hangi aşamalarda onu çeşitlendirmeye çalıştığı ortaya kondu.

Çalışma sırasındaki yardımlarından dolayı tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Fatma Büyükkarcı Yılmaz'a, okunamayan ve anlaşılamayan kısımlarda bize yol gösteren Prof. Dr. Günay Kut'a, ayrıca Prof. Dr. Zehra Toska'ya ve Prof. Dr. Ömür Ceylan'a teşekkürlerimi sunarım. Son olarak, maddi ve manevi destekleriyle beni her zaman cesaretlendiren aileme teşekkürü borç bilirim.

1. GİRİŞ

XVI. yüzyıl, Osmanlı devletinin siyasi ve kültürel bir gelişme göstererek imparatorluk halini aldığı dönemdir. Bu yüzyılda, Osmanlı tahtında II. Bâyezid (1481-1512), Yavuz Sultan Selim (1512-1520), Kânûnî Sultan Süleyman (1520-1566), Sultan II. Selim (1566-1574), Sultan III. Murad (1574-1595), Sultan III. Mehmed (1595-1603) bulunmuştur. Özellikle Yavuz Sultan Selim ve Kânûnî Sultan Süleyman devrinde yapılan fetihler imparatorluğun çok geniş bir coğrafyaya yayılmasını sağlamıştır.

Fatih döneminden itibaren Osmanlı başkentleri Bursa, Edirne ve İstanbul ile şehzadelerin görev yaptığı Konya, Amasya, Manisa, Trabzon ve Kütahya gibi şehirlerde üst düzey yöneticilerin himayesinde edebî muhitler oluşmuştur. Fetihten sonraki imar faaliyetleriyle önemli bir sanat merkezi halini alan İstanbul, XVI. yüzyılda şiir ve edebiyat alanında yetiştirdiği isimlerle daha da ön plana çıkmıştır. Şehzade sancağı olarak faaliyet gösteren bölgelerde birçok şair himaye edilmiştir. Rumeli coğrafyasındaki edebî muhitler ise büyük ölçüde akıncı beylerin himayesinde gelişmiştir. Akıncı aileleri olan Mihaloğulları, Turhanlılar, Yahyalılar ve Malkoçoğulları birer yönetici olarak çevrelerinde daha çok şair olmak üzere çeşitli sanatçı1arı bulundurmaya özen göstermişler, böylece akıncılık aynı zamanda kültür ve sanatı besleyen önemli bir kaynak özelliği kazanmıştır.[1]

---

[1]Mustafa İsen ve diğerleri, *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, 4. baskı (Ankara: Grafiker Yayıncılık, 2006), s.95.

Osmanlı Devletinin gelişmesi ve güçlenmesiyle şiirdeki gelişme daha da hızlanmıştır. Bu dönemde gazel, kaside ve mesnevî büyük bir gelişme göstermiştir. Şiirde kullanılan Arapça ve Farsça kelimelerin artmasısyla şairler aruzu daha kolay uygulamaya başlamıştır. Bu durum genellikle kelimeleri yabancı ama söylenişi Türkçe olan bir şiir dilinin ortaya çıkışı olarak ifade edilmiştir.[2] Aruz kullanımında erişilen mükemmellik ve şiirin dış ahengindeki olgunluk sebebiyle bu yüzyıl Dîvân edebiyatının en parlak devri olarak nitelenerek Klasik dönem olarak adlandırılmıştır. İran şiirinden alınan mazmunların dikkatle seçilen kelimelerle ele alınması ve şiire yerli unsurların eklenmesiyle daha ince ve derin bir anlatım yakalanmıştır.[3] Özellikle Rumelili şairler, kurdukları hayallerle, kullandıkları mecazlarla çevrenin şiire girmesine daha çok özen göstermişlerdir. XVI. yüzyılda bu bölgede yetişen şairlerin dilinde sadelik ve doğallık, çevre ile ilgili tasvirler göze çarpmaktadır.

Bahârî'nin çağdaşı olan çok önemli şairler vardır. Bu yüzyılda yaşayan Fuzûlî (ö. 1566), Hayâlî (ö. 1557) , Bâkî (ö. 1600), Zâtî (ö. 1546), Muhibbî (ö. 1566), Taşlıcalı Yahyâ (ö. 1582), Nev'î (ö. 1599), Emrî (ö. 1575), Lâmiî (ö. 1532) ve Gelibolulu Mustafa Âli (ö.1600) dîvân edebiyatının en başarılı isimleri arasında kabul edilir.

---

[2] Mustafa İsen ve diğerleri, *A.g.e.*, s.93.

[3] *Büyük Türk Klasikleri*, c.III (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2004), s.203.

2. BAHÂRÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

2.1. Hayatı

Tuhfe-i Nâilî'de yer alan bilgilere göre Türk Edebiyatı'nda Bahârî mahlasını kullanan iki şair bulunmaktadır.[4] Bunlardan ilki XVI. yüzyılda yaşamış Tırhala kasabasında doğan Kadı ʿAli Bahârî Efendi'dir. Diğeri ise H. 1295 / M. 1878 tarihinde İstanbul'da doğan Kütahyalı Emirzâde Mehmed Nûrî Efendi'nin oğlu, Ahmed Midhat Bahârî Bey'dir. Sadettin Nüzhet Ergun ise *Türk Şairleri* isimli eserinde, XVI. yüzyıl ait tasavvufî manzumeler içeren bir mecmuada gördüğü iki şiirden yola çıkarak bu iki şairden farklı olarak üçüncü bir Bahârî'ye işaret eder.[5] Ergun, mutasavvıf Bahârî olarak tanımladığı bu şair hakkında sözünü ettiği iki sufiyâne gazel dışında başka bir bilgi verememektedir. Tezkirelerde de bu düşünceyi destekleyebilecek bilgiye rastlanmamaktadır. Oysa elimizde bulunan ve Tırhalalı Bahârî'ye ait olduğunu tespit ettiğimiz dîvân Ergun'un sözünü ettiği iki gazeli de içermektedir.

Sehî, Latîfî, Âşık Çelebi, Hasan Çelebi ve Beyânî tezkirelerinde Kadı ʿAli Bahârî'ye ait olarak gösterilen tüm şiir örnekleri elimizdeki dîvânda mevcuttur. Bu yüzden XVI. yüzyılda yaşamış tek bir Bahârî olduğunu ve elimizdeki Dîvân'ın Tırhalalı Kadı ʿAli Efendi'ye ait olduğunu söylemek mümkündür.

XVI. yüzyıl şairlerinden olan Bahârî hakkında sahip olduğumuz bilgiler o dönemin tezkirelerinde yer alan bilgilerle sınırlıdır. Buna göre şairin asıl adı ʿAli'dir.

---

[4] Nail Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, c.1, (Ankara: Bizim Büro Yayınları, 2001), s.108.
[5] Sadettin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, (İstanbul: Bozkurt Basımevi, 1936), s.657.

Âşık Çelebi onun "Rûmili'nden kasaba-i Tırhala'dan ashâb-ı kavl ve erbâb-ı makâleden" olduğunu söyler.[6] Latîfî Tezkire'sinde her ne kadar onun Prizrenli olduğunu bildirse de Âşık Çelebi bu bilginin doğru olmadığını kasidelerinden de anlaşılacağı üzere Bahârî'nin Tırhalalı olduğunu ifade eder.[7] Ama bu kasidelerine örnek vermez. Sehî Bey Tezkiresi'nde yer alan bilgiye göre Bahârî "ehliyet ile ma'rûf ve kemal-i marifet ile" tanınan bir kimsedir. Ayrıca "selâmet-i tab'ı vardır" yani düzgün yaradılışlı biridir.[8] Öğrenimini tamamladıktan sonra Kazasker Seydi Çelebi'den mülazım olan Bahârî, Edirne ve Karaferye'de müderrislik görevlerinde bulunmuştur. Onun müderris olarak görev yaptığı ve derslerde Molla Câmî'nin *Bahâristân* adlı eseri okuttuğu kendi şiirinde de anlaşılmaktadır:

Derilüp bir bölük ehl-i ẓarāfet
Bahārīden Bahāristān oḳurlar [Mf.1]

Aynı zamanda birçok bey ve paşa çocuğuna öğretmenlik yapan Bahârî, Dülbend-zâde Kasım Paşa'nın çocuklarına da hocalık yapmıştır. Âşık Çelebi Bahârî'nin muallimi olan Kasım Paşa'nın oğlu Bitevî Çelebi'ye incindiğini ve bu kırgınlığı bir şiirle dile getirdiğini aktarır.[9]

Düşümde dün gice gördüm ki paşa
Gezüp cennetde eylerdi temāşā

---

[6] Âşık Çelebi, *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ,* Haz. Filiz Kılıç, (İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, 2010), s. 434.
[7] Âşık Çelebi*, A.g.e.*, s.434.
[8] Sehî Bey, *Sehî Bey Tezkiresi: Heşt Behişt*, Haz. Günay Kut, (Cambridge: Harvard University, 1978), s. 291.
[9] Âşık Çelebi, *A.g.e.,* s.437.

Didüm oğluñ mıdur şol boķlı poţur

Didi ḥāşā-fe-ḥāşā s̱ümme ḥāşā

Kınalı-zâde Hasan onun bu Paşa'dan aldığı 100 akçelik harçlıktan şu şekilde bahseder. "Zikr olunan Kâsım Paşa'dan akçe isteyüp *Harclık* lafzını târîh didükde Kâsım Paşa dahı yüz akçe gönderüp *mi'etün kâmile* (tam bir yüz) diyü târîh dimişdür."[10]Bahârî, mülazımlığı sırasında sıkıntı çektiğini ve başladığı görevlerde hayal kırıklığı yaşadığını bir gazelinde şu şekilde anlatır:

Şevķ-i muķaddemāt iderüz yoķ netīcesi

Şekl-i ʿaķīme döndi birāẕer mülāzemet [G.8-3]

Bahârî bir müddet sonra müderrisliği bırakıp kadı olarak çalışmaya devam etmiştir. Âşık Çelebi'nin bildirdiğine göre Bahârî "denâ'et-i şân ve hasâset-i hâl ve resâset-i cemâl kemâlde" biridir.[11]

Tezkireler arasında Bahârî hakkında en ayrıntılı bilgiyi veren Âşık Çelebi'dir. *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*'daki "Âhir mülakatumuzda bu beyti taze dimişdi ki okımışdı" ifadesinden yola çıkarak onun Bahârî ile bizzat görüşmüş olduğunu söylemek mümkündür.[12] Âşık Çelebi'nin sözünü ettiği beyitse şudur:

Alayum yanuma ol şūh-ı cihān-āşūbı

Ġāyeti bu diyeler ķāżi bir oğlan çekdi

---

[10] Kınalı-zâde Hasan*, Tezkiretü'ş-Şu'arâ,* haz. İbrahim Kutluk (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1989), s.184; Âşık Çelebi, *A.g.e.*, s.435.

[11] Âşık Çelebi, *A.g.e.,* s.435.

[12] Âşık Çelebi, *A.g.e.,* s.437.

Bahârî'nin gösterişe düşkün olmadığından bahseden Âşık Çelebi onun cimriliği yüzünden kaldığı kervansaray köşelerinde çok sıkıntı çektiğini ve bu sebeple birçok hastalık edinip belinin iki kat olduğunu da bildirir.[13] Bahârî'nin şiirlerinde de kullanılan âşığın belinin iki kat olması hayalinin onun gerçek hayattaki durumunu yansıttığı düşünülebilir.

Bār-ı ġam çekmeden dü-tā oldum
Ḳaddüm iki büküldü yā oldum [G.75-1]

Yine Âşık Çelebi'nin bildirdiğine göre Bahârî yaklaşık yetmiş yaşında Çatalca kadılık yaptığı sırada 958/1551 tarihinde Edirne'de vefat etmiştir.[14]

Tezkirelerde Bahârî hakkında sıkça değinilen bir konu da onun mahlas değiştirmesidir. Önceleri Kemâlî mahlasını kullanan şair, arkadaşlarının kendisiyle 'Kem Ali' diye dalga geçmesi üzerine bu mahlası bırakıp Bahârî mahlasını kullanmaya başlamıştır. Fakat bu kez de arkadaşları "bahâr, kiliseye derler ne kâfirâne mahlasın var" diyerek onun üzerine gitmeye devam etmişlerdir.[15] Kaynaklar, şairliğinin yanında Bahârî'nin aynı zamanda iyi bir tarihçi olduğu hususunda hemfikirdir. Özellikle tarih düşürmede ve muamma çözmedeki maharetiyle öne çıkan Bahârî'den Âşık Paşa "Merhum tarihde dahı mahall-gû idi ve zemânında târîhleri ile dîvânlar u mecmû'alar memlû idi."[16] diye söz eder. Buradan

[13] Âşık Çelebi, *A.g.e.,* s.435.
[14] Âşık Çelebi, *A.g.e.,* s.435.
[15] Âşık Çelebi, *A.g.e.,* s.435.
[16] Âşık Çelebi, *A.g.e.,* s.435.

Bahârî'nin çok sayıda tarihinin olduğu anlaşılmaktadır. Sehî Beg, Bahârî'nin şair Revânî'nin ölümüne düşürdüğü tarihi şöyle aktarmaktadır:[17]

Cihānı ser-te-ser ṭutmıştı nāmı
Emīr-i naẓm yaʿnī kim Revānī

Ecel cāmını içti dehr elinden
Şu deñlü kim düşüp mest oldı ānī

İşidüp didi Rūḥ-ı Ḳudsī tārīḫ
Cināndan yaña cān atdı Revānī

2.2. Edebî Kişiliği

XVI. yüzyıl tezkirelerinde Bahârî'nin şiiri hakkında birbirine yakın ifadeler yer almaktadır. Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Bahârî'den şu şekilde bahseder. "Zümre-i kuzât-ı me'âlî-şi'ârdan eşcâr-ı pür-simâr-ı eş'ârı bahâr-ı belâgat ve 'ar'ar-ı fesâhat ile pür-izhâr olan şu'arâ-yı nâmdârdandur."[18]

Sehî Bey ise Bahârî için "Fenn-i Fürste ve tarz-ı gazelde şâir-i râsih ve hûb muammâ-güşâ ve müverrih" ifadesini kullanır.[19]

Latîfî de Sehî Beg'in "Fenn-i Fürste ve tarz-ı gazelde şâir-i râsih ve hûb muammâyî ve müverrih" ifadesini tekrarlayarak Bahârî'nin "ehl-i 'ilm zümresinden"

---

[17] Sehî Beg, *A.g.e.*, s.291-292.
[18] Kınalı-zâde Hasan, *A.g.e.*, s.183.
[19] Sehî Beg, *A.g.e.*, s.291.

olduğunu ifade eder.[20] Tezkirelerdeki ifadelerden Farsça'yı iyi bildiği, gazelde kuvvetli bir şair olduğu, güzel muammalarının ve tarihlerinin olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar dışında Bahârî'nin şiir ve sanat hakkındaki görüşünü anlayabilmek için kendi şiirlerine bakmamız gerekmektedir.

2.2.1. Şiir ve Şair Hakkındaki Görüşleri

Bahârî şiirlerinde kimlerden etkilendiğini, hangi şairi örnek aldığını fazla dile getirmemiştir. Yalnızca bir beyitte şiir hakkındaki görüşlerini ortaya koyarken, şiirin mükemmel olsun istersen Selmân'ın izinden git, diyerek XIV. yüzyılın büyük şairlerinden olan Selmân-ı Sâvecî'yi takdir ettiğini ve şiirlerinde onun izinden gitmeyi hedeflediğini söylemiştir:

Ger kemāle irgürem dirseñ Bahārī şiʿirüñi

Ṭut ṭarīḳ-i naẓm u eşʿār içre Selmān yolların [G.84-7]

Ayrıca her şair gibi Bahârî de kendi şiirini övme eğilimindedir. Öyle ki onun söylediği bu renkli gazeller başkaları tarafından da yazılarak dîvân sayfalarını süsleyecektir:

Yazalar tā kim Bahārī ṣafḥa-ı dīvānlara

Bir niçe rengīn ġazeller söyle ol şāh üstine [G.109-5]

---

[20] Latîfî, *Latiîfî Tezkiretü'ş-Şu'ara ve Tabrisatü'n-Nuzema (İnceleme- Metin)*, haz. Rıdvan Canım (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 2000), s.195.

Bir başka beyitte de Bahârî, şiirin lezzetli olsun istiyorsan önce sevgilinin tatlılığından bahset, der. Bu da şiirde rindâne bir üslup benimsediğini akla getirir:

Ey Bahārī ger dilerseñ kim ola naẓmuñ leẕīẕ
Ṣāfī añ şiʿrüñde anuñ laʿl [ü] şekker başını [G.140-5]

Bahârî rindâne şiirden yana olduğunu bir başka beyitte şu şekilde ifade eder:

ʿArż itmege eşʿārını dildāra Bahārī
Rindāne geçüp meclise dīvān-ile geldi [G.128-5]

Sevgiliye şiirlerini sunmak için dîvânıyla meclise gelen Bahârî bu topluluğa en çok yaraşan şekilde rindâne bir eda takınmaktadır.

Bahârî'ye göre şiir çok değerli bir araçtır çünkü güzeller onun sayesinde tuzağa düşmektedir. Aslında âşıklar, güzeller yüzünden acı çekip bunları şiirlerde dile getiriyor olsalar da sevgililerin gönlünü kazanmak, ilgilerini çekmek, şiir sayesindedir. Bu yüzden Bahârî vuslata kavuşturmayan şiirleri ayıplamaktadır:

Şiʿr odur kim her gözi āhū anuñla ṣayd ola
Ey Bahārī vaṣla bāʾiẟ olmayan eşʿāra yuf [G.47-5]

Hatta Bahârî güzelleri şiirlerle kendine kul yapabileceğini bile düşünebilmektedir. Eğer böyle bir şey mümkün değilse şiirin de önemi kalmamaktadır. O zaman Bahârî defter ve dîvânlar dolduran şiirlerini yakmayı, yok etmeyi bile aklından geçirmektedir:

Çünki rām olmaz güzeller kimseye eşʿār-ile

Diñ Bahārī oda yaķsun defter ü dīvānını [G.125-5]

Bazı durumlarda da Bahârî aşkı defter ve dîvânlara yazmanın kifayetsiz olduğunu söyleyerek asıl uğraşın sevgilinin vasfının gönüle yazmak olması gerektiğini anlatır:

Dostlar vaṣf-ı nigārı yazalum levḥ-i dile

Ne virüp alımazuz defter [ü] dīvānlar-ile [G.115-3]

2.2.2. Bahârî'nin Etkilediği ve Etkilendiği Şairler

2.2.2.1. Etkilendiği Şairler ve Yazdığı Nazireler

Bahârî şiirlerinde hangi şiire ve şaire nazire yazdığını belirtmez. Bu yüzden yalnızca Dîvân'daki şiirlere bakarak hangisinin nazire olduğunu anlamak zordur. Bu noktada Bahârî'nin hangi şairlerden etkilendiğini anlamak için başvurulabilecek kaynaklar nazire mecmualarıdır. Fatih Köksal'ın hazırladığı Edirneli Nazmî'nin *Mecma'u'n-Nezâ'ir*'inde Bahârî'nin 17 şiiri yer almaktadır. Bunlardan 16'sı gazel, 1'i murabbadır. Bu nazirelerden ikisi Ahmed Paşa'ya ikisi Necâtî'ye yazılmıştır. Bahârî'nin nazire yazdığı diğer şairler Nesîmî, Hafî, Resmî, Ahmed-i Dâ'i, Tacizâde Cafer Çelebi, Ulvî, Kemalpaşazade, Vasfî, Revânî, Kemal-i Zerd, Hâşimî-i Acem, Sûzî, Mestî ve Şeyhî olarak sıralanbilir. Buradan Bahârî'nin yaşadığı devirde meşhur olan birçok şaire nazire yazdığı anlaşılmaktadır. Fakat onun şiirlerinde en çok Ahmed Paşa ve Necâtî'nin etkisi hissedilir.

Ahmed Paşa:

Ne maḥabbet-nāme yazmışdur ʿizārı ḫaṭṭı kim

Ḫod tārīḫ eylemişdür fitneyi ʿunvān aña [82-2] [21]

Bahârî:

Vaṣf-ı ḥüsnüñde senüñ bir nāme yazdum k'āfitāb

Germ olup altun ḳalemle çekdi bir ʿünvān aña [G.4-4]

Ahmed Paşa:

Ey şarāb-ı nāb içüp ʿazm-i ḫarābāt eyleyen

Her kime uġrarsañ anuñ ḫānesi vīrān olur [1259-4] [22]

Bahârî:

Şöyle yıḳdı dest-i cevrüñ dostum dil ḫānesin

Hergiz ābād olmayup günden güne vīrān olur [G.14-5]

Bahârî'yi en çok etkileyen şairlerin başında Necâtî'nin geldiği anlaşılmaktadır. Özellikle şiirlerinde atasözü ve deyimlere yer verişi, redif olarak Türkçe kelimeler seçişi bunu kanıtlar niteliktedir:

Necâtî:

Göge çıḳarsa görinmez benüm uçmaḳ gözüme

Devletüñde daḫi aʿlālaradur himmetümüz [1862-6] [23]

---

[21] Edirneli Nazmî, *Mecmaʻu'n-Nezâ'ir*, haz. M. Fatih Köksal (T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2012), s.140. Erişim, 19 Mart 2013. www.kulturturizm.gov.tr.

[22] Edirneli Nazmî, *A.g.e.*, s.746.

[23] Edirneli Nazmî, *A.g.e.*, s.1058.

Bahârî:

Ḳad-i bālāsına irüşmegedür niyetümüz
Sāyeveş alcaġız ammā yücedür himmetümüz [G.37-1]

Necâtî:

Yine cānumı ni̱sar ideyin uş bir meleke
Ki diye ẖāl-i ruẖı māh-ı şeb-efrūza leke [4345-1][24]

Bahârî:

Māh öykündügi'çün mihr-i cemāline anuñ
Dūd-ı āhum yitüşüp aña yitüşdürdi leke [G.116-2]

Bahârî'nin nazirelerinde kendinden önceki şairlerle aynı söyleyişi yakalamaktan ziyade mevcut hayalleri farklı bağlamlara taşımaya çalıştığı görülmektedir. Çoğu naziresinde Bahârî kafiye için aynı kelimeleri seçerken yarattığı hayallerde belli bir unsurun farklı özelliklerine dikkat çekmeye çalışır.

Şeyhî'ye yazmış olduğu bir nazirede de Bahârî'nin intizar hususna Şeyhî'den farklı biçimde yaklaştığı görülmektedir. Şeyhî gözden düşmüş olsa da sevgilinin ona göstereceği keremlerden henüz ümidini kesmediğini anlatırken Bahârî gam kılıcının hayattan ümidini kestiğini söyleyerek ölümü beklediğini dile getirmektedir. Şeyhî sevgilinin lütuflarını beklediğini açıkça anlatırken Bahârî sevgili bakışlarını ondan esirgediği sürece hayattan hiç bir beklentisinin olmadığını çaresizce ölümün gelmesini beklediğini ima etmektedir.

[24] Edirneli Nazmî, *A.g.e.*, s.2343.

Şeyhî:

Gözden bıraḳdı gerçi bizi ol nigārumuz

Vardur keremlerine anuñ intiẓārumuz [19-1][25]

Bahârî:

Tīġ-i ġam-ile kesdüñ ümīẕi ḥayātdan

Gel ey ecel hemīn sañadur intiẓārumuz [G.36-3]

Başka bir örnek olarak Ulvî'ye yazılan nazire gösterilebilir. Burada encümen yani meclis kelimesi etrafında iki farklı hayal vardır. Ulvî sevgilinin ayva tüyleri ve beninden söz ettikçe meclisi hoş kokular sardığını anlatırken Bahârî meclisi, mumu sebebiyle anmaktadır:

Ulvî:

Ḫaṭṭ u ḫālüñden ne ṭañ kim dem ura ʿUlvī olur

ʿIṭr-ı enfāsı ile anuñ muʿaṭṭar encümen [G.3308-7][26]

Bahârî:

Dāġ ṣanmañ kim Bahārī'nüñ dil-i pür-sūzını

Meclisinde germ olup yaḳmış o şemʿ-i encümen [G.97-5]

Bahârî'nin bazen de benzer bir hayali farklı kelimlerle kurmaya çalıştığı gözlemlenir. Örneğin, Revânî "ateş" kelimesini şiir olarak düşünüp bununla alemin

[25] Saim Güler, "Pervâne Beg Nazire Mecmuası (230b-261a) Transkriptli, Edisyon Kritikli Metin" (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2006), s.114.
[26] Edirneli Nazmî, *A.g.e.*, s.1813.

içine ateş bırktığını söylerken Bahârî cihanda karanlık bir yer kalmasın diyerek âh ateşiyle dünyanın üzerine bir kandil astığını dile getirir.

Revânî:

Od bıraġur ʿālem içine Revānī göz göre

Her ne şiʿri kim diseñ bu hadd-i gül-gūn üstine [4272-5][27]

Bahârî:

Ḳalmasun bir yir cihānda ẓulmet-i hicrān diyü

Şuʿle-i āhum ḳanādīl aṣdı gerdūn üstine [G.108-4]

Başka bir beyitte Resmî, gözün aldatıcı olduğunu "ayyâr" sözcüğüyle dile getirirken Bahârî ona yazdığı nazirede "ayyâr" ile aynı anlamdaki "mekkâr" sözcüğünü kullanarak benzer bir hayali gönlün hileyle zapt edilmesi bağlamında yeniden yorumlamıştır:

Resmî:

Hecr ile cādū gözüñ ṣayd itdi bini bilmedüm

Aña meftūn oldum āh ol fitne ḫod ʿayyār imiş [G.2072-3][28]

Bahârî:

Almayınca ḳomadı göñlümi mekr ü āl ile

Bir nigār-ı dil-sitān u bir gözi mekkār imiş [G.43-2]

---

[27] Edirneli Nazmî, *A.g.e.*, s.2305.
[28] Edirneli Nazmî, *A.g.e.*, s.1168.

Bazı durumlarda Bahârî nazire yazdığı şairle ifade açısından paralellik kurabilmektedir. Nesîmî'ye yazdığı nazirenin matla beyti buna örnek olarak gösterilebilir:

Nesîmî:

Yanaram ʿışḳuñdan aḳar gözlerümden yaşlar

Fürḳatüñ derdi çıḳardı yüregümde başlar [1885-1][29]

Bahârî:

Çeşm-i pür-eşküm ḳaçan kim aġlamaġa başlar

Derdini dökmege başlar yüregümde başlar [G.34-1]

Bahârî nazirelerini genellikle gazellere yazmaktadır. Tacizade Cafer Çelebi'ye yazdığı nazirede ise bu durumun dışına çıkarak bir murabbaya yine murabba ile karşılık vermiştir. Bu da nazirelerin her zaman gazel şeklinde olmayabileceğini hatırlatır niteliktedir.

Tacizade Cafer Çelebi:

Reşḥa-i cām ile ḫāk-i dili nemnāk idelüm

Gerd-i ġam ḳalmasun anda ṣulayup pāk idelüm

Gül ü mül ṣoḥbetini yār ile bī-bāk idelüm

Mest-i lā-yaʿḳıl olalum yaḳalar çāk idelüm [3215-1][30]

---

[29] Edirneli Nazmî, *A.g.e.*, s.661.
[30] Edirneli Nazmî, *A.g.e.*, s.1753.

Bahârî:

Gerd-i ġamdan yine mirʿ āt-ı dili pāḳ idelüm

Cām-ı Cem āyīnesi şeklini idrāḳ idelüm

Curʿ a-i cām-ı meye cānumuzı ḫāk idelüm

Mest-i lā-yaʿ ḳıl olalum yaḳalar çāk idelüm [Mr.2]

2.2.2.2. Etkilediği Şairler ve Bahârî'ye Yazılan Nazireler

Tezkirelerden edinilen bilgiye göre Bahârî'nin, en azından yaşadığı dönemde etkili bir şair olduğunu söylemek mümkündür. Edirneli Nazmî'nin *Mecma'ü'n-Nezâir*'inde Bahârî'ye yazılmış nazirelere rastlanmamaktadır. Bunun için başka bir nazire mecmuası olan Pervâne Beg'in *Mecmuatün-Nezair*'ine başvurmak gerekir. Bu mecmuada Sürûrî, Sâlikî ve Helâkî'nin, Bahârî'nin "çeker" redifli gazeline nazire yazdığı görülür.

Bahârî:

Dem-be-dem cānā niçün ġamzeñ dile ḫançer çeker

Eşk-i çeşmümden ṣaḳın kim üstine leşker çeker [G.23-1]

Sâlikî:

Bir seḥer göz itdügin görmiş saña iy ġonca-leb

Nergisüñ üstine sūsen ḫışm idüp ḫançer çeker [PB 2/3-4][31]

[31] Hasan Kaya, "Pervâne Beg Nazire Mecmuası (165a-199b) Transkripsiyonlu ve Edisyon Kritikli Metin" (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2002), s.214.

Bahârî:

Ruḫlaruñdan zülf-i pīç-ā-pīçüñi ḳaldurmadı

Gerçi āh-ı āteşīnüm göklere ejder çeker [G.23-2]

Sürûrî:

İtdügüñce bād-ı āhumdan ṣaçuñı mużṭarib

Dir gören göge melek zencīr-ile ejder çeker [PB 52/1-2][32]

Bahârî:

Leblerüñ ʿaksi düşelden bādeye her ehl-i ẕevḳ

Germ olup meclisde laʿlüñ yādına sāġar çeker [G.23-4]

Helâkî:

Nice ḳan yutmayam öpdükçe lebüñ her bir rakīb

Sāḳiyā cām-ı şarāb-ı vaṣlı gör kimler çeker [PB 52/2-4][33]

2.3. Eserleri

Tespit edebildiğimiz kadarıyla Bahârî'nin iki eseri mevcuttur. Bunlardan ilki çalışmamıza konu olan *Dîvân*'dır. Diğer eseri ise Kânûnî Sultan Süleyman'ın Macaristan seferini konu alan bir mesnevi olan *Fetihnâme-i Ungurus*'tur. Bunların dışında Haluk İpekten ve arkadaşları tarafından hazırlanan *Tezkirelere Göre Dîvân*

[32] Hasan Kaya, *A.g.e.*, s.215.
[33] Hasan Kaya, *A.g.e.*, s.215.

Edebiyatı İsimler Sözlüğü'nde Bahârî'nin *Yûsuf ve Züleyhâ*'sı olduğundan bahsedilmekte ve kaynak olarak da Sehî Beg, Latîfî, Âşık Çelebi, Kınalı-zâde Hasan Çelebi ve Beyânî tezkireleri gösterilmektedir.[34] Söz konusu tezkirelerde böyle bir bilgiye rastlanmadığından *Yûsuf ve Züleyhâ* Bahârî'nin eserleri arasına dahil edilmemiştir.

2.3.1. *Dîvân*

Dîvânın şu ana kadar tespit edilen tek nüshası, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Koleksiyonu 6950/2 numarada kayıtlıdır. Dîvânın bulunduğu yazma farklı müelliflere ait altı eserden oluşmaktadır. 31 varaktan oluşan Dîvân, 11b-42b arasında yer alır. Üzeri şemseli kahverengi yıpranmış bir cildi vardır, yapraklar sarı renkte ve kırmızı cetvellidir. 200x145/155x99 mm. boyutlarındaki kâğıda, 16 satır, nesih yazı ile yazılmıştır. Kütüphane kayıtlarında dîvânın istinsah tarihi hicrî 950 olarak gözükse de bu bir hatadan kaynaklanmaktadır. Bu tarih, yazmada yer alan bir tarih manzumesine aittir. Eserin müstensihi belli değildir. Dîvândaki şiirler belli bir düzene göre sıralanmamıştır. Farsça bir manzumeyle başlayan dîvânda kasideler, gazeller, tarihler belirli kısımlara ayrılmamıştır. Eserde reddade bulunmaktadır, bu da elimizdeki nüshanın ara sayfalarının kopmadığını ya da kaybolmadığını, yani yazmada eksiklik olmadığını gösterir. Bahârî'nin bütün şiirlerini kapsamayan ve farklı kaynaklardaki şiirlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulduğu izlenimini veren

[34] Haluk İpekten ve diğerleri, *Tezkirelere Göre Dîvân Edebiyatı İsimler Sözlüğü* (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1988), s.62.

Dîvân'ın içinde 142 gazel, 5 kaside, 1 murabba, 10 kıta, 5 müfred ve 1 mısra yer almaktadır.

2.3.2. *Fetihnâme-i Ungurus*

Bahârî'nin bu eseri hakkındaki en ayrıntılı bilgiyi *Gazavât-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Beyin Gazavât-nâmesi* adlı kitabında Agâh Sırrı Levend vermektedir.[35] Kanûnî Sultan Süleyman'ın 1526 yılındaki Macaristan seferini anlatan *Fetihnâme-i Ungurus* Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi koleksiyonu No.5345'te kayıtlıdır. Nüshanın zahriye kısmında eserin adı *Türkî Manzum Fetih-nâme-i Ungurûs* olarak geçmektedir. Agâh Sırrı Levend, ikinci ve sekizinci beyitlerde *Kıyâmetnâme* adının geçtiğini belirterek, şairin eserine bu adı vermiş olabileceğini ileri sürmektedir.[36] 18 varaktan oluşan eserin baştan ilk üç sayfasında eserin adıyla birlikte, Sülemaniye ve Hacı Mahmud Efendi kütüphanelerinin mühürleri yer almaktadır. 3b'de başlayan mesnevînin 11. beytinde şair:

Ben Bahāriyem gülistāndur yirüm
ʿAndelī̄bem tāze bostāndur yirüm

diyerek mahlasını verir. Aruzun "Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün" kalıbıyla yazılan bu mesnevî 306 beyitten oluşmaktadır.

---

[35] Agâh Sırrı Levend, *Gazavât-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Beyin Gazavât-nâmesi* (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2000), 46.
[36] Agâh Sırrı Levend, *A.g.e.,* s.46.

3. BAHÂRÎ DÎVÂNI'NIN İNCELENMESİ

3.1. Şekil Özellikleri

3.1.1. Nazım Şekilleri

Biz bu çalışmamızda Bahârî'nin 2'si tarih içerikli olmak üzere 152 gazelini, yine 2'si tarih içerikli olmak üzere 10 kıtasını, 5 kasidesini, 5 müfredini, 2 murabbasını, 1 mısrasını tespit edebildik. Elimizdeki nüshadaki şiirlerin ikisi Farsça 'dır. Bunlardan biri kaside (K.1), diğeri de gazel şeklinde bir tarihtir (T.4). Ayrıca Bahârî'nin Türkçe-Farsça mülemma şeklinde bir gazeli de vardır (G.97).

Bahârî'nin gazelleri genelde 5 beyitten oluşmaktadır. Bunun yanında 6, 7, 9, 10 ve 11 beyitlik gazelleri de vardır. Beyit sayısına göre gazellerin dağılımı şöyledir:

Beyit sayısı	5 beyitlik	6 beyitlik	7 beyitlik	9 beyitlik	10 beyitlik	11 beyitlik
Gazel sayısı	108	2	38	2	1	1

Bahârî'nin (پ, ث, ج, ح, خ, ذ, ژ, س, ض, ع, غ, و) harfleriyle şiir yazmadığı görülmektedir. Şiirlerin harflere göre dağılımı da şu şekildedir:

	GAZELLER	KASİDELER	KITALAR
ا	4		
ب	1		
ت	3		
د	2		
ر	25	1	
ز	7		

ش	2		
ص	1		
ف	3		
ق	4		1
ك	9	1	1
ل	11		1
م	11	1	
ن	17		1
ه	22	1	2
ى	30	1	3

Bahârî'nin Dîvân'ında 5 kaside vardır. Bunlardan "ʿalem" redifli iki numaralı kaside padişaha övgü niteliğinde yazılmıştır. Bundan sonra gelen "gibi", "derdmendüñ" ve "dedeler" redifli şiirler ise nesib, dua, medhiye gibi bölümlerden oluşmadıkları için biçimsel olarak kasidenin özelliklerini yansıtmıyor olsalar da konuları itibariyle tasavvufî övgü içerdikleri için kaside olarak adlandırılabilirler.

Bahârî'nin gazelleri genellikle âşıkâne ve rindâne bir üslup taşımaktadır. Fakat bunların yanında tasavvufla ilgili ya da ahlâki öğütler veren hikemî tarzda şiirler de yer alır. "Tārīḫ-i Ḳalʿa-i Būdīn" başlıklı 17 beyitlik gazel Budin'in fethini anlatmaktadır, şiirin son dizesinin ebced hesabına göre harf değerleri toplandığında H.932/M.1525-26 tarihini vermektedir. "Sulṭān Mehmed" başlıklı 5 beyitlik Farsça tarih de Kânûnî Sultan Süleyman'ın oğlu Şehzade Mehmet'in ölümüne düşülmüş bir tarihtir. Bu şiirin son dizesinin ebced hesabı olarak karşılığı H.950/M.1543-44'tür ve bu tarih, Şehzade Mehmed'in ölüm tarihiyle örtüşmektedir.

Bahârî diğer iki tarihini kıta nazım biçiminde yazmıştır. Bunlardan "Diger" başlığını taşıyan tarih, yine Şehzade Mehmed'in ölümüne yazılmıştır ve ebced değeri H.950/M.1543-44'e karşılık gelmektedir. Rodos'un fethinin tarihini veren "Rodos" başlıklı kıtanın ebcedi ise H.928/M.1522-23 değerini verir. Ama şirin sonuna rakamla yazılan tarih H.929/M.1921-1922'dir. Rodos kalesinin fethi ise tarihî kaynaklarda 1522 olarak geçmektedir.

Bahârî'nin iki kıtası (Kt.4, Kt.5) kıta-i kebire şeklindedir ve bunlarda mahlas kullanılmıştır. Kt.2 ve Kt.6 ise nazm biçimindedir yani ilk beyitleri kafiyelidir.

Dîvân'da yer alan iki murabbadan biri altı diğeri yedi bendden oluşur. Bu murabbaların ikisi de murabba-ı mütekerrirdir yani ilk bendin son mısrası her bendin sonunda tekrarlanmaktadır.

34. gazelde ve 2. murabbada mahlas yer almamaktadır. Bunlar, mecmualardan alınan şiirler oldukları için başlıkları sebebiyle Bahârî'ye ait oldukları bilinmektedir.

3.1.2. Vezin

Dîvân'da aruzun 14 farklı kalıbı kullanılmıştır. Aşağıdaki tablo, kullanılan vezin kalıplarını ve kullanıldıkları şiir sayılarını göstermektedir:

	VEZİNLER	K	G	Mr	Kt	T	Mf	Ms
BAHR-İ HEZEC	Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _		8					
	Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Feʿūlün . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _	1	6			1	1	
	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün _ _ . / . _ _ . / . _ _ . / . _ _		5					
	Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün _ _ . / . _ _ . / . _ _					1		
BAHR-İ RECEZ	Müstefʿilātün / Müstefʿilātün _ _ . _ _ /_ _ . _ _		2					
BAHR-İ REMEL	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _	1	77	1	1		1	1
	Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _		4		3	2		
	Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün . . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _		23	1	1			
	Feʿilātün/ Feʿilātün/ Feʿilün . . _ _ / . . _ _ / . . _	1	1					
BAHR-İ MÜNSERİH	Müfteʿilün / Fāʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün _ . . _ / _ . _ / _ . . _ / _ . _						1	
BAHR-İ MUZÂRİʾ	Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü /Fāʿilün _ _ . /_ . _ . / . _ _ . / _ . _	1	16		1			
	Müstefʿilün / Feʿūlün/ Müstefʿilün / Feʿūlün _ _ . _ / . _ _ / _ _ . _ / . _ _		1					
BAHR-İ MÜCTES	Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün . _ . _ / . . _ _ / . _ . _ / . . _		4		1			
BAHR-İ CEDÎD	Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün . . _ _ / . _ . _ / . . _	1	3		1			

Dîvân'da ulama ve imalelere sıkça rastlanırken bir vezin kusuru olarak görülen zihaf da yapılmıştır. Zihaf genelde ا (elif) ve ى (ye) gibi uzun ünlülerin kısa okunması gereken yerlerde karşımıza çıkmaktadır. Örneğin aşağıdaki beyitte kelime *ṣafāmuz* olarak yazılmış olsa da vezne uyması için zihaf yapılarak, *ṣafamuz* şeklinde okunur:

Ferahından *ṣafamuz* cān tene cānān gelicek
Sevinür dil duramaz bir nefes ol-cān gelicek [G.55-1]

Bu beyitte *Ṭūbā* kelimesinin ikinci hecesi kısıltılarak *Ṭūba* şeklinde okunur:

Ṭūbayı ḥayretde ḳor ol-serv-i nāz
Her ḳaçan ḳadd-i bülendin gösterür [G.12-4]

Aynı durum başka bir beyitteki Leyli kelimesi için de geçerlidir. *Leylī* olarak yazılan kelime vezin gereği *Leyli* olarak okunur:

Leyli-i zülfüñ hevāsında Bahārī cān virüp
ʿIşḳ bāzārında bir iş aṣdı Mecnūn üstine [G.108-5]

Bu beyitte de *tīġ* kelimesinde zihaf vardır. Aslında uzun sese sahipken *tiġ* şeklinde kısa olarak okunur:

Başlar tiġ-i müjeyle kesilür şu deñlü kim
Yatur ḳażā-yı ʿışḳda ḳurbān alay alay [G.124-3]

Aşağıdaki beyitte ise *rāżī* kelimesi vezine uyması için *rāżı* şeklinde okunur:

Çift olduġına *rāżıyam* aġyār-ile yārüñ

Tek gūşe-i çeşm-ile baña bir naẓar olsun [G.94-4]

Metnin transkripsiyonu yapılırken bu tür kelimeler zihaflı okunmuş, her zihaf ayrıca dipnotta gösterilmemiştir.

Yer yer vezin gereği ünlü ile biten kelimeden sonra gelen ve yine ünlü ile başlayan sözcüğün ilk harfinin düşürülüp iki sözcüğün birbirine bağlandığı görülmektedir:

Vaṣf-ı ḥüsnüñde senüñ bir nāme yazdum *k'āfītāb*

Germ olup altun ḳalemle çekdi bir ʿünvān aña [G.4-4]

Nīçün ayrılduñ o sīm-endāmdan *diy'üstüme*

Her ṭarafdan atılur seng-i melāmetler meded [G.9-4]

Dostlar *nic'olmayam* tenhā vü ġamnāk ü ġarīb

Hem enīsüm mūnisüm hem ġam-güsārum görmedüm [G.81-3]

Dîvânda bazı vezin bozukluklarına da rastlanmaktadır. Bunları yeri geldikçe dipnotlarda belirtilmiştir.

3.1.3. Kafiye ve Redif

Bahârî'nin şiirlerinde daha çok tam kafiyeyi tercih ettiğini söylemek mümkündür. En çok da bir uzun ünlü ve bir ünsüzle biten kafiyelere rastlanmaktadır:

Ḳangı āşüfte ki zāhid der-i cān*ān*da yiler

Ka῾be-i vaṣla irer ṣanma beyāb*ān*da yiler [G.27-1]

Az da olsa zengin kafiyenin kullanıldığı gazeller de vardır:

Cānā kār itdi firāḳı serv-ḳ*āmet*ler meded

Ben ġarī̄büñ başına ḳopdı ḳıy*āmet*ler meded [G.9-1]

Bahârî bir gazelinde de cinaslı kafiye kullanmıştır:

Hī̄ç bilmem gözümüñ yaşı ne vaḳtin *yeñile*

Ḳalmadı yüzüm el içre sile sile *yeñ-ile* [G.101-1]

Bahârî şiirlerinde genellikle redif kullanmış ve bu redifleri de Türkçe fiillerden seçmiştir. Dîvân'da redif çoğunlukla; sözcük, ek ve her ikisini birden barındıran ifadeler biçiminde görülür. Bununla birlikte kelime grupları ile yapılan redifler de vardır.

Sözcük biçimindeki:

İsterem kim olmasun ῾ālemde hicrān *günleri*

Kimseye göstermesün Ḥaḳ ol perī̄şān *günleri* [G.133-1]

Ek biçimindeki:

Niçe bir ῾ālemi ġarḳ eyleyelüm yaş*larla*

Yā niçe bir dögelüm başımızı ṭaş*larla* [G.111-1]

Ek ve sözcük biçimindeki:

Bāġ-ı ḥüsn içre ruḫ-ı dilber gibi gül*ler biter*

Deste deste zülf-i cānān gibi sünbül*ler biter* [G.18-1]

Kelime grubu biçimindeki:

Ol ṣanem bī-ʿahd ü peymān *olmasun öldür beni*

Vaʿde-i vaṣla peşīmān *olmasun öldür beni* [G.127-1]

3.2. Dil ve Üslup Özellikleri

3.2.1. Dil ve Anlatım

Farsça'ya da hakim olduğu bilinen Bahârî şiirlerini çoğunlukla Türkçe yazmıştır. Onun Arapça ve Farsça kelimeleri sık sık kullanıyor oluşu, beyitlerin anlaşılmasına bir engel teşkil etmemektedir. Bahârî'nin sade ve kolay anlaşılır bir şiir dili vardır. Bazı gazelleri sanki hece vezniyle yazılmış gibi sade bir dile sahiptir:

Yār-ile ey dil şöyle deril kim

Ḳalmaya hergiz senlikle benlik [G.57-2]

ʿIşḳ ehli olan ölmek gerekdür

Bu yolda olmaz ṣaġlıḳ esenlik [G.57-3]

Dil derd-ile ölürse giyüp āh ḳaralar

Eşk acıya göz aġlaya nāle ṣalā vire [G.98-3]

Şiirlerinde atasözleri ve deyimlere sıkça yer veren Bahârî, bu sayede ince hayaller içeren külfetsiz bir ifade yakalamıştır. Gündelik konuşmalar ve söyleyişler Bahârî'nin şiirinin önemli bir unsurudur.

Kūyında zār u ḫaste yatur-iken Bahārī
Her kim ki gördi didi ki *Allāh şifā vire* [G.98-5]

Ol-serverüñ bu sīne-i ḫākīde tīrini
Her kim ki gördi didi *ne ḫoş buldı yirini* [G.134-1]

Nedür bu derd ü miḥnetler bunuñ pāyānı yoḳ mıdur
Belā-y-içün mi yaratduñ beni dünyāda Allāhum [G.74-3]

Bir yüzi gül leb[i] mül şevḳine bülbüller olup
Ḳılalum nāle vü zārı *be diye n'olsa gerek* [G.58-3]

Cevr-ile öldürdügüñ yitmez Bahāri ḫasteyi
Ey şeker-güftār şīrīn-leb *gülersin de hemi* [G.148-5]

Bahârî genellikle ikili ve üçlü tamlamalar kullanmaktadır.

Ne gevherler niṡār ideydi gözden
Dür-i dendān-ı yāri görse ṣarrāf [G.46-3]

Cām-ı laʿl-i dilberi yād eyledükçe *ehl-i ẕevḳ*

Germ olup meclis ṣafā-baḫş olur artar meyde şevḳ [G.50-1]

Dörtlü tamlamalara az da olsa rastlanır.

Ḳatʿ olmayınca *rişte-i ümīẕ-i vaṣl-ı yār*

Ṣāẕ ol Bahārī olma ġam-ı hecr-ile melūl [G.66-5]

Mā-ḥażar *ḫayl-i ḫayāl-i ġamze-i dildār* içün

Sīne tennūrında pişmiş tāze büryāndur göñül [G.68-2]

Bazı yerlerde Arapça-Türkçe ve Farsça-Türkçe kelimelerden oluşan galat tamlamalar görülür.

Ġam-ı firāḳ-ile öldükde *ḳaṭre-i yaşum*

Ḳalup bu gülşen-i dehr içre jāle olsa gerek [G.53-4]

Kāsesin laʿl-ile itdi yine māl-ā-māl çeşm

Bezm-i ʿışḳ-ı yārda giydi *libās-ı al* çeşm [G.76-1]

Uc illerinde ṣanki dilāverdür ey göñül

Zülfi ki bekler ol *ruḫ-ı alı* ṭaraf ṭaraf [G.45-4]

Bahârî, XVI. yüzyıl şairi olsa da şiirlerinde Eski Anadolu Türkçesi özelliklerine ve arkaik kelimelere de rastlarız. Ṭalbınmak [G.133-4], küymek [G.124-5], yilmek [G.27], gülümsinmek [G.15-1], ḳaravol [T.1-10] gibi kelimeler ile göre*vüz* [G.17-2], ṭol*ısar*dur [G.67-2], olı*gör* [G.84-4], gör*esiz* [G.40-6], gel*icek* [G.55-3] gibi ekler bu kullanımlara örnektir.

3.2.2. Atasözleri ve Deyimler

Bahârî şiirlerinde özellikle deyimlere sıkça yer vermektedir. Mecazlı kullanımları sayesinde anlam çeşitliliği yaratan atasözü ve deyimleri kullanmak onun en belirgin üslup özelliklerinden biri olarak gösterilebilir. Bahârî deyişleri bazen olduğu gibi kullanır. Bazen de vezne uydurmak ve başka hayallere imkan tanımak için kelimelerin yerlerini değiştirir ya da eş anlamlılarını verir. *Bahârî Dîvânı*'nda en sık kullanılan bazı atasözü, deyim ve deyişleri şöyle örneklendirebiliriz:

Ayağına getirmek:

Ehl-i velāyeti *getürür* hep *ayaġına*
Ṣāḥib-kerāmet olsa ʿaceb mi şehā ʿalem [K.2-20]

Göz dikmek:

Kes taʿalluḳ riştesin tāc-ı ḳabādan giy ʿabā
Aṭlas u dībāya *göz dikme* ṣaḳın sūzen gibi [K.3-2]

Kanı boynuna almak:

Raḥm idüp ben ḫasteyi öldürme cānā bī-günāh

Boynuña alma yazıḳdur yoḳ yire *ḳanum* benüm [G.72-3]

Nöbet çalmak:

Şevḳ-i yār-ile ölürsem umaram ḥaşre degin

Ḳabrüm üzere *çalına* şām u seḥer *nevbet*-i ʿışḳ [G.48-2]

Can vermek:

Nice *cān virmeyeyin* rūy-ı nigārı göricek

Naḳş olupdur der ü dīvār-ı dile ṣūret-i ʿışḳ [G.48-5]

Şaşıp kalmak:

Şol meh-i burc-ı şeref-kim dirler aḳ yıldız aña

Pertev-i mihr-i ruḫın encüm görüp *ḳaldı ṭaña* [G.1-1]

Eser kalmamak:

Ṣaḳın āhumdan bahār-ı ḥüsnüñ ey gül-çihre kim

İricek bād-ı ḫazān *ḳalmaz* gülistāndan *eṡer* [G.11-2]

El uzatmak:

El uzatma zülfine ey dil ṣaḳın kim ol-nigār

Ayaġa ṣaldı niçe miskīn[i] kāküller gibi [G.124-4]

Can atmak & Göz yummak:

Baḥr-ı ʿışḳa *cān atup* dil zevraḳın ṣaldum yine

Göz yumup derdā ki ġam deryāsına ṭaldum yine [G.100-1]

Başına bela almak:

Mübtelā oldum görüp bir bī-vefāyı āh kim
ʿĀlemüñ *ġavġāsını* hep *başuma aldum* yine [G.100-2]

Baş eğmek:

Şeh-i mülk-i tecerrüd ol *baş egme* zāl-i dünyāya
Bilürsin çünki merd olan kişi ḫavf eylemez zenden [G.85-5]

El çekmek:

ʿĀlem-i fānīden *el çek* fāriġüʾl-bāl ol göñül
Geç ḳanāʿat küncine bir pāk abdāl ol göñül [G.65-1]

Meydanı boş bulmak:

Hevā-yı ʿışḳ-ı Leylī-y-ile Mecnūn
Bulup meydān[ı] ḫāli urdı çoḳ lāf [G.46-2]

Söz gümüşse sükût altındır:

Ḫāmlıḳdan ḳurtulup tā kim *işüñ altun ola*
Var maḥabbet kūşesinde *sīmveş ḳāl* ol [göñül] [G.65-4]

Gökten ne yağdı da yer kabul etmedi:

Çarḫ oḳlarına rāżı olursam ʿaceb midür
Gökden ne yaġdı kim yir anı itmedi ḳabūl [G.66-2]

3.2.3. Edebî Sanatlar

Teşbih

Dîvân edebiyatı benzetmeler üzerine kurulu bir anlatıma sahip olduğundan Bahârî bu sanattan sıkça kullanmıştır. Teşbih sanatının en yaygın kullanımlarından biri sevgilinin güle, âşığın da bülbüle benzetilmesidir. Bahârî de bu durumu anlatmak için kafesteki bir bülbül hayalinden faydalanır. Sevgiliden ayrılışını anlatırken kendini bir bülbüle benzetir ve ayrılık tuzağına yakalanıp gülden ayrılan bülbül gibi çaresiz bir esir olduğunu söyler:

Ol gül-i nāzük-bedenden ayrılup bülbül gibi
Dām-ı fürḳatde esīr-i nā-tüvān ḳaldum yine [G.101-3]

İstiare

Bahârî, şiirlerinde daha sembolik bir anlatıma ve anlam çeşitliliğine ihtiyaç duyduğunda istiareden faydalanmaktadır. Aşağıdaki beyitte "serv" kelimesi, sevgiliyi kast edecek biçimde kullanılmıştır. Bahârî serv gibi olan sevgiliyi görünce, su gibi olan gönlü ona meyl etmiştir. Burada servin, su kenarlarında bulunması ön plandadır. Ama servin şekil itibariyle “bir”i hatırlatmasından yola çıkarak servin aslında Tanrı aşkının bir sembolü olduğunu düşünmek de mümkündür:

Ṣu gibi aḳdı göñlümüz ol-servi göricek
Dīdār-ı Ḥaḳḳa ḳalmadı ṣabr u ḳarārumuz [G.36-6]

Tenasüp

Belli bir hayal çerçevesinde kurulan beytin anlamını zenginleştirmek için söz konusu unsurla ilişkili kelimeleri bir arada kullanmak dîvân şairlerinin en çok başvurduğu sanatlardandır. Örneğin aşağıdaki beyitte saltanatla ilgili olan "tuğ, otağ, alem, şah ve rezm" kelimeleri birlikte kullanılarak silahlarını kuşanıp savaşa giden bir sultan hayali kurulur. Bu beytin bir kasidede yer alıyor olması, padişahın savaşçı yönünün vurgulanmak istendiğini düşündürmektedir:

ʿAzm eyledükçe rezme o şāh-ı cihān olur

Tuġ u otaġ u tīġ-ile āh aña ʿalem [K.2-17]

Bir diğer beyitte Bahârî, "pertev, mihr, rûşen, mah ve tâbnâk" gibi kelimeleri bir araya getirerek bir gökyüzü motifi oluşturmuştur:

Rūşen it dil ḫānesini pertev-i mihr-ile kim

Māh-rūlar menzilidür tābnāk olmaḳ gerek [G.56-3]

Tezat

Bahârî'nin tezat sanatını kullanışına örnek olarak verilebilecek bu beyitte "var-yok" kelimeleri arasında tasavvufî bir ilişki kurulmuştur. Bu bağlamda varlığa ulaşmanın yolu vücuttan kurtulmaktan geçmektedir, yani var olabilmek için önce benlikten kurtularak yok olmak gerekmektedir:

Neylerem ben bu vücūdı dünyede şimden gerü

Yoġ olayın çünki ol-ʿālemde varum görmedüm [G.81-2]

Hüsn-i Talil

Bahârî, hüsn-i talil sanatına başvurduğu bir beyitte güneşin her gün doğup batmasının sebebini, meh olarak düşünülen sevgiliyi araması olarak gösterir. Bu hayale göre gökyüzünde dönüp duran güneş, bu hareketiyle kapı kapı dolaşıp ay suretindeki sevgiliyi aramaktadır. Ama gün ışığında ay görünmediğinden güneş onu bulamaz ve ertesi gün arayışına yeniden başlar:

Āfitābı gör ki bunca ḥüsn-i istiġnā ile

Der-be-der menzil-be-menzil ol mehi her gün arar [G.33-2]

Leff ü Neşr

Aşağıdaki beyitte "gül-ruhsar" ve "sünbül-saç" arasında leff ü neşr yapılmıştır. Renk ve koku bakımından, çiçeklerle sevgilinin yanağı ve saçı arasında kurulan paralellik ikinci dizede kullanılan gün-gece kelimeleriyle pekiştirilir. Çünkü gün ve gece renk açısından sevgilinin yanak ve saçını hatırlatmaktadır:

Añmayup ey serv-ḳadd bāġuñ gül ü sünbüllerin

Ẓülf [ü] ruḫsāruñ senüñ leyl ü nehār añsam gerek [G.52-2]

Teşhis

Bahârî kimi beyitlerinde cansız varlıklara insana özgü özellikler ve duygular yükleyerek teşhis sanatına baş vurur. İşlemeli bir mendil, süslenen bir insan şeklinde

tasavvur edildiğinde teşhis söz konusudur. Bahârî insana ait bir özellik olan süslenme işini mendile atfederek onu kişileştirdiği gibi, bir nazenin eline düşme konusundaki talihsizliğinden dolayı da bîçâre olarak niteler. Tıpkı süslenmek gibi çaresizlik de insana has bir özelliktir:

Bir nāzenīn eline düşem diyü naḳş-ile

Zeyn itdi kendüyi yine bī-çāre destmāl [G.62-3]

Cinas

Bahârî'nin, yazılışları ve söylenişleri aynı, anlamları farklı sözcükleri bir arada kullanarak cinas yaptığı da görülmektedir. "Yarmak" ve "yaramak" kelimelerinin benzer söyleyişlerinden faydalanan Bahârî, bir beyitte "dert kılıcıyla bağrını *yaran* kişiye âşık derseniz bu ona *yarar*" diyerek cinas sanatından faydalanır:

Günde yüz biñ tīġ-i miḥnetle şu kim baġrın yarar

ʿIşḳ yolında hele ʿāşıḳ diseñ aña yarar [G.33-1]

Telmih

Telmih, herkesçe bilinen bir olayı ya da inancı çeşitli ipuçlarıyla anımsatmaktır. Telmih edilen şey doğrudan söylenmez, onun kimi sözcüklerle çağrıştırılması hedeflenir. Bahârî'nin peygamber kıssalarına, mesnevî kahramanlarına ve dönemin olaylarına yaptığı atıflarla şiirini zenginleştirmeye çalıştığı görülmektedir. Örneğin *Ferhâd ve Şîrîn* hikâyesinin anımsatıldığı bir beyitte "kûh"

yani "dağ" kelimesini kullanan şair, bununla Şîrîn'in Ferhad'a Bîsütun dağını delme görevini verişini hatırlatmaktadır:

Nice Ferhād olmayam ʿışḳında ol şīrīn lebüñ
Kim belā kūhına ṣaldı yine ben āvāreyi [G.123-4]

Tevriye

Tevriye en az iki anlamı olan bir kelimenin yakın anlamını söyleyip uzak anlamını kastetmek suretiyle yapılan sanattır.

Bir yaña ġam bir yaña cevr-i nigār
Oñmaduḳ bī-çāre dil aradadur [G.31-6]

Yukarıdaki beyitte ilk bakışta Bahârî, gönlünün gam ve sevgilinin cevri arasında kaldığını söylemektedir. Ama "dil aradadır" ifadesini "dil-ârâdadır" olarak düşündüğümüzde, Bahârî'nin aslında arada olmadığı, seçimini sevgiliden, yani dilârâdan yana yaptığı anlamı ortaya çıkmaktadır.

İrsal-i Mesel

Söze güç katmak amacıyla bir dize ya da beyitte atasözüya da özlü söz kullanma sanatına irsal-ı mesel denir. Bahârî bir şiirinde "deli alaca sever" sözünü kullanarak, gönlün bu dünyanın güzelliklerine aldanmasını dile getirmiş ve irsal-i mesel yapmıştır:

Naḳş-ı dehre n'ola meyl itse göñül

Bu mes̱eldür deli alaca sever [G.28-4]

Bugün bu söz fazla kullanılmıyor olsa da "Birbirini tutmayan parlak renklerden oluşan" anlamındaki "deli alacası" deyişi varlığını sürdürmektedir.[37]

Mübalağa

Mübalağa, bir niteliğin, fiilin veya durumun gerçekleşmesi zor hatta imkansız dereceye çıkarılarak, abartılarak ifade edilmesidir. Âşığın içine düştüğü dertler söz konusu olduğunda mübalağanın sıkça kullanılan sanatlardan biri olduğu görülür. Bahârî, aşktan zayıflayıp güçsüz düştüğünü anlattığı bir beyitte, bu zayıflıkla adeta bir hayale döndüğünü, böylelikle artık kapı ya da duvarın kendisine engel olmayacağını söyleyerek mübalağa yapmaktadır:

Şöyle inceldi ḫayāl oldı Bahārī żaʿf-ile

Kim der ü dīvār aña ey dil-sitān ḥāʾil degül [G.69-7]

[37] TDK *Güncel Türkçe Sözlük*, "deli alacası", (Son erişim 12 Haziran 2013) http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&kelime=deli%20alacas%C4%B1&guid=TDK.GTS.51bdc5b1970b23.95101232

3.3. İçerik Özellikleri

3.3.1. Din ve Tasavvuf

Allah

Bahârî Dîvânı'nda Allah'ı konu alan ve öven nitelikte müstakil bir şiir yoktur. Ama gazellerde Allah'ın çeşitli sıfatlarıyla anıldığı görülmektedir. Örneğin aşağıdaki beyitte "Rahîm" sıfatıyla Allah'ın merhamet eden, koruyucu yönüne dikkat çekilmektedir. Burada anlatılmak istenen de Tanrı'nın zorluklara göğüs geren muhtaç kişileri koruyacağıdır:

Esirge ey Raḥīm-i müstemendān

Ḳatı ṣaʿb oldı kārı derdmendüñ [K.4-10]

Kur'ân ve Sûreler

Bahârî bir beyitte dünyaya *Kur'ân* ve îmânla gelindiğini söyler. Bununla herkesin gönlünde sevgilinin hattının verdiği safa ile doğduğu, yani herkesin içinde Allah sevgisi olduğu ima edilmektedir:

Her dil ki ṣafā-yı ḫaṭ-ı cānān-ile geldi

Dünyāya ol īmān-ile Ḳurʾān-ile geldi [G.128-1]

Kur'ân'da yer alan bazı sûreler de şiirlerde zikredilmektedir. Ölülerin arkasından Fâtihâ okunur, İhlas suresi ise gönüle ferahlık verir:

Dostlar isterseñüz tārīḫini

Rūḥ-ı pāk-içün oḳuñ yüz Fātiḥa [T.3-2]

Bend-i ġamdan göñül ḫalāṣ olımaz

Biñ kez oḳursa sūre-i İḫlāṣ [G.44-6]

Cennet ve Cehennem

Cennet ve cehennem gibi dînî unsurlar da genellikle sevgili bağlamında ele alınmaktadır. Örneğin Bahârî, cenneti arzulmamasına şaşılmaması gerektiğini çünkü sevgilinin bulunduğu yerin onun için "Darü's-selâm" yani cennet kapısı olduğunu söylemektedir:

Ey Bahārī ārzū-yı cennet itmezsem n'ola

Ol nigāruñ kūy[ı]-çün Dārü'ʾs-selām oldı [baña] [G.2-5]

Cennetin huriler, bağ ve bahçeler sebebiyle şiire konu edilmesine de sık sık rastlarız. Bahârî aşağıdaki beyitte sevgili yanında olmadığı sürece cennet bağlarını umursamadığını sevgili olmadığında cennetteki kırmızı güllerin bile ona cehennem ateşi gibi görüneceğini söylemektedir:

Neylerem bāġ-ı cinānı kim ruḫ-ı dildārsuz

Āteş-i dūzāḫ görinür her gül-i aḥmer baña [G.3-6]

Peygamberler

Bahârî'nin şiirlerinde en çok kullandığı dini unsurların başında peygamberler ve kıssaları gelir. Örneğin güzel sevmekle dinden çıkılmayacağını anlatmak için Bahârî "şer'-i Mustafâ" ifadesini kullanmıştır. Burada şair kendisinin de Müslüman olduğunu ve Hz. Muhammed'in yolunda ilerlediğini söylemektedir:

Ṣanma kim maḥbūb sevmekle yitürdük meẕhebi
Vāʿiẓā biz daḫı şerʿ-i Muṣṭafāya ḳāʾilüz [G.38-3]

Hz. İsa'nın anıldığı beyitlerde ise onun ölüleri diriltme mucizesi ön plandadır:

Bir ḳadem başdı yüzüm üzre dün ol-ʿĪsī-nefes
Müstedām olsun ki ben ḫāki getürdi ḫākden [G.83-2]

Bahârî başka bir beyitte Hz. Süleymân ve karınca hikâyesine atıfta bulunmaktadır. Bu hikâyeye göre seferden dönen Hz. Süleymân ve ordusunun yuvalarına doğru yaklaşmakta olduğunu gören karınca diğer karıncalara seslenerek yuvalarına girmelerini yoksa Süleymân'ın askerlerinin onları yanlışlıkla ezebileceğini söyler. Hz. Süleyman da hayvanların dilinden anladığı için karıncanın bu sözünü çok uzaktan işitir ve tüm karıncalar yuvalara girene kadar ordusunun hareket etmesine izin vermez. Bahârî ise bu hikâyeyi aksi şekilde yorumlayarak Süleyman olarak düşünülen sevgilinin ayakları altında ezilmek için tüm âşıkların onun yolu üzerine yatan karıncalar olduğunu söyler:

Mūr-ı miskīn gibi ʿāşıḳlar yatup rāh üstine

Muntaẓırdur sen Süleymān'a güẕer rāh üstine [G.109-1]

Hz. Yûsuf'un geçtiği beyitlerde de anlatılmak istenen sevgili ve güzelliktir. Yûsuf'un Mısır'a sultan olması gibi gönül ülkesine giren sevgili de oranın sultanı olur. Beyitte ayrıca Yakub peygambere gönderme yapılarak Hz.Yûsuf'un öldüğünü sanarak ağlaması ve gözlerinin kör olması ima edilmektedir. Bahârî sevgiliden ayrı düştüğü için ağladığını ve onun gönül ülkesine girmesiyle bu yaşların azalacağını umduğunu söylemektedir:

Umaram sākin ola yaşlarumuñ seyli birez

Bu göñül Mışrına ol Yūsuf-ı Kenʿān gelicek [G.55-3]

Bahârî Hızır peygambere muhtaçların yardımına koştuğu inancı dolayısıyla değinmektedir. Bu yüzden Bahârî sevgiliye "Mesih nefesli Hızır, yetiş! Dertlilerin beklediği sensin" diye seslenmektedir:

Gel ey Ḫıżr-ı Mesīḥā-dem yetiş-kim

Sañadur intiẓārı derdmendüñ [K.4-8]

Melekler

Melekler söz konusu olduğunda Bahârî yalnızca Cebrâil'den bahsetmiştir. Onunla cennet arasında bir bağ kurulduğu da görülmektedir. Cebrâil gökyüzünde yaşayan ve kanatları olan bir varlık olarak tahayyül edilmektedir:

Nāle-i şeb-gīrümi Cibrīl işitse ṭañ mı kim

Çarḫ-ı eflāk aña ey ḥūr-ı cinān ḥāʾil degül [G.69-6]

Bu beyitte Bahârî sevgiliye cennet hurisi olarak seslenerek Cebrâil'in bile âşığın inleyişlerini duyduğunu çünkü gökyüzünün feryadına engel olamayacağını söylemektedir.

Diğer bir beyitteyse sevgilinin yanağının üzerindeki saç, cennetin bahçeleri üzerinde uçan Cebrâil'in uzun kanadına benzetilmiştir:

Zülf-i dil-ber kim yatur ḫadd-i gül-i bāġ üstine

Şehper-i Cibrīldür gūyā ki uçmaġ üstine [G.118-1]

Tasavvuf

Bahârî'nin gazellerinin çoğunda rind bir üslup söz konusudur. Ama tasavvufi beyitler de yer yer göze çarpmaktadır. Öğüt verici nitelikteki bu beyitlerde en çok söz edilen konulardan biri nefstir. Öyle ki Bahârî insanın en büyük düşmanının yine kendi nefsi olduğu görüşündedir:

Dost bil her kimseyi kendüñe düşmen añlama

Kim saña nefsüñden özge kimse yoḳ düşmān gibi [K.3-12]

Eğer bu dünyada huzur bulmak ve arınmak isteniyorsa hırs, haset, kin ve ihanetten kurtulmak gerekmektedir. İnsanın kurtuluşu ancak bunlarla mümkündür:

Varṭa-yı ḥırṣ ü ḥasetden ber-ṭaraf ḳıl nefsüñi

Ġıll u ġışdan pāk ol isterseñ selāmet gūşesin [G.84-2]

Bahârî bu dünyanın geçici olduğunu, vahdetin ise mâsivâdan kurtularak kazanılacağını aşağıdaki beyitlerle dile getirmektedir:

Baḳmazuz kes̱retine dehr-i denī̱nüñ hergiz
Māsivādan geçerüz vaḥdet[i] elden ḳomazuz [G.35-6]

Künc-i vaḥdetden çıḳup düşme diyār-ı kes̱rete
ʿĀlem-i ʿulvī̱de isterseñ saʿādet gūşesin [G.84-5]

Buna göre yaşadığımız dünya alçak ve geçicidir. Asıl önemli olan ulvî yani manevi alemde mutluluğa ulaşmaktır. Bu mutluğu elde etmenin yolu vahdetten geçmektedir. Bahârî bu vahdete ulaşmanın yollarına da değinmektedir. İlahi birliğe kuru ibadetle ulaşmak mümkün değildir. Kalbi ikiyüzlü davranışlar ve göstermelik ibadetlerle kararmış zâhid ya da sofi olarak anılan kişilerin aksine Hak yolunu seçenler gönüllerini arındımak için aşk şarabına başvururlar:

Şöyle ḳarardı göñli riyā-y-ile zāhidüñ
Güvler düşerdi görse mey-i dil-güşā yüzin [G.92-2]

Zahid genellikle beyitlerde gönül kelimesiyle birlikte zikredilmektedir. Zahid ve gönül arasında kurulan bu ilişkinin temeli kişiyi tasavvuf yoluna sevk eden aşkın gönülde ortaya çıkmasına dayanmaktadır. Herkesin kalbinin derinliklerinde bu ilahi aşk yatıyor olsa da her insanın bu sırra ulaşması mümkün değidir. İşte zahid de aşkın sırrına ulaşamayan bu insanlardandır. Bahârî'ye göre zahidin kalbinde aşkın açığa

çıkabilmesi için öncelikle irfana ihtiyaç vardır. Burada tasavvuf yoluna girebilmek için öncelikle Tanrıyı gönülden bilmeyi istemek gerektiğine işaret edilmektedir:

Sırr-ı ʿışḳı zāhid añlardı Bahārī gibi ger
Olsa ḳalbinde anuñ fiʾl-cümle ʿirfāndan es̱er [G.11-7]

Tanrıyı görmek isteyen kişi onun tecelli edeceği yer olan gönlü temizlemeye başlamalıdır. Bu da ancak aşkla mümkündür, bunu anlayamayan ya da göremeyen insanlar ise ömürlerini bir gaflet uykusu içinde geçirmeye mahkumdur:

Kim ki hem-dem olmadı her-dem şarāb-ı nāb-ile
Geçdi ʿömri ḥayf-kim ġaflet içinde ẖᵛāb-ile [G.100-1]

Hak yolundaki gerçek âşıkların aşkını zâhidin anlaması mümkün değildir. Bu yüzden Bahârî'de bu ilimden anlamayan, tasvvuf ehli olmayan kişilerin aşk sembollerinden bahsetmemesini istemektedir:

Rumūz-ı ʿışḳı ḳo añma senüñ bābuñ degül ṣūfī
Ḳerem ḳıl bir daẖı itme bizümle baḥs̱ ol-fenden [G.86-4]

Bahârî mecâzî aşkı ilahî aşka götüren bir basamak olarak gördüğünü aşağıdaki beyitte gül ve bülbül üzerinden anlatmıştır. Buna göre gül her bahar açıp daha sonra solar. Bülbül de onun her defasında ölüp gidişine, bâkî kalamayışına şahit olur. İşte bu yüzden gülün aşkından yüz çevirerek kendini yok eder, aslında bekâya ulaşmanın yolu da işte bu yokluktan yani fenâdan geçmektedir:

Gül geldi gitti bulmadı hergiz beḳā yüzin

Bülbül görüp bu ḥāleti ṭutdı fenā yüzin [G.92-1]

3.3.2. Sosyal Hayat

Tarihî Kişilikler

Kanûnî Sultan Süleyman, Bahârî'nin elimizdeki dîvânında adı geçen tek Osmanlı sultanıdır. Bahârî onun saltanatı döneminde yaşamıştır ve yaptığı fetihlere şahit olmuştur. Kanûnî'nin hem doğuya hem de batıya yaptığı başarılı seferler onun şiirde *Doğu'nun ve Batı'nın Süleymân'ı* olarak anılmasını sağlamıştır:

Sulṭān-ı rūz-ı ḥarb Süleymān-ı şarḳ u ġarb

Görüp anı bu ʿizz-ile ḳaldı ṭaña ʿalem [K.2-18]

Sultan Süleyman yaptığı fetihlerle yalnızca doğunun ve batının değil tüm cihânın sultanı olmuştur. Bu düşünceden yola çıkan Bahârî de onun gücüne ve iktidarına vurgu yaparak dünya üzerindeki her varlığın onun kılıcından yani hiddetinden korktuğunu dile getirmiştir:

Şeh Süleymān yaʿni sulṭān-ı cihān

Ḫavf ider ti̇̄ġinden anuñ ins ü cān [T.1-1]

Bir deniz savaşının anlatıldığı 71. gazelde de muhtemelen o devirde tahtta olan Kanûnî Sultan Süleyman'dan bahsedilmekte ve bu defa onun İslâm'ın koruyucusu oluşuna değinilmektedir. O, Allah yolundaki bir yiğittir:

Var-iken ey Bahārī o merd-i reh-i Ḫudā

Ḫāşā ki ire ḳalʿa-i İslāma iḫtilāl [G.71-9]

Bahârî'nin hakkında şiir yazdığı diğer kişiyse Kanûnî Sultan Süleyman'ın oğlu Şehzade Mehmed'dir. Bahârî şehzadenin H. 950/ M.1543-44 yılındaki ölümüne biri Farsça diğeri Türkçe iki tarih düşürmüştür:

Şāhzāde idicek ʿazm-i cinān

Lāzım olmışdur duʿā her laḥẓa

Dostlar isterseñüz tārīḫini

Rūḥ-ı pāk-içün oḳuñ yüz Fātiḥa [T.3]

Coğrafî Bölgeler

Bahârî, Rumeli bölgesindeki Tırhala kasabasında doğmuş, Edirne'de müderris olmuş ve daha sonra da Çatalca'da kadılık yapmıştır. Belki de bu yüzden şiirlerinde en çok Rumeli'den bahsetmiştir. Beyitlerinde genellikle Rumeli'de yapılan akınlar ve savaşlar ön plandadır. Örneğin Bahârî bir gazelinde Rumeli'de bu kadar savaş yapılmasını onun şarabına, güzellerine, yeşilliğine ve suyuna bağlamaktadır:

Ey Bahārī mey ü maḥbūb ola vü sebze vü āb

Ḳangı kāfir ola meyl eylemeye Rūmiline [G.110-5]

Bir başka beyitte ise Rumeli'nin bu karışık siyasi yapısı hatırlatılarak sevgilinin yüzündeki göz, gamze ve kirpik gibi güzellik unsurlarının kan dökücülüğü ortaya konmuştur:

Ġamzeler başlar kesüp ḳanlar dökerse n'ola kim

Dostlar bu Rūmelidür bunda āfetler ḳopar [G.21-4]

Sevgilinin yan bakışlarının böylesine kan dökücü olduğuna şaşırmamak gerekir çünkü onun yüzü Rumeli'dir, burada savaşların ve afetlerin vuku bulması alışılmış bir durumdur. Aşağıdaki beyitte de benzer bir kullanım söz konusudur. Bahârî herkesi Rumeli güzelleri hakkında uyarmaktadır. Burada sözü edilen güzeller muhtemelen düşman üzerine saldırılar yaparak ya da onlardan gelebilecek tehditleri savuşturarak bölgenin güvenliğini sağlayan akıncılardır. Bu bölge devamlı düşman saldırılarına maruz kaldığı için akıncıların gözü daima açık ve kılıcı keskin olmalıdır:

Ṣaḳınuñ dil virmeñüz şol Rūm ili maḥbūbına

Kim ḳılıcın ḳan içün her-dem bileyüp zaġlaya [G.104-3]

Bahârî, Rumeli güzellerine sakın gönlünüzü kaptırmayanız çünkü onlar her zaman kan için kılıçlarını bileyip keskinleştirirler diyerek hem Rumeli'nin o sıradaki siyasi durumunu aktarmakta hem de aşıkları sevgilinin bakışları konusunda uyarmaktadır.

Dîvân şiirinde sevgilinin yüzü, beyazlığı dolayısıyla Rum'a ve Rumeli'ne benzetilir. Bahârî bazı beyitlerde doğrudan Rumeli kelimesini kullanmak yerine

buradan uç illeri olarak söz eder. Örneğin aşağıdaki beyitte sevgilinin yüzünün iki yanından sarkan saçlar uç illerini bekleyen yiğitlere benzetilmiştir:

Uc illerinde şanki dilāverdür ey göñül
Zülfi ki bekler ol ruḫ-ı alı ṭaraf ṭaraf [G.45-4]

Osmanlı İmparatorluğu'nda uç illeri büyük önem taşır çünkü bu şehirler yeni fetihlere imkân sağlayan genişleme noktaları olduğu kadar düşman ülkelerinin en çok saldırı düzenlediği yerlerdir. Özellikle Osmanlı merkezi devlet teşkilatının henüz kurulmadığı XV. yüzyılın ilk yarısında Rumeli'nin güvenliği ve yönetimi belli başlı akıncı aileler tarafından sağlanmaktadır. Bahârî bir gazelinde bu akıncı ailelerin adlarını sayar:

Mest olup her dem ḳılıcıyla cihānı ḳorḳudur
Bilmezem Yaḥyālı mıdur ol güzeller serveri [G.139-2]

Burada, XV. yüzyılın ilk çeyreğinde Bosna sancağında görev yapan Yahyalı ailesini kast ediyor olma ihtimali vardır.

Başına teller ṭaḳınmış atına zil bağlamış
Dir gören Malḳoçlıdur yāḫoẕ Miḥālli ol perī [G.139-3]

Malkoçoğulları ve Mihaloğulları özellikle Rumeli'nin zapt edilmesi esnasında önemli rol oynamıştır.

Ḫūn-ı ḥüsn açup sebīl itmiş viṣāli niʿmetin
Yiridür ger Evrenozlı dirsem ol meh-peykeri [G.139-4]

Evrenos ya da Evrenuzoğulları da bugünkü Yunanistan'ın yöneticiliğini üstlenmiştir. Turhan ya da Turahan ailesi ise Arnavutluk civarında görev yapmaktadır. Bu aileler üstlendikleri görevlerle özellikle bölgenin korunmasında önemli rol oynamıştır:

Naḳd-i eşküñle ruḫ-ı zerdüñ Bahārī itme ʿarż
Ol ṣanem Ṭūrḫānlıdur çoḳdur anuñ sīm [ü] zeri [G.139-5]

Elbette Bahârî'nin değindiği tek bölge Rumeli değildir. Rum kelimesinin ise genel olarak o zamanki Anadolu topraklarını ifade etmek için kullanıldığı şu beyitten anlaşılmaktadır:

Devr-i ruḫuñda ḳanlu yaşum seylini gören
Ṣanur ki Rūm'a geçdi ḳızılbaş ʿaskeri [G.132-3]

Osmanlı toprakları dışında kalan yerler de Bahârî'nin şiirlerine konu olmaktadır. Bu bağlamda İsfahan, sürmesiyle anılılır:

Ḫāk-i pāy-ı yār gibi görmedüm kuḥl-i baṣar
Geşt idüp bād-ı ṣabā-y-ile Ṣıfāhān yolların [G.88-2]

İki gözüm-çün ṣabāya virmezem ḫāk-i rehin
Ger murādı kuḥl ise ʿazm-ı Ṣıfāhān eylesün [G.96-2]

Kızılbaş

Bahârî'nin yaşadığı on beşinci ve on altıncı yüzyıllarda Osmanlı'nın İslâm topraklarındaki en büyük rakiplerinden biri doğudaki Safevilerdir. İki devlet arasında yaşanan sürtüşmeler ve karşılıklı yapılan saldırılar II. Bayezit döneminden itibaren ciddi bir sorun olarak görülmüştür. İki devletin rekabeti siyasi olduğu kadar dinidir çünkü Osmanlılar Sünnîyken Safeviler Şii mezhebindendir. Bu sebeple tarihi metinlerde Safevilere ve Osmanlı toplumu içindeki Şii destekçilerine Kızılbaş adı verilmektedir. Toplumda karmaşaya ve huzursuzluğa yol açan Kızılbaş olayları Bahârî'nin şiirinde de kendine yer bulmuştur. Kızılbaş'ın bir tür sıkıntı kaynağı olarak görüldüğü ve istenilmediği, aşağıdaki beyitlerde onun yaralara benzetilmesiyle ortaya konur:

Dāġlar leşker olup üşdi ḥiṣār-ı bedene

Bilmezem nice ola ḥālüm bu ḳızılbaşlarla [G.111-4]

Mesnevî Kahramanları

Bahârî mesnevi kahramanlarından en çok *Leylâ ile Mecnûn*'un kahramanlarını şiirine konu etmiştir. Yer yer Mecnûn'u bir âşıklık derecesi olarak ele almış ve kendini ondan üstün görmüş, bazen de Mecnûn'u bu mertebeye getirenin aslında Leyla olduğunu ileri sürmüştür:

Hevā-yı ʿışḳ-ı Leylī-y-ile Mecnūn

Bulup meydān[ı] ḫāli urdı çoḳ lāf [G.46-2]

Nār-ı hicrānla yanup geçdi cihāndan Mecnūn
Yiri nūr olsun anuñ geldi bizüm növbetümüz [G.37-3]

Ama artık Bahârî meydandadır, o Mecnûn'dan çok daha iyi bir âşıktır çünkü o sevgilinin Leyla'yı andıran saçlarının arzusuyla canını vermiştir. Bu da onun aşk pazarında Mecnûn'dan daha maharetli olduğunu göstermektedir:

Leyli-i zülfüñ hevāsında Bahārī cān virüp
ʿIşḳ bāzārında bir iş aṣdı Mecnūn üstine [G.108-5]

İrmese Mecnūn[a] bū-yı ʿışḳ-ı Leylī'den es̱er
Āḫir ol miskīn ṭutar mıydı beyābān yolların [G.88-5]

Benzer biçimde aşağıdaki beyitte sevgili ve Leyla karşılaştırılmaktadır. Perişan saçların ucunun sevdasında olan kişi *Leylâ ile Mecnûn* kıssasını en ince ayrıntısına kadar bilir, çünkü saçın dağınıklığının verdiği belayı tadan herkes birer Mecnûn halini alır:

Mū-be-mū ḳıṣṣa-i Leylī ile Mecnūnı bilür
Her ki sevdā-yı ser-i zülf-i perīşānda yiler [G.27-3]

Bahârî bir beyitte sevgiliye seslenerek, senin saçının hevesiyle canını vermeye razı olmayacak birini bulursan onu yabana sal, der. Çünkü bunu istemeyen kişi ancak deli olabilir, delilerin de yeri Mecnûn'un yanı yani sahralardır:

Leyli-i zülfüñ hevāsında şu kim cān virmeye

Ey gözi āhū anı Mecnūn gibi yabana ṣal [G.70-2]

Bahârî *Leylâ ile Mecnûn*'un yanı sıra *Hüsrev ü Şîrîn* mesnevisinin kahramanlarını da şiirinde kullanır. Türk edebiyatında bu hikâyenin baş kahramanı Hüsrev'den ziyade Ferhad'dır. Bu husus Bahârî'nin şiirlerinde de kendini göstermektedir. Örneğin bir beyitte mesnevinin üç kahramanı da ele alınır. Burada Bahârî gönlüne seslenerek o Şîrîn ağızlıların Hüsrev'i olan sevgilinin nasıl dengi yoksa sen de Ferhad gibi benzersiz olmaya çalış, der:

Nice bī-hem-tā-y-ise ol Ḫüsrev-i Şīrīn-dehen

Ey göñül Ferhādveş sen de ferīd-i ʿālem ol [G.67-4]

Ferhad şiire sıklıkla Şîrîn'in aşkı yüzünden Bisütun dağını delmesiyle konu edilmektedir. Aşağıdaki beyitte Bahârî gönlünün, sevgilinin gamı yüzünden çektikleriyle bela dağının zirvesindeki Ferhad'ı aratmadığını söyler:

Ol lebi Şīrīn ġamın şol-deñlü çekdüñ kim bugün

Ḳulle-i kūh-ı belāda ey göñül Ferhādsın [G.89-5]

Bahârî'nin Ferhad söz konusu olduğunda andığı bir diğer özellik de ustalık ve sanatkârlıktır. Onun kazmasıyla dağı delmesi bir hüner göstergesi olduğu için Ferhad aşk söz konusu olduğunda bir üstattır. Bahârî bu bağlamda yine Ferhad'ı gönlüne örnek göstererek aşk sevdasında çok çalışıp herkesin önüne geç ki ustana aferin desinler, der:

Cehd ḳıl Ferhādveş sevdā-yı ʿışḳı ey göñül

Başa ilet kim disünler āferīn üstāduña [G.117-4]

Bahârî'nin şiirine konu ettiği diğer aşk hikâyesi kahramanları da Vâmık ve Azrâ'dır. Bir beyitte Bahârî belli ki minyatürlerdeki aşık tasvirlerini hatırlatarak insanlar nerede Vâmık ve Azrâ'nın resmini görse onların hasta haldeki ben ve sevgilim olduğunu zanneder, diyerek yaşadığı dönemde bu hikâyenin kahramanlarının resimlerinin yapıldığını akla getirmektedir:

Yār-ile ben ḫaste[y]i ṣanur gören ehl-i naẓar

Ḳanda kim taṣvīr olunsa Vāmıḳ [u] ʿAẕrā yüzi [G.128-3]

Bahârî her fırsatta kendini bu aşk hikâyelerinin kahramanlarıyla kıyaslar ve kendi aşkının ya da derdinin onlarınkinden çok üstün olduğunu vurgulamaya çalışır. Aşağıdaki beyitte buna benzer bir kullanım söz konusudur. Bahârî aşk yolunda çektiği dertlerin büyüklüğünü anlatmak için benim derdimin kıssası anlatılacak olsa onun bir gününü bile anlatmak bin yıl alır, demektedir. Bahârî sevgili yolunda can verecek olsa onun hikâyesi de bir "eser" olup dilden dile anlatılacaktır:

Dükenmez ḳıṣṣa-i derd-i Bahārī

Anuñ her bir güni ger biñ yıl olsa [G.113-5]

Bir derd-ile yolında anuñ cān vireyin ki

ʿIşḳ ehli arasında añılsun es̱er olsun [G.94-3]

Fāş olaldan ʿāleme ḥāl-i perīşānum benüm

Söylenür illerde vü dillerde destānum benüm [G.72-1]

Şahıslar

Bahârî'nin şiirlerinde konu ettiği tarihi şahsiyetlerden biri Cem'dir. Bu İran sultanı, şarabı bulması ve kadehi yönüyle beyitlerde zikredilmektedir.

Ṭolısardur ʿāḳıbet çün kāse-i ser ḫāk-ile

Bāda virme ʿömrüñi mest-i mey-i cām-ı Cem ol [G.67-2]

Bu devr içre elinde her kimüñ cām-ı Cemi vardur

Cihānuñ pādişāhıdur ḥaḳiḳat ʿālemi vardur [G.24-1]

Bahârî'nin şiirlerinde sıkça özel şahıs isimlerini zikrettiğini görürüz. Recep, Mustafa, Şeyhi, İskender, Hudaverdi ve Memi gibi kişiler, genel olarak güzellikleriyle anılmışlardır. Her ismin farklı bir bağlamda anılıyor olması bu kişilerin meslekleri ve sosyal hayattaki konumları ile ilgili olduğunu akla getirmektedir. Bahârî'nin bu beyitleri şehrin güzellerinin anlatıldığı şehrengizleri hatırlatmaktadır:

Sözi rengīn ṣaḫun-perver güzel çoḳ dünyede līkin

Feṣāḥatde belāġatde hemān Şeyḫīye ʿışḳ olsun [G.85-3]

Ḳanda bulurdı şeref bu ça[r]şū-yı kāʾināt

Gelmeseñ bu ḥüsn-ile bāzāra İskendercigüm [G.80-2]

Derd-i hecrüñle Bahārī rūz [u] şeb dil-ḫastedür

Dil virelden sen büt-i dildāra İskendercigüm [G.80-5]

Şu bir māh-ı melek-sīmā kim ismidür Ḫudāverdi

Viṣālin çoḳdan isterdüm biḥamdiʾllāh Ḫudā verdi [G.149-1]

Fitne vü āşūb ile yıḳdı ser-ā-ser ʿālemi

Bir gözi sāḥir özi kāfır ki ismidür Memi [G.131-1]

Mehmed Çavuşoğlu, *Necâtî Bey Dîvânı'nın Tahlili* 'nde Şeyhî, Mustafa, Memi gibi isimlere İran edebiyatında da rastlandığını söyleyerek bunların övülen kişiler için kullanılan semboller olabileceğini ifade eder.[38] Bahârî de bu isimleri sevgili için birer sembol olarak kullanıyor olabilir.

Giyim Kuşam

Bahârî birçok gazelinde kumaş türlerinden ve çeşitli kıyafetlerden bahsetmiştir.

Günde bir ḳaç dürlü ṣūretden doġar ol āfitāb

[38] Mehmed Çavuşoğlu, *Necâtî Bey Dîvânı'nın Tahlili* (İstanbul: Kitabevi , 2001), s.80.

Gāh aṭlās gāh münaḳḳaş gāh dībālar giyer [G.13-3]

Örneğin yukarıdaki beyitte güneş olarak hitap edilen sevgili gün içinde farklı türde kumaşlardan yapılmış giysiler giyen biri olarak anlatılır. Burada adı geçen münakkaş, atlas ve diba üzeri çeşitli nakış ve motiflerle süslü dokumalardır. Beyitte geçen "güneş" kelimesi, bu işlemelerin altından yapılmış olduğunu akla getirmektedir. Özellikle ipek veya kadife üstüne gümüş ve altın işlenerek yapılan diba ve bir yüzü ipekli diğer yüzü pamuklu olan atlas çok kıymetli kumaşlardır. Bundan da anlaşılacağı üzere bu kumaşlardan yapılmış kıyafetleri, toplumun üst kesiminden, zengin kimseler giyebilmektedir. Aynı gazelin diğer beytinde bir sipahizâdenin yani süvarinin, kırmızı renkli kemha giydiğinden bahsedilir. Kemha da genellikle desenli, kalın, ağır ve üzeri hafifçe tüylü bir ipekli dokuma türüdür. Gazelin diğer bir beytinde ise açılmakta olan bir gül, bülbüle varan taze bir geline benzetilmektedir:

Nev-ʿarūs m’oldı çemen bezminde ġonca bülbüle

Birbiri üzre anuñ-çün al vālālar giyer [G.13-4]

Gülün kat kat olan yaprakları da gelinlerin kuşandığı vâlâlar olarak nitelendirilir. Vâlâ, genellikle baş örtüsü olarak kullanılan ince ipekli kumaşlara verilen addır. Buradan da on altıncı yüzyılın ilk yarısında gelinlerin, vâlâ denen kat kat kumaşlarla süslendiği anlaşılmaktadır.

Aynı gazelin tac beytinde Bahârî vücudunun yanık yaralarıyla kaplandığını söyler. Ama Bahârî bu yaraları bir süs olarak düşünür. Öyle ki onu bu halde uzaktan

gören herkes, onun çatma giydiğini sanmaktadır. Çatma, üzeri kadife çiçeklerle süslü bir tür kadife kumaştır:

Şöyle zeyn oldı Bahārī dāġ-ı pür-sūz-ile kim
Anı ıraḳdan gören ṣanur ki çatmalar giyer [G.13-5]

İlimler

Mevsimler, hava olayları, gece-gündüz gibi olgular şiire sıkça konu olur. Sevgilinin ay ve güneş istiaresinde sıklıkla gökyüzünden de bahsedilmektedir. Bu benzetmelerden yola çıkılarak gece ve gündüzün oluşumunun anlatıldığı aşağıdaki beyitte, "menzili dokuz dolanmak"la o döneme ait bir bilgiyi hatırlarız. Çünkü o zamanlarda gün ve gecenin dokuzuncu felekte gerçekleştiği düşüncesi hakimdir:[39]

Menzilin ṭoḳuz ṭolandum dün gice eflāk-ile
Bir kez ol māhum sitāremde görünmedi baña [G.1-5]

Oyunlar ve Şenlik

Bahârî bir beyitte tavla oyunundan bahsedeken gece ve gündüze atıfta bulunarak feleği, siyah-beyaz pullarla tavla oynayan bir insana benzetmiştir:

Döne döne ey felek zār eyleyüp cān u dili
Dāġlarla kaʿbeteyn itdüñ ʿaceb nerrādsın [G.89-4]

---

[39] Harun Tolasa, *Ahmed Paşa'nın Şiir Dünyası* (Ankara: Akçağ, 2001), s.405.

Başka bir beyitte ise kutlama ve şenliklerde kullanılan havai fişeklerden bahsedilmektedir. Gece gösterilerinde kullanılan ve "âsûmânî" denilen bu fişekler, âşığın ahlarını hatırlatmaktadır. Bahârî bunları, hem şekilleri hem de sesleri nedeniyle gökyüzünü yıkmaya çalışan ahlar olarak düşünmüştür:

Āsumānīler atup āteş-i āh-ile göge
Yıḳalum çarḫ[ı] Bahārī be diye n'olsa gerek [G.58-7]

Meslekler

Bahârî "mülâzemet" redifli gazelinde dönemin medrese eğitimine bazı eleştiriler getirmektedir. Mülâzım, medrese tahsilini bitirip diploma alanlar için kullanılan bir tabirdir. Pakalın, mülazemetin işleyişini şu şekilde anlatmaktadır.

> Mülazimlerin adları "Ruznamçe-i divan-ı hümayun"a kaydolunurdu. Yedi seneden ibaret olan mülâzimlik müddetini dolduranlar "rüus" imtihanına girerler, muvaffak olanlar "iptida-i hariç rüusu" ile müderris tâyin edilirlerdi. İmtihanda muvaffak olamayanlar ve imtihanda muvaffk olanlardan isteyenler "kaza" mesleğine geçip "Kadı" olurlardı.[40]

Bir dönem müderrislik yaptığı için belli ki Bahârî de bu aşamalardan geçmişti. Aşağıdaki beyitten anlaşılacağı üzere arzu edilen mevkiye ulaşmak hiç kolay olmuyordu. Herkes "mülazımım" diye bu yola girdiğinden asıl hak edenler iyi mevkilere gelemiyordu:

---

[40] Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c.II (İstanbul: MEB Yayınları, 1983), s. 612.

Esb-i murāda nice süvār ola bir kişi

Eyler mülāzımem diyü her ḫar mülāzemet [G.8-2]

Tayin edilmenin zorluğunu anlatan bu gazel, Bahârî'nin ilmiyenin mevcut durumundan şikayetçi olduğunu ortaya koymaktadır. Bahârî böylesine zorlu bir yola girdiği için pişmandır hatta en sonunda durumdan bıkıp kazaya yani kadılığa razı olur:

Dilden sürūr gitdi-vü geldi yirine ġam

Ol-dem ki didiler be muḳadder mülāzemet [G.8-5]

3.3.3. Sevgili ve Âşık

3.3.3.1. Sevgili ve Ona Ait Unsurlar

Sevgili sıklıkla bir sultana, güle, serve ya da güneşe benzetilir. Bu benzetmelerin her biriyle, sevgilinin farklı bir özelliğinin altı çizilmek istenmektedir. Örneğin, sevgili sultan olarak düşünüldüğünde ondan bazen cefâ bazen de merhamet beklenir. Sevgili gönül ülkesini ele geçiren bir sultandır:

Şeh-süvārum bildi hep ʿışḳ ehli kim sensin bugün

Fetḥ idüp dil kişverin her dem ḳılıcıyla açan [G.90-2]

Bahârî, bu padişahın hüküm sürdüğü dönemde iflas edip parasız kalmayacağını çünkü gözünden her an gümüş yaşlar döküldüğünü ifade eder. Yani

bir anlamda, sevgilinin hükmünde çok dert çektiğini söylerken bir yandan da bundan şikayetçi olmadığını anlatmak ister gibidir:

Ṣanma ki müflis olam ʿışḳuñda pādişāhum

Sīm-i sirişk-i dīde eksük degül demüñde [G.114-2]

Bir beyitte Bahârî, niyetinin sevgiliyle bir iki gün aşk sofrasında vakit geçirmek olduğunu, vuslatı düşünmediğini söyler:

Bir iki gün ḫᵛān-ı ʿışḳuñ-ile derilmekdür ġarāż

Yoḫsa şāhum niʿmet-i vaṣluñ degül aşum benüm [G.79-3]

Sevgili genellikle süse ve süslenmeye düşkündür, bu haller de ona çok yakışır. Başına taktığı gül ve karanfil onun için birer süstür:

Yaraşur güller ḳaranfiller ṭaḳunsa başına

Şāhid-i nāzükdür ol ġāyetde zībālıḳ sever [G.10-5]

Bahârî şiirlerinde sevgilisinden sıklıkla sipahi olarak bahsetmektedir. Sipahi Osmanlı ordusundaki atlı askerlere verilen addır. Sevgili de bakışlarıyla kılıç kuşanan, kirpikleriyle ok atan, saçlarının kemendiyle âşıkların canına kasteden bir asker hayali yaratmaktadır:

Bunda beg yoḳ mı Bahārī memleket ıssuz mı kim

Bir sipāhī dilberi her dem çeker ḫançer baña [G.3-7]

Yeniçerilerden farklı olarak kışlalarda yaşamayan ve genellikle tımar bölgelerinde ikamet eden sipahiler, diğer askerlere göre sosyal hayatın içinde daha çok yer alır.[41] Beyitlerden anlaşıldığı üzere bu askerler, sıradan halk için bir korku unsuru oluşturmaktadır:

Şeh-süvārum nāz-ile ʿuşşāḳına

Gāh tīġin geh semendin gösterür [G.12-2]

Yukarıdaki beyitte görüldüğü gibi aşıklarına naz yapan sevgili bir sipahi gibi bir yandan kılıcını bir yandan atını göstermektedir. Bu da onun güç itibariyle halkın geri kalanından üstün bir konumda olduğunu akla getirir:

Āl-ile eşküm ḳızıl ḳanlara döndürdi benüm

Şol sipāhī-zāde kim gül-gūn kemḫālar giyer [G.13-2]

Sevgili için istiareli olarak kullanılan bir diğer kelime de güneştir. Bu hayalde, sevgilinin bulunduğu her yeri aydınlatması ve hayat vermesi ön plandadır. Ayrıca âşığın sevgiliden ayrı düştüğünü en çok dile getirdiği zamanlar, güneşin olmadığı gece vaktidir. Bahârî, bu durumdan yola çıkarak ayrılığı bir geceye benzetir. Sevgilisini karanlığı aydınlatan ay ve geceyi sonlandıran güneş olarak düşünür. Bu şekilde hem güneşin doğuşuyla gecenin sona erdiğini hem de sevgilinin görünmesiyle ayrılığın son bulduğunu anlatır:

Beni firāḳ-ı şebinden yine ḫalāṣ itdüñ

---

[41] M. Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c.III (İstanbul: MEB Yayınları, 1983), s.235.

Meh-i zemāne vü mihr-i cihān ṣafā geldüñ [G.54-3]

Sevgilinin güzellik unsurları on altıncı yüzyılın dîvânlarında ayrı bir öneme sahiptir. Bu dönemde sevgiliye ait güzellik unsurları klasik bir söyleyiş kazanmıştır. Artık şairler kendilerine has üsluplarını çok daha rahat bir şekilde ifade edebilmektedir. Bahârî de şiirlerinde sevgiliyi ve onun güzelliğini anlatırken bir yandan geleneğe bağlı kalırken bir yandan özgün ifadelerle onu zenginleştirmeye çalışır.

Saç

Saç sevgilinin en çok zikredilen güzellik unsurlarındandır. Şekli, rengi ve kokusu itibariyle birçok beyitte anılır. Sevgiliyi doğada gördüğü diğer unsurlarla karşılaştıran şair, onun özelliklerini diğer her şeyden üstün tutar.

ʿAnber-i sārā niṯār olsun ser-i dildāra kim
Sünbül-i terden muṭarrā anda kāküller biter [G.18-3]

Sevgilinin başına saf amberler saçılsa yeridir çünkü sevgilinin taze sümbüllerden bile daha hoş kokulu saçları vardır.

Göz

Sevgilinin gözünün yağmalayıcı bir düşman gibi düşünülmesi durumunda gözün ateşle ilgisi oraya çıkmaktadır. Buna göre sevgilinin gözlerinin yol açtığı gam ateşiyle cihan yanmaya başlasa buna kimse şaşırmayacaktır:

Nār-ı ġamuñla yansa cihān ḫalḳı ṭañ mı kim

Āteş bıraḳdı gözlerüñ ey şeh vilāyete [G.103-2]

Yüz

Çoğu zaman sevgili güzelliğiyle her yeri aydınlatan bir güneş gibi düşünülür. Onun yanağı da güneşi, ayı ve yıldızları hayrete düşürecek parlaklıktadır.

Şol meh-i burc-ı şeref-kim dirler aḳ yıldız aña

Pertev-i mihr-i ruḫın encüm görüp ḳaldı ṭaña [G.1-1]

Sevgilinin yüzünün ay olarak hayal edildiği bir beyitte onun artık büyüdüğü bu yüzden âşıklarla akşamlamasında bir sakınca olmadığı söylenir. Baharî "büyümek" kelimesini kullanarak hem sevgilinin belirli bir yaşa geldiğini hem de ayın dolunay halini aldığını anlatmaktadır. Dolunaya "ayın on dördü" de denebildiği için burada, sevgilinin artık on dört yaşına bastığı da ima edilmektedir:

N'ola aḫşamlasa ʿuşşāḳ-ile şimden gerü kim

Ol yüzi bedr-i münīr ol meh-i tābān büyüdi [G.139-2]

Dudak

Sevgilinin dudakları kırmızılığı ve aşığı mest edici yönü dolayısıyla şaraba benzetilir. Âşıkların şaraba düşkünlüğünün ve meyhane köşelerinde sabahlamalarının sebebi şarap içerek sevgilinin kırmızı dudaklarını anmak istemeleridir:

Cām-ı laᶜlüñ yādına şol-deñlü oldum bāde-nūş

Kim der-i meyḫāneler şimdi maḳām oldı baña [G.2-4]

Sevgilinin ağzı söz konusu olduğunda değinilen bir diğer husus da küçüklüktür. Ağız öylesine küçüktür ki adeta yoktur. Çoğu kez tasavvufî anlamlar yüklenen bu durumda ağız, ikiliğin yani vücudun ortadan kalktığı vahdet olarak karşımıza çıkmaktadır. Bahârî bu hayali şöyle ifade etmektedir:

Dil ᶜadem mülkinde efkār-ı dehān-ı yār-ile

Żāyiᶜ oldı gitdi ẓāhir olmadı andan es̱er [G.11-5]

Bu beyitte görüldüğü üzere sevgilinin ağzının düşüncesi bile âşığın gönlünün yokluk ülkesinde kaybolup gitmesine sebep olmuştur. Öyle ki geride gönülden hiç iz kalmamıştır.

Kaş

Kaşlar şekil itibariyle yayı hatırlatır. Çoğu zaman birer ok olarak düşünülen kirpikler ve gamze bağlamında ele alındığında, bu benzetme daha ince bir anlam kazanır. Bahârî şiirinde bu hayalden yararlanırken, sevgilinin cefa okları atan kaşlarını, bir gam yayı olarak düşünür. Herkesin gam çekmeye katlanamayacağını anlatmaya çalışan Bahârî, gönlünün en sert yayları bile rahatlıkla çekebilen bir kemankeş olduğunu, bu yüzden güzelin vereceği gamın da üstesinden geleceğini ima eder:

Ġam-ı ebrūsını çekmekde göñül her güzelüñ

Şol kemānkeş gibidür kim çeke her yāyı tamām [G.77-4]

Ayva tüyleri

Ayva tüylerinin ortaya çıkması gençliğin gitmeye başladığının bir sembolüdür. Dîvân şairleri ayva tüylerini görünce genellikle bir hüzne kapılırlar, çünkü sevgilinin güzelliğine leke geleceğinden, bu güzelliğin azalacağından korkarlar. Bahârî ise bu durumu biraz farklı bir şekilde dile getirmiştir. Âşığın sevgilinin yanağının sevdasını terk etmesinin sebebi, ayva tüylerinin yanağı görmesine engel olmasıdır. Bahârî'nin bu ifadesi, gözden uzak olanın gönülden uzak olacağı deyişini akla getirmektedir. Burada dikkat çeken bir başka nokta ise genellikle sevgilinin saçının siyahlığı bağlamında düşünülen "sevdâ" kelimesinin yanakla beraber kullanılıyor oluşudur:

Çünki ḥāʾilsin sen ey ḫaṭṭ ol ruḫ-ı zībāsına

Terk-i sevdā-yı ruḫ itdüm uşta ruḫsār uşta sen [G.91-4]

Ayrıca ayva tüylerinin çıkması güzellik devrinin kapandığının bir işareti olarak da görülebilmektedir. Bahârî bu durumda sevgiliyi güzelliğine fazla güvenmemesi konusunda uyarır. Çünkü hat geldiğinde sevgilinin ay gibi olan yüzü bulanıklaşacak, o eski berraklığını kaybedecektir:

İñende germ olup aldanma devr-i ḥüsnüñe kim

Ḫaṭuñ gelüp yüzüñ ayına hāle olsa gerek [G.53-6]

Boy

Sevgilinin boyu denildiğinde akla ilk gelen servi ağacı olmuştur. Servi, uzunluğu sebebiyle sevgilinin boyu için en ideal benzetme unsurlarından biridir. Aşağıdaki beyitte uzunluğun kıyametle ilişkilendirildiği görülür:

Cāna kār itdi firāḳı serv-ḳāmetler meded
Ben ġarī̄büñ başına ḳopdı ḳıyāmetler meded [G.9-1]

Boyunun uzunluğu nedeniyle genellikle "naz servisi, salınan servi" gibi çeşitli tamlamalarla anılan sevgili bu hususta Tuba'yı bile hayretler içinde bırakmaktadır:

Ṭūbayı ḥayretde ḳor ol-serv-i nāz
Her ḳaçan ḳadd-i bülendin gösterür [G.12-4]

Bazen servin dimdik ve uzun oluşu sevgilinin büyüklenmesi ya da baş kaldırması olarak yorumlanmıştır. Bu durumda âşık, sevgilisine biraz daha alçakgönüllü olmasını, çünkü kibirlenmeye devam ettiği takdirde sabah rüzgarının onun belini bükebileceğini söylemiştir:

Ser-keş olma mā᾿il ol gül gibi ey serv-i çemen
İrmesün dirseñ ṣabādan ḳadd-i dil-cūña şikest [G.6-5]

3.3.3.2. Âşık ve Âşıklık Halleri

Âşık denildiğinde aklımıza, sevgilinin aşkıyla hasta olmuş ağlayıp ah eden, yakası yırtık, vücudu yaralarla dolu, perişan biri gelir. Bahârî sevgilinin mahallesinde inleyip figan eden âşığı çıkardığı bu sesler dolayısıyla neye benzetmektedir:

Şol-deñlü fiġān itdüm kūyında o dildāruñ
Nālem felege irdi ḥaḳḳā neye döndüm ben [G.95-4]

Bahârî kendini genellikle sevgilinin aşkından ağlayıp inleyen bir âşık olarak anlatır. Ama bazen bu âşığın mecliste güzellerle eğlendiğini, onlarla baş başa sohbet edip gezindiğini görürüz:

Ṣoḥbet-i ḫāṣ iderüz dilber-i raʿnālar-ile
Gül gibi ṣalınuruz serv-i dil-ārālar-ile [G.112-1]

Öyle ki baharın geçiyor ve bu sebeple nergislerin azalıyor olması bile onu üzmez, çünkü o zaten baygın bakışlı sevgiliyle sabahlara kadar eğlenmektedir:

Nergis-i bāġ-ı çemen düşse kesāda nola kim
Ṣubḥa-dek ʿayş iderüz gözler[i] şehlālar-ile [G.112-2]

Aşk

Âşığa ait unsurların başında aşk gelir. Aşk bir meclis gibi düşünüldüğünde gönül de bu meclise katılanlardan biri olur. Gönül bu mecliste derbeder olmuş, aşktan deliye dönmüştür. Çünkü mecliste içkiden sarhoş olan bir kişinin aklı yerinde

olmadığı için rezilliklere meyletmesi gibi aşık olan gönül de kendini perişan eder ve ayıplanacak hallere sokar:

ʿIşḳ bezminde dil āvāre vü şeydālıḳ sever
Mest-i mey olsa kişi elbette rüsvālıḳ sever [G.10-1]

Oysa aşk garip bir haldir. Âşık olan kişi kendi başına kalmak ister. Vuslata erişemediğinden onu avutan tek şey sevgilinin hayalidir. Sevgilisine ulaşamayan âşık, en azından onun hayaline kavuşmak için kendi köşesine çekilip hayal kurarak avunur:

Yanuma gelmeñ beni ḳoñ kend[i] öz ḥālümde kim
Bir ʿaceb ḥālet-durur bu ʿışḳ tenhālıḳ sever [G.10-2]

Vücut & Ten

Âşık, aşk derdiyle yemeden içmeden kesilir, sevgiliden ayrı olmanın verdiği kederle yalnızca gam yer, kan yutar. Bu yüzden öylesine zayıflar ki adeta yok olur. Aşağıdaki beyitte de Bahârî, gam ve kederi bir ejder gibi düşünüp zamanla aşığın, bu canavara yem olduğu hayalini çizmiştir:

Ġamdan inceldügüm Bahārī bu kim
Ejder-i ġuṣṣa[ya] ġıda oldum [G.75-7]

Bahârî, âşığın teninden ve vücudundan bahsederken gussa kelimesini kullanmayı tercih etmiştir. Yukarıdaki beyitte doğrudan anılmasa da "ejder"

kelimesiyle sevgilinin saçlarına bir gönderme yapılmıştır. Benzer şekilde aşağıdaki beyitte Bahârî'nin zayıf düşmesinin sebebi saçların verdiği derttir. Bu zayıflık öyle bir noktaya gelmiştir ki artık vücudundaki tüyler bile dökülmektedir:

Şöyle żaʿfuñ var Bahārī ġuṣṣa-yı zülf-ile kim

İrse andan ṭañ degüldür tende her mūña şikest [G.6-7]

Gözyaşı

Âşığın çektiği çilenin başlıca işaretleri vardır. Feryat eden, ağlayan ve ah çeken biri görüldüğünde bunun aşktan ölmek üzere olan bir âşık olduğu anlaşılır. Bahârî bu sayılanları bir ölüm emaresi olarak kabul eder ve bu alametlerden sonra öleceğini söyler:

Ey Bahārī gāh nāle gāh girye gāh āh

Öldürür āḫir beni işbu ʿalāmetler meded [G.9-5]

Âşığın sevgilisi için gözyaşı dökmesi en sık rastlanan hayallerden biridir. Âşığın gözlerinden akan yaşlar, renkleri dolayısıyla değerli cevherlere benzetilir. Âşığın gözyaşları en çok gümüş, yakut ve inci olarak düşünülür. Bu cevherlerden bazılarının oluşumu bazılarının da edinimi oldukça zordur. Âşığın gözyaşlarının sebebi de türlü sıkıntılardır. Çeşitli sıkıntılara göğüs gererek dökülen bu yaşlar çok kıymetlidir. Hatta çoğu zaman canını ve gönlünü bile sevgilisine vermekten çekinmeyen âşığın elinde, yalnızca gözyaşları kalmıştır. Ama o bunları da sevgiliye

sunmaya hazırdır. Bazı beyitlerde bu durum âşığın ödemesi gereken bir bedel olarak karşımıza çıkar. Bahârî benzer bir durumu şu beyitle anlatmıştır:

Sīm-i eşküm yāre ṣarf olsa n'ola

Ḫarcdur elbette kendin gösterür [G.12-3]

Gönül ülkesinin sultanı olan sevgili âşıktan vergi alacaktır. Elinde gözyaşlarından başka variyeti olmayan âşık da elbette ödemeyi bu gümüş yaşlarla yapacaktır. Aslında tüm bu benzetmelerle anlatılmak istenen sevgili yolunda ağlamanın bir zorunluluk olduğudur. Doğrusu sevgiliye kavuşamayan âşığın elinden, ağlamaktan başka şey gelmez. Ayrılığın sebep olduğu âşığın bu gözyaşlarıysa kanlıdır:

Kāse-i çeşmüñ ġamuñ bezminde cām oldı baña

Eşk-i gül-gūnum şarāb-ı laʿl-fām oldı baña [G.2-1]

Başka bir beyitte ise âşığın ağlama sebebi bülbülün feryadı olarak gösterilir. Bülbülün kederli gönlünden yükselen çığlıklara yüreği el vermeyen Bahârî ağlamaya başlamaktadır:

Aġlar ey bülbül gözüm ḳatla[n]mayup feryāduña

Nāleye döymez yürek n'oldı dil-i nā-şāduña [G.117-1]

Göz

Bahârî, âşığın gözyaşlarını renginden dolayı kırmızı lal taşlarına benzetince gözü bu mücevherlerin doldurduğu bir kase olarak hayal eder. Göz bu haliyle aşk meclisine kırmızı giysiler giyip gelmiş gibidir:

Kāsesin laʿl-ile itdi yine māl-ā-māl çeşm
Bezm-i ʿışḳ-ı yārda giydi libās-ı al çeşm [G.76-1]

Âşığın gözleri, Hz. Yakub gibi çok ağladığı için kördür. Ama Bahârî bu durumu, aşk ateşinin ışığından zarar görnmesin diye sevgilinin saçının hayaliyle gözlerine perde çekmiş olmasına bağlar:

H̱ıyre olmasun şuʿā-yı nār-ı maḥabbetden diyü
Perdeler çekdi ḫayāl-i zülfden fiʾl-ḥāl çeşm [G.76-4]

Bahârî âşığın kirpiklerinde görünen göz yaşlarını, onları süslemek isteyen gözün tuttuğu halhal olarak hayal eder:

Görünen müjgānda ṣanmañ ḳatre-i eşk-i firāḳ
Belki yir yir aña ṭutdı sīmden ḫalḫāl çeşm [G.76-2]

Sine

Âşığın göğsü sevgiliden gelen cefa oklarının, dağların hedefi halindedir. Sevgilisinin ettiği her eziyete göğüs geren âşık için sinesindeki yaralar çok kıymetlidir. Çünkü bunlar genellikle sevgiliden birer armağan olarak düşünülür:

ʿAceb ne egrilük gördi oḳuñ ey ḳaşı yā benden
Ki ārām eylemez sīnemde bir laḥẓa geçer tenden [G.86-1]

Görüldüğü gibi sevgilinin oklarının âşığın göğsüne gelmiyor, oraya saplanıp kalmıyor oluşu bir sitem sebebi olmuştur. Âşık bu yüzden sevgiliye, "benim ne hatamı gördün" diye sormaktadır. Acı verecek olsa da sevgilinin âşığa cefa vermesi gerekir çünkü güzellerin vefa anlayışı budur.

Başka bir gazelde ise elif şeklindeki yarıkları ve ateşin sebep olduğu yanıkları, servilere ve güllere benzeten Bahârî, göğsünün bir bahçeye döndüğünü söyleyerek güzeller şahı olan sevgiliyi bu bahçede uyumaya davet eder:

Servdür her bir elif bir gül-i terdür her dāġ
Bāġ-ı sīnemde diñ ol-server-i ḫūbān uyusun [G.87-3]

Buradan Bahârî'nin sevgilisini gönlüne davet ettiğini anlayabileceğimiz gibi, onun sevgilinin başını göğsüne yaslamasını arzu ettiğini de düşünebiliriz.

Diğer bir beyitte ise göğsün davula benzetildiği görülmektedir. Gamın bir kervan olarak düşünüldüğü bu hayalde gönül ülkesine doğru hareket eden kervan ilerledikçe sinede davullar çalınmaktadır:

Ṭabl-ı sīnem çalınur der-bend-i hecr-i yārda
Kārbān-ı ġam güẕer ḳılduḳça her bir çākden [G.83-4]

Âh

Çoğu zaman âşığın gözyaşı ve âhı, sevgilinin zulmüne karşı kullanabileceği yegâne dayanak olarak düşünülür. Âşık, o kadar çok ağlar ve o denli âh eder ki bunlardan kendine kalabalık bir ordu oluşturur. Gam ve kederle ilgili ne varsa bunları âşığın ordusunun birer askeri olarak görmek mümkündür:

Ceyş-i eşkümle livā-yı āh-ı sūzānum görüp
Ḳanda bir ġam leşkeri var-ise rām oldı [baña] [G.2-3]

Bulutların güneşin önüne geçip onun görünmesini engellemesine dayanan bir hayalde sevgili güneşe, âşığın seher vakti çektiği âhlar da gökyüzünü kaplayan bulutlara benzetilmektedir:

Kimesne görmeye mihr-i cihān-ārā yüzin hergiz
Çıḳarsa nāgehān bir gün göge āh-ı seḥer-gāhum [G.74-4]

Başka bir beyitte ise Bahârî âhı, sevgilinin güzellik baharını sonlandıran, yüzünün gülünü solduran bir sonbahar rüzgarına benzetmiştir. Güzelliğin geçici olduğunu hatırlatan bu beyitte, çoğunlukla zalim olarak düşünülen sevgilinin, âşığın âhını almaktan çekinmesi gerektiğine bir atıfta bulunulmaktadır:

Ṣaḳın āhumdan bahār-ı ḥüsnüñ ey gül-çihre kim
İricek bād-ı ḫazān ḳalmaz gülistāndan es̱er [G.11-2]

Benzer şekilde âşığın âhına ne yer ne de gök engel değildir. Bu yüzden sevgilinin her âhta âşığın yüreğinden yükselen dumandan sakınması gerekmektedir:

İşigüñde āhuma kevn ü mekān ḥā᾿il degül

Dūd-ı dilden key ṣaḳın kim āsumān ḥā᾿il degül [G.69-1]

Aslında âh yalnızca sevgiliye karşı kullanılmaz. Bazen de sevgiliyle güzellik yarışına giren, ona özenen varlıkları hedef alır:

Māh öykündügi'çün mihr-i cemāline anuñ

Dūd-ı āhum yitüşüp aña yitüşdürdi leke [G.116-2]

Bu beyite göre ayın yüzeyindeki lekelerin sebebi, âşığın âhının dumanıdır. Ay, sevgilinin güneş yüzüne benzemeye çalıştığı için âh, onun yüzünü lekeler. Böylelikle ayın yüzü kararmış olur, yüzü kara olmak deyimini kullanan şair, ayın bu davranışından utandığını akla getirmektedir.

Âh, her zaman karartan ya da lekeleyen bir unsur olarak düşünülmeyebilir. Aşağıdaki beyitte görüleceği gibi âhların ateşi hatırlatan bir yönü de vardır. Gece vakti bir kıvılcım şeklinde yükselen âh, kandil gibi gökyüzünde asılı kalarak cihânı aydınlatmaktadır. Bununla şairin yıldızları kast ediyor olabileceği akla gelmektedir:

Ḳalmasun bir yir cihānda ẓulmet-i hicrān diyü

Şuʿle-i āhum ḳanādīl aṣdı gerdūn üstine [G.108-4]

Gönül

Sevgilinin güzellik unsurlarının âşıkta birer yansıması olduğu düşünüldüğünde bunların kendini en sık gösterdiği yer olarak karşımıza âşığın gönlü

çıkar. Sevgilinin dudağının sırrıyla hayran kalan da saçın sevdasıyla perişan olan da gönüldür.

Her dem esrār-ı leb-i yār-ile ḥayrāndur göñül

Her gice sevdā-yı zülf-ile perīşāndur göñül [G.68-1]

Gönül sevgilinin mülküdür, onun tüm zulüm ve cefası âşığın kalbine işler. Ama âşık için sevgilisinden gelen bu belalar, adeta birer lütuftur. Bahârî de gamla dolan gönlünü bu düşünceden yola çıkarak misafirle dolu bir eve benzetir. Gam sevgiliden gelen bir misafirdir, bu yüzden gönül evinde memnuniyetle ağırlanır:

Gūşe-i dil-ki dolupdur ġam-ı cānānlar-ile

Beñzer ol ḫāneye-kim pür ola mihmānlar-ile [G.115-1]

Âşığın bu gam derdinden kurtulması için saf şaraptan içip gönül aynasını parlatması gerekmektedir. Sonu sevinç olan bu içkiyi içenin gönlü, gamın vermiş olduğu kir ve pastan kurtulacaktır:

İçelüm ṣāfī mey-i cām-ı sürūr-encāmı

Ola kim jeng-i ġam āyine-i dilden siline [G.110-2]

Gönül bir çocuk gibi düşünüldüğünde onun toyluğu ve laf anlamazlığı, ön plandadır. Hatta gönül bazen, evinde duramayan ve yollara düşmek isteyen bir çocuk gibi hayal edilir:

Ṭıfl-ı dil bir laḥẓa eglenmez sarāy-ı sīnede

Şimdiden ögrenmek ister kūy-ı cānān yolların [G.88-3]

Bahârî kendine, "Neden sürekli gönül çocuğunun yaptıklarına darılıyorsun sen hiç çocuk olmadın mı?" diye sorar. Burada çocukların çoğu zaman istedikleri gibi hareket edip söz dinlemedikleri ima edilmektedir. Bahârî ona söz geçiremeyince gönlüne darılmaktadır oysa bu çocukluğun verdiği bir durumdur:

Göñül ṭıflına dāʾim incinürsin
Bahārī yoḫsa oğlan olmaduñ mı [G.140-5]

Bazı durumlarda ise gönül sevgi ve muhabbet ustası olarak karşımıza çıkar. Sevginin bir sanat olarak düşünüldüğü bu hayalde aşk pazarı kurulup herkes maharetini sergilediğinde, gönlün işi herkesinkinden üstün olduğunu gösterecektir:

Yaraşur bir iş aṣarsañ ʿışḳ bāzārında kim
Ṣanʿat-ı mihr ü maḥabbetde dilā üstādsın [G.89-6]

Gam

Gam, gönülle ilişkili olarak hayal edilen bir olgudur. O bir okyanus olarak düşünüldüğünde, gönül de onun içindeki bir kayık olarak hayal edilir. Âşığın gözünü kapayarak fırtınalı bir gam denizine dalması, onun başına gelecekleri göze aldığının bir göstergesi olarak düşünülebilir:

Baḥr-ı ʿışḳa cān atup dil zevraḳın ṣaldum yine
Göz yumup derdā ki ġam deryāsına ṭaldum yine [G.100-1]

Gönülün hep gamla birlikte anılması, Bahârî'yi bu ikisini hiç ayrılmayan iki sıkı dost olarak düşünmeye sevk etmiştir. Öyle ki onların dünya ahiret kardeş olduklarını söylemek bile mümkündür:

Şöyle muḥkem mūnis oldı dil ġam-ı ʿışḳ ile kim

Oldılar dünyāda gūyā āḫiret ḳardaşlar [G.34-2]

Gamın kanla birlikte düşünüldüğü aşağıdaki beyitteyse âşığın çektiği sıkıntılara rağmen şükrettiği görülmektedir. Gam yiyen ve kan yutan bir âşık olan Bahârî, karnını doyuracak nimet bulduğu için Allah'a şükretmektedir. Aslında burada sevgilinin cefâ ederek gösterdiği ilgiden duyulan memnuniyet söz konusudur:

Ḫūn-ı ġam oldı Bahārī'ye sebīl

Ḥamdüliʾllāh kim ṭaʿm eksük degül [G.64-7]

Baht

Âşığın bunca belayla ve sıkıntıyla uğraşmasının sebebi onun kötü talihidir. Eğer âşık bir kez olsun bir yıldız gibi düşünülen sevgiliyi etkileyebilse ya da o sevgiliye kavuştuğu vuslat anına erişebilse bu kötü talihten kurtulacaktır:

Ṭāliʿ-i şūrumda ḳalmaz[dı] nuḫūsetden es̱er

Kevkeb-i baḫtum muḳārīn olsa bir sāʿat aña [G.1-2]

4. SONUÇ

Bahârî XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşamış, kadılık ve müderrislik görevlerinde bulunmuş bir şairdir. Tırhala'da doğan, ömrünün çoğunu Edirne ve Yunanistan civarında geçirdiği anlaşılan Bahârî'den tüm XVI. yüzyıl tezkireleri iyi bir tarih düşürücü olarak bahsetse de bugün elimizde bu şiirlerden yalnızca birkaç tane mevcuttur.

Elimizdeki *Dîvân* nüshasında Bahârî'nin en fazla gazel nazım biçimine yer verdiği görülmektedir. Bahârî'nin *Dîvân'ı* 152 gazel, 5 kaside, 2 murabba, 10 kıta, 5 müfred ve 1 mısradan oluşmaktadır. En çok Remel bahrini kullanan Bahârî, dîvânında 14 farklı vezinle şiir yazmıştır. Gazel biçimindeki tarihleri de Bahârî'nin tarih yazarken yalnızca kıta nazım şeklini kullanmadığını göstermektedir. Dîvân'da kafiyeyi oluşturan sözcükler çoğunlukla Arapça ve Farsça'dır. Daha çok tam ve yarım kafiye kullanılsa da şiirlerinde zengin kafiyeye de rastlanır. Bahârî redif olarak genellikle Türkçe eylemleri tercih etmiştir. Bu, onun şiirlerine akıcı ve gündelik bir dilin hakim olmasını sağlamaktadır. Bahâri Arapça ve Farsça kelimelere ya da terkiplere şiirinde yer vermiş olsa da karmaşık ve uzun tamlamalar kurmaktan kaçınmıştır. Bunda sınırlardaki akıncı beylerinin ve akıncılık geleneğinin biçimlendirdiği anlayışın da etkisi vardır. Akıncı muhitlerinde yetişen şairler, savaşa gidecek gazilerin beklentilerine uygun, dervişçe ve sade söyleyişi tercih etmişlerdir.

Bahârî'nin şiirlerinde sevgili klasik anlayışa uygun olarak, âşığa zulm eden, onu öldüren bir sultan, varlığıyla her yeri aydınlatan bir güneş, dertlere derman olan bir tabip olarak karşımıza çıkmaktadır. Sevgilinin güzellik unsurlarının anlatıldığı

yerlerde de Bahârî geleneğe paralel bir söyleyişe sahiptir. Âşık söz konusu olduğundaysa Bahârî'nin yeni hayaller bulmaya daha yatkın olduğu görülür. Bahârî'nin şiirlerindeki âşık, sevgiliyi âhlarıyla dize getiren, her türlü zulme göğüs gerebilen bir figür olarak karşımıza çıkmaktadır. Bahârî, sevgiliyi bu denli yüceltenin ve onu bir sultan haline getirenin aslında âşık olduğunu, âşık ve onun şiirleri olmasa sevgilinin güzelliğinin bu denli dillerde olmayacağını söylemektedir. Güzelliğin geçiciliğine yaptığı vurgular da bunu kanıtlar niteliktedir.

Bahârî'yi dönemin diğer şairlerinden ayıran bir diğer husus da vuslatı anlatan şiirleridir. Bazı beyitlerde onun sevgiliyi odasına çektiğini, mecliste karşısına alıp eğlendiğini görürüz. XVI. yüzyıl için pek de alışık olmadığımız bu tür kullanımların Bahârî'nin rind meşrebinden kaynaklandığını söylemek mümkündür. Aslına bakılırsa Bahârî rindâne, âşıkâne, tasavvûfî ya da şûhâne hemen hemen her tarzda şiir yazmıştır. Bunun sebebi Bahârî'nin farklı tarzdaki şairlerden etkilenmesi olabileceği gibi, değişik tarzlarda ustalığını kanıtlama çabası olarak düşünülebilir.

Kendi sözüyle ifade etmek gerekirse Bahârî'nin renkli şiirleri olduğu doğrudur. Akıcı bir söyleyişe sahip olan Bahârî, geleneğin yanı sıra yeni hayal ve söyleyiş deneyerek şiirlerini geliştirmeye çalışmıştır. Bu da onun yaşadığı dönemde tanınmasını, sonraki yüzyıllarda da büsbütün unutulmamasını sağlamıştır.

5. BİBLİYOGRAFYA

Aksoy, Ömer Asım. *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü.* İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1995.

Âşık Çelebi. *Meşâirü'ş-Şu'arâ.* Haz. G.M. Meredith-Owens. London: Luzac, 1971.

_________ . *Meşâirü'ş-Şu'arâ.* Haz. Filiz Kılıç. İstanbul: Pera Müzesi Yayınları, 2010.

Aynur, Hatice. *15. Yüzyıl Şairi Çâkerî ve Dîvânı: İnceleme - Tenkitli Metin.* İstanbul: 1999.

Bahadır, Savaşkan Cem. "Pervâne Beg Mecmû'atü'n-Nezâir (261a-291a) Transkripsiyonlu Edisyon Kritikli Metin." Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2006.

Beyânî Mustafa bin Carullah. *Tezkiretü'ş-Şuarâ.* Haz. İbrahim Kutluk. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1997.

Bursalı Mehmet Tahir. *Osmanlı Müellifleri.* Haz. A. Fikri Yavuz, İsmail Özon. İstanbul: 1972.

Çağbayır, Yaşar. *Ötüken Türkçe Sözlük.* İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2007.

Çavuşoğlu, Mehmet. *Necati Bey Dîvânı'nın Tahlili.* İstanbul: Kitabevi, 2001.

Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lūgat.* Ankara: Aydın Kitabevi, 2003.

Dilçin, Cem. *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi.* 8.baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu, 2005.

__________ *Yeni Tarama Sözlüğü.* Ankara: Türk Dil Kurumu, 1983.

Edirneli Nazmî. *Mecma'u'n-Nezâ'ir.* Haz. M. Fatih Köksal. T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2012. *www.kulturturizm.gov.tr.*

Ergun, Sadettin Nüzhet. *Türk Şâirleri*. İstanbul: Bozkurt Basımevi, 1936.

Güler, Saim. "Pervane Beg Nazire Mecmuası (230b-261) Transkriptli, Edisyon Kritikli Metin." Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2006.

İpekten, Haluk. *Dîvân Edebiyatında Edebî Muhitler*. İstanbul: MEB, 1996.

____________ *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz.* İstanbul: Dergâh, 2001.

____________ "Gazel Şerhi Örnekleri" *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı II (Dîvân Şiiri).* Ankara: Türk Dil Kurumu (1986): 260-290.

İpekten, Haluk ve diğerleri. *Tezkirelere Göre Dîvân Edebiyatı İsimler Sözlüğü.* Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1988.

İsen, Mustafa ve diğerleri. *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı.* Ankara: Grafiker Yayınvılık, 2003.

Kâtip Çelebi. *Keşfü'z-Zünûn c. II.* Çev. Rüştü Balcı. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt, 2011.

Kaya, Hasan. "Pervane Beg Nazire Mecmuası (165a-199b) Transkripsiyonlu ve Edisyon Kritikli Metin." Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2002.

Kınalı-zâde Hasan Çelebi. *Tezkiretü'ş-Şu'arâ.* Haz. İbrahim Kutluk. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1989.

Kurnaz, Cemal. *Hayali Bey Dîvânı'nın Tahlili.* Ankara: Kurgan Edebiyat, 2012.

Latîfî. *Latiîfi Tezkiretü'ş-Şu'ara ve Tabrisatü'n-Nuzema (İnceleme- Metin).* Haz. Rıdvan Canım. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 2000.

Levend, Agâh Sırrı. *Dîvân Edebiyatında Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve*

Mefhumlar. İstanbul: Enderun Kitabevi, 1984.

______________ *Gazavât-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavâtnamesi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2000.

______________ *Türk Edebiyatı Tarihi I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2008.

Onay, Ahmet Talât. *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. Ankara: Akçağ, 2000.

Özkan, Ömer. *Dîvân Şiirinin Penceresinden Osmanlı Toplum Hayatı*. İstanbul: Kitabevi, 2007.

Pala, İskender. *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Kapı, 2005.

Pakalın, Mehmet Zeki. *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: MEB, 1993.

Redhouse, James William. *A Turkish and English Lexicon*. İstanbul: Çağrı, 2001. Sami, Şemsettin. *Kâmus-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı, 2010.

Sehî Bey. *Heşt Bihişt: The Tezkire by Sehi Beg*. Haz. Günay Kut. Cambridge: Harvard University, 1978.

_______ *Sehî Bey Tezkiresi: Heşt Behişt*. Haz. Musafa İsen. Ankara: Akçağ, 1998.

Steingass, F. *A Comprehensive Persian-English Dictionary*. Beirut: Librairie du Liban Publishers, 1998.

Tanyeri, M. Ali. *Örnekleriyle Dîvân Şiirinde Deyimler*. Ankara: Akçağ,, 1999.

Tezkirelere Göre Dîvân Edebiyatında İsimler Sözlüğü. Haz. Haluk İpekten ve diğerleri. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1988.

Tolasa, Harun. *Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2001.

___________ *Sehî, Latîfî ve Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi*. Ankara: Akçağ 2002.

Tuman, Mehmet Nâil. *Tuhfe-i Nâilî Dîvân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri c.1.* Haz. Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı. Ankara: Bizim Büro Yayınları, 2001.

Türk Dil Kurumu. *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü.* http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&view=atasozleri. Web. 2012-2013.

Türk Dil Kurumu. *Güncel Türkçe Sözlük.* http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts. Web. 2012-2013.

Türk Dil Kurumu. *Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü.* www.tdkterim.gov.tr/ttas/. Web. 2012-2013.

Uludağ, Süleyman. *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü.* İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2001.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Osmanlı Tarihi II. Cilt: İstanbul'un Fethinden Kanuni Sultan Süleyman'ın Ölümüne Kadar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1995.

Ünver, İsmail. "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" *AÜ DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi* c.11, sy.1 (1993): 51-89.

Yılmaz, Yakup. "Pervane Beg Nazire Mecmuası 99b-129a Transkripsiyonlu, Edisyon Kritikli Metin."Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2001.

6. NÜSHANIN TANITIMI VE ÖZELLİKLERİ

6.1. Nüshanın Tanıtımı

Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar Koleksiyonu 6950/2 (SYB):

Bu nüsha şemseli, kahverengi yıpranmış bir cilt içindedir. 200x145-155x99 mm. ölçülerinde, 31 varak ve 16 satırdan oluşmaktadır. Sarı renkli kâğıda, siyah mürekkep kullanılarak nesih hatla yazılmıştır. Cetveller kırmızı renktedir. Reddadesi vardır. 11b'de okunamayan, beyzî bir zât mührü yer alır. Müstensihi ve istinsah tarihi bilinmemektedir.

Dîvân 11b-42b sayfaları arasında yer almaktadır. 11b'de Farsça bir kasideyle başlar, 42b'de Arapça bir tarih ibaresiyle biter. 14a'da cetvel dışında derkenarda bir beyit, 20a'da bir gazel, 25a, 26a ve 28b'de birer kıta ve 30b'de Gubârî'ye ait bir beyit yer almaktadır. 38a ve 39a'daki gazellerin son iki beyti cetvel kenarına yapışık vaziyette derkenarda devam etmektedir.

Bu nüshada 5 kaside, 142 gazel, 1 murabba, 10 kıta, 5 müfred ve 1 mısra bulunur.

Başı: مومنانرا بردبسوى آله

علم لا اله الّاالله

Sonu: تاريخ فتح قلعهٔ بلغراد ستوان و اوستروغون و غير فتحاً مكدّراً

6.2. Tezkire ve Mecmualarda Tespit Edilen Şiirlerdeki Farklar

Edirneli Nazmî'nin *Mecmâ'ü'n-Nezâir* isimli eseri Bahârî'nin 17 şiirini barındarmaktadır. Bu mecmua, hem Bahârî'nin etkilendiği şairleri hem de *Dîvân*'da yer almayan şiirleri içermesi bakımından önem taşır. Çalışmamızda kullandığımız şiirler, Kültür Bakanlığı tarafından elektronik kitap olarak yayınlanan Fatih Köksal'ın hazırlamış olduğu edisyon kritkli *Mecmâ'ü'n-Nezâir* metnine dayanmaktadır.

Sadettin Nüzhet Ergun'un *Türk Şairleri* isimli eserinde Bahârî'nin 12 şiiri yer alır. Ergun, bu şiirleri çeşitli mecmualardan toplamıştır.

Topkapı Sarayı Kütüphanesinde bulunun yazma görülemediği için tam sayısı tespit edilemese de *Pervane Bey Mecmuası*'nda Bahârî'nin şiirlerinin olduğu bilinmektedir. Marmara Üniversitesinde yapılmış ve araştırmacıların erişimine açılmış tezler aracılığıyla Bahârî'nin bu mecmuada yer alan 4 şiirine ulaşılmıştır.

Kataloglardan edindiğimiz bilgiler ışığında Bahârî'nin şiirlerine ulaştığımız diğer mecmualar ise şunlardır:

- *Mecmûa-i Eşâr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu A 3291, v. 66a-b.
- *Mecmûa-i Eşâr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu A 7077, v. 57a.
- *Mecmûa-i Gazeliyât-ı Kadim*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu B 799, v.11b & 12b.
- *Cönk*, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Şevket Rado Yazmaları ŞR 479, v. 27b.
- *Mecmûa*, Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu 03409.
- *Mecmûa-i Gazeliyât*, Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu 03443.

Tezkire ve mecmualarla yapılan karşılaştırmalarda bazı beyitlerde farklılıklar görülmüştür.

Tī̄rüñi ṣaḳladuġum raġbet-ile dilde bu kim

Anı ey ḳaşı kemān yeg severüm cānumdan [G.93-2]

2. dizedeki "severüm", Pervâne Bey Mecmuasında "görürüñ" biçimindedir.

Mühr-i ḫaṭṭuñ kim baña āḫir nefes ī̄mān olur

İrte bir gün nāme-i aʿmālüme ʿünvān olur [G.14-1]

Âşık Çelebi'de bu beytin ilk dizesi, "Mihr-i ḫaddüñ kim baña āḫir nefes ī̄mān olur" şeklinde kayıtlıdır.[42]

60. gazelin ilk beytinde yer alan " ġonca leblerin" Sadettin Nüzhet Ergun'un *Türk Şairleri*nde "tāze leblerin" biçimindedir.[43]Aynı gazelin diğer beytinde de "çeşm" yerine "dîde" kelimesi almıştır:

Emmek dilerseñ ol-ṣanemün ġonca leblerin

Bir bāġ kūşesinde mey-i ḫoş-güvāra çek [G.60-2]

Ḳaldum yabanda aġlayu aġlayu derd-ile

Ey seyl-i eşk-i çeşm beni kūy-ı yāra çek [G.60-4]

16. gazelin ikinci dizesi*, Mecma'ü'n-Nezâir*'de "Bağrumı sad pāre ḳılur yüregümi yareler" şeklindedir. Aynı gazelin 3. beyti ise mecmuada tamamen farklıdır:[44]

---

[42] Âşık Çelebi, *Meşâirü'ş-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç (İstanbul: Pera Müzesi Yayınları, 2010), s.436.
[43] Sadettin Nüzhet Ergun, *A.g.e.*, s.660.

Sīne-i mecrūhumı ġamzeñ niçe bir yareler

A begüm ḳatlan oñulsun dilde olan yareler [G.16-1]

Raḥm idüp derd-i ġam-ı yār-ile ölmiş göñlüme

Acıdı eşk ağladı göz āh giydi ḳareler [G.16-3]

Cân u dilden raḥm idüp cevr ile olmış göñlüme

Gözlerüm ağladı muḥkem geydi âhum ḳaralar

6.3. Nüshanın İmlâ Özellikleri

Nüshanın imlâ özellikleri ise şu şekildedir:

Müstensih bazı kelimelerin doğru okunmasını sağlamak için kelimeyi harekelenmiştir. 23a'daki "yaġduraldan" kelimesi buna örnektir.

Müstensih *ümīd, dīdār, cādū, ḫidmet* vb. kelimeleri hem (د) hem de (ذ) harfleriyle yazmaktadır. Bu gibi kelimelerin transkripsiyonunda nüshaya bağlı kalınmıştır.

Müstensih, izafet kesrelerini “ى “ harfi ile göstermektedir.

: *Nār-ı şevḳle* dili germ eyle gözi yaş-ile nerm

Tā kim olmaya dürüşt ü saḫt u serd āhen gibi [K.3-5]

[44] Edirneli Nazmî, *A.g.e.*, s.695.

Müstensih tamlamaların “ى“ harfi ile gösterirken akusatif ekini hemze (ء) ile göstermektedir.

حسته‌ء : Raḥm idüp ben *ḫaste[y]i* öldürme cānā bī-günāh

Boynuña alma yazıḳdur yoḳ yire ḳanum benüm [G.72-2]

-up/-üp ekinin yazımında ise tutarsızlık söz konusudur. Müstensih vavları (و) kimi zaman yazar kimi zaman atlar, bazen (ب) yerine (پ) harfini kullanır

ديرلب dirilüp [G.35-7], دريلوب derilüp [Mf. 1], قويوب koyup [G.91-5],

ايدب idüp [G.102-5], ايدوب idüp [G.52-5], بولب bulup [G.128-4].

İmlâda, d ve ṭ harflerinin birbiri yerine kullanıldığı görülmektedir. Örneğin "yara" anlamın gelen "dağ" kelimesi, kimi yerde (د) kimi yerde (ط) ile yazılmıştır.

طاغ : Baḳmazuz serv ü güle bāġ-ı cihānda hergiz

Elif ü *ṭāġ* yiter zīnete mā᾿il degülüz [G.41-6]

داغلر : Zīnet-i dünyāya naḳş-ı dehre hergiz baḳmazuz

Tende olduḳça elifler dāğlar pīrāyemüz [G.39-3]

Yukarıda sözünü ettiğimiz durum "tutmak" fiili için de geçerlidir.

دوت : Niʿmet isterseñ maḳām idin ḳanāʿat gūşesin

Devlet-i sermed dilerseñ *dut* ferāġat gūşesin [G.84-1]

طوتماسون : Germ olup iñen de yüksek *ṭut*masun kendin güneş

Kim der-i dil-berde ol üftāde vü āvāredür [G.32-3]

Müstensih bazı yerlerde atıf vavlarını (و) yazmazken bazı yerlerde de izafe yerine yanlışlıkla atıf vavı koyar.

رازودرونك : Aġlayup sırruñ Bahārī gibi fāş itme ṣaḳın

Kimseye rāz-ı derūnuñ söyleme lāl ol göñül [G.65-5]

سليمان وشرق : Sulṭān-ı rūz-ı ḥarb Süleymān-ı şarḳ u ġarb

Görüp anı bu ʿizz-ile ḳaldı ṭaña ʿalem [K.2-18]

Müstensihin (ح) ve (خ) harflerini karıştırdığı görülmektedir. "Ḫidmet" yerine "ḥidmet"[G.62-4], "ḫaste" yerine "ḥaste" [G.72-2] ve "ḥāʾil" yerine "ḫāʾil" [G.91-4] yazıyor oluşu buna örnektir. Metnin transkripsiyonu yapılırken bu tür kelimeler doğru şekilde okunmuş hatalar dipnotta gösterilmemiştir.

Müstensih sıklıkla harflerin noktalarını unutmaktadır.

ب ve پ harflerinin karıştırılmasına örnekler:

pesdür] besdür

Ey ecel dünyede āḫir ġaraż ölmekse eger

Ġam-ı hicrān bize *besdür* saña yoḳ minnetimüz [G.37-5]

ج ve چ harflerinin karıştırılmasına örnekler:

göc] göç

Çün ḳadem baṣduñ ṭariḳ-i ʿışḳa ey bī-çāre dil

Göc ʿadem ṣaḥrāsına rāh-ı fenādan menzil al [G.63-3]

ر ve ز harflerinin karıştırılmasına örnekler:

āvāreler] āvāzeler

Bezm-i meyde cām-ı laʿlüñ vaṣfını işitmege

Durmadan yir yir ṣurāḥīden çıḳar *āvāzeler* [G.16-2]

س ve ش harflerinin karıştırılmasına örnekler:

sāyeves] sāyeveş

Şūrīde-ḥāl olup gezer arduñca *sāyeveş*

Oldı Bahārī gibi meger mübtelā ʿalem [K.2-28]

Deşt] Dest

Sāz u söz-ile nigārüñ meclisi dolsun diyü

Dest-i şevḳ-ile rebāb-ı sīneme çaldum yine [G.100-4]

Noktaların yerlerinin karıştırılması ile ortaya çıkan hatalar da vardır:

yine] neye

Şol-deñlü fiġān itdüm kūyında o dildāruñ

Nālem felege irdi ḥaḳḳā *neye* döndüm ben [G.94-4]

Müstensihin bazı ekleri yanlış yazdığı görülür. Örneğin aşağıdaki beyitte 1. çoğul şahı şart eki (ق) yerine (ك) ile yazılmıştır:

yanarsak] yanarsaḳ

Dostlar nār-ı firāḳ-ile *yanarsaḳ* göresiz

Kūy-ı dil-berde ne toz ḳopara ḫākisterümüz [G.40-6]

Bazı eklerin yazımında özellikle (ك) ve (ن) harflerinin karıştırıldığını görürüz:

gören] görüñ

Ḥūrveş gözden nihān olma *görüñ* ʿışḳ ehline

Ey perī yüzlü melek el gibi sen de ādem ol [G.67-6]

Bazı kelimelerin yazımında hatalar vardır:

ārżū] ārzū

Cān virür ḥasretle āḫir derd-i hicrān ḫastesi

Böyle olur *ārzū*-yı vaṣl-ı cānān ḫastesi [G.141-1]

taʿm] ṭaʿm

Ḫūn-ı ġam oldı Bahārīye sebīl

Ḥamdüliʾllāh kim *ṭaʿm* eksük degül [G.64-7]

Müstensihin kelime tekrarı ile yaptığı hatalar da şu şekilde özetlenebilir:

Tāb-ı envār-ı cemālüñle cemā yine] İkinci *cemā* fazladan yazılmıştı.

Tāb-ı envār-ı cemālüñle yine

Odlara yaḳduñ beni āh ī Receb [G.5-3]

Yaradı ḫiẕmet-ile meger ki yāra destmāl] fazladan yazılan *ki* bağlacı çıkarıldı.

Bilmem ki ḳanda buldı bu deñlü yüz aḳlığın
Yaradı ḫiẕmet-ile meger yāra destmāl [G.62-4]

Bir gözi sāḥir ki özi kāfır ki ismidür Memi] fazladan yazılan *ki* bağlacı çıkarıldı.

Fitne vü āşūb ile yıḳdı ser-ā-ser ʿālemi
Bir gözi sāḥir özi kāfır ki ismidür Memi [G.130-1]

Devletüñde o gāh gāh olmasa dīvān günleri] fazladan yazılan *o* zamiri çıkarıldı.

Pādişāhum ḳanda görürdi cemālüñ bendeler
Devletüñde gāh gāh olmasa dīvān günleri [G.132-3]

Bazen de müstensihin fazladan harf koyduğu görülmektedir. Bu da onun dikkatsizliğine başka bir örnektir. Mesela, د (Dal) ve ر (re) arasına yanlışlıkla ه (güzel he) yazmıştır.

dehrd-ile:

Dāġ-ı *derd-ile* Bahārinüñ ṣorarsañ ḥālini
Oñmaduk öz başına dermān yoḳ bī-çāredür [G.32-7]

ḫadenge-i] ḫadeng-i:

Ḫadeng-i ġamze vü tīġ-i müjeyle üstimüze
O ḫūnī gözlerüñ aḫar ḥavāle olsa gerek [G.53-5]

7. METİN TESPİTİNDE İZLENEN YOL

1. Müstensihin bazı şiirlerde beyit aralarında gösterdiği ve varyant olarak yazmış olduğu kelimeler dipnotlarda belirtilmiştir.

2. Metindeki vezin ve anlam eksikliklerini gidermek üzere eklediğimiz ses, hece ve kelime ile müstensihin yazmadığı atıf vavları [ ] içinde gösterilmiştir.

3. "İle" edatı, kendinden önceki kelimeye bitişik yazıldığında vezne göre -la/-le veya -ile şeklinde bu kelimeyle birleştirilmiştir. "-ile" şekindeki birleştirmelerde kelime ve edat arasına kısa çizgi (-) işareti konulmuştur. Örneğin, *cism-ile* (K.5-2).

4. Metinde ayrı yazılması gerekirken kendinden önceki kelimeye bitiştirilen bağlaçlar (Örneğin; ki/kim, ise) ve kendinden sonraki kelimeye bitiştirilen sıfatlar (Örneğin; ol, şol) oldukları gibi bırakılmıştır. Bu durum kelime ve bağlaç/sıfat arasına kısa çizgi (-) işareti konularak gösterilmiştir.

5. Kelimeler mümkün olduğunca Sir James William Redhouse'un Türkçe-İngilizce sözlüğündeki telâffuzlara göre okunmuştur.[45]

6. Arapça ve Farsça kelimelerin başına ve sonuna gelen edat ile eklerin, Arapça ve Farsça tamlamalarla birleşik kelimelerin yazımında İsmail Ünver'in "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" başlıklı makalesi esas alınmıştır.[46] Bu makaleden farklı olarak veznin gerektirdiği durumlarda *pādşāh, āstān* vb. Farsça kelimeler,

---

[45] James W. Redhouse, *Turkish and English Lexicon* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 2001)
[46] Makale için bknz. İsmail Ünver, "Çeviriyazıda Yazım Birligi Üzerine Öneriler", *AÜDTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi,* c.11 sy.1 (1993): 51-89.

Türkçe telâffuz göz önünde bulundurularak araya ünlü eklenerek *pādişāh, āsitān* şeklinde okunmuştur.

7. Dîvân'ın sayfaları nüshada olduğu gibi numaralandırılmış, a ve b yüzlerine ayrılmıştır.

8. Manzumeler klasik dîvân tasnifine bağlı kalınarak yeniden sıralanmıştır. Gazeller rediflerinin son harfine göre alfabetik olarak düzenlenmiş, yazma dışındaki diğer kaynaklardan alınan şiirler de rediflerine göre ait oldukları bölüme eklenmiştir. Manzumelerin asıl yerleri mevcut bulundukları nüshaların kısaltmaları ve başlangıç sayfaları belirtilerek dipnotta verilmiştir.

9. Sesli ile biten kelimeyi yine sesli ile başlayan bir kelime izlediğinde, vezin gereği seslilerden biri düşürülürse iki kelime bitişik yazılmış ve bu durum araya kesme işareti konularak belirtilmiştir. (Örneğin: n'ola, k'ol, vb.)

10. Metinde vezin bozukluğu olan dize ya da dizeler dipnotlarda belirtilmiştir.

11. Metinde herhangi bir nedenle okunamayan kelime ve ifadeler ya da vezin gereği kelime eklenmesi gereken yerler sıra noktalarla […] gösterilmiştir.

12. Dîvân'ın inceleme kısmında örnek olarak verilen beyitlerde, parantez içindeki harf manzumenin türünü, sayılardan ilki manzume numarasını, ikincisi ise beyit numarasını göstermektedir.

8. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء	a, e, ʾ	ص	ṣ
آ	a, ā	ض	ż, ḍ
ب	b	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	ʿ
ث	s̱	غ	ġ
ج	c	ف	f
چ	ç	ق	ḳ
ح	ḥ	ك	k, g, ñ
خ	ḫ	ل	l
د	d	م	m
ذ	ẕ	ن	n
ر	r	ه	h, a, e
ز	z	و	v, o, ö, u, ü, ū
ژ	j	ى	y, ı, i, ī
س	s		
ش	ş		

9. TRANSKRİPSİYONLU METİN

[ĶAṢĀʾİD]

[K.1]

Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün
. . _ _ / . _ . _ / . . _

مومنانرا بره بسوی آله | علم لا اله الا الله
رقم عفو مجرمان بکشد | قلم لا اله الا الله
خرم آنکس که دردش بنوشت | رقم لا اله الا الله
عاصیانرا رهانرا ز دوزخ | کرم لا اله الا الله
ز بلا نیده رانکه دارد | حرم لا اله الا الله
هر جو تاج آمده بفرق هلال | قدم لا اله الا الله
همگنانرا کشد بقید خدوم | قدم لا اله الا الله
برسانز حقیر را بشرف | حشم لا اله الا الله
ز حریمش کجا شود محروم | محرم لا اله الا الله
سر شاهان جو کوی غلطانست | درخم لا اله الا الله
جو ریش درون عاصی راست | مرهم لا اله الا الله
ز جهان بگذرند با حشمت | حشم لا اله الا الله
بصدا بر کند دو عالم را | نغم لا اله الا الله
همه ارواح انس و جن و ملک | خدم لا اله الا الله
شکر طوطیان ناطقه است | نغم لا اله الا الله
بگدایان دهد سلیمانی | خاتم لا اله الا الله
ز گل باغ رحمتش بر شد | ارم لا اله الا الله
غم دنیا بدر کند از دل | عالم لا اله الا الله
عطش تشنگان جه ببرد | زمزم لا اله الا الله
شرف آرد بخانه دلها | مقدم لا اله الا الله
جه غم از کس بهاری که باشد | عدم لا اله الا الله

[K.1] SYB 11b

[K.2]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü /Fāʿilün

_ _ . /_ . _ . / . _ _ . / _ . _

1 Ceyş-i muẓaffere olalı reh-nümā ʿalem
Metbūʿ-ı ʿālem oldı olup pīşvā ʿalem

2 Gūyā imām-ı dīn-i nebīdür ki ʿizz-ile
Oldı cemāʿat-i sefere muḳtedā ʿalem

3 Biʾllāh bir göñülli dilāver degül midür
Ceng-i ʿadūya ḳarşu varur dāʾimā ʿalem

4 Āh gibi çekilür miydi göklere
Bu heyʾetle olmasa ger ejdehā ʿalem

5 Her yir ayaġı altına pāy-māl olup yatur
Maġlūb idendi memleketi ġālibā ʿalem

6 Başdan ayaġa pīrehenin ḳana boyamış
Beñzer ki eyledi yine fetḥ ü ġazā ʿalem

[K.2] SYB 12a

7 Ḳalmadı yirde himmet-ile irdi Sidre’ye
Ṭūbā gibi ne ṭañ ger ola müntehā ʿalem

8 Şāh-ı cihān ḳatında n’ola olsa muḥterem
Meydāna ṭoġrulıġla gelür bī-riyā ʿalem

9 Serv-i revān gibi ṣalınup nāz-ile gider
Gūyā ki oldı bir ṣanem-i dil-rübā ʿalem

10 ʿAnber ṣaçın[ı] çözdi-y-ise tuġ-ı ser-firāz
Kākküllerin ṭaġıtdı ṣalup her yaña ʿalem

11 Bir serv-i ḫoş-ḫırāma dönüpdür boyı hemān
Bāġ-ı cihānda bulalı neşv ü nemā ʿalem

12b 12 Ceyş-i ġuzāt anuñla şeref bulduġı bu kim
Virür şecāʿat ehline zīb [ü] behā ʿalem

13 Ser-leşker olsa ʿasker-i İslāma vech verā
Zīr[ā] ġazā yolında yürür ibtidā ʿalem

[K.1] 7 *Ṭūbā gibi ne ġam ṭañ ger ola müntehā ʿalem*, olarak yazılmıştı vezin gereği *ġam* ve *ṭañ* arasından *ṭañ* seçildi.

14 Ġāzī degül mi kim niçe fersaḫ mesāfeden
A῾dāya cümleden görinür evvelā ῾alem

15 Zerd olmasun mı çihresi vü hey᾽eti nizār
Rāh-ı ġazāda çekdi iñen çoḳ belā ῾alem

16 Ey milket-i şecā῾ate mīr-i livā ῾alem
Vey ῾arṣa-yı mehābete ehl-i veġā ῾alem

17 ῾Azm eyledükçe rezme o şāh-ı cihān olur
Tuġ u otaġ u tīġ-ile āh aña ῾alem

18 Sulṭān-ı rūz-ı ḥarb Süleymān-ı şarḳ u ġarb
Görüp anı bu ῾izz-ile ḳaldı ṭaña ῾alem

19 Rezmüñ güninde yoluña cān virüp ölmege
Ṭaḳdı boyınına kefen[i] serverā ῾alem

20 Ehl-i velāyeti getürür hep ayaġına
Ṣāḥib-kerāmet olsa ῾aceb mi şehā ῾alem

21 Serkeşlik itdi kelle dürüldi şu deñlü kim
Baş egmedi kimesneye illā saña ʿalem

22 Ne Çīn ḳala ne mülk-i Ḫuten hep senüñ ola
Ger himmetüñle eyleye ʿazm-i Ḫıṭā ʿalem

23 ʿAdlüñ güninde başına gün ṭoġmasaydı ger
Eyler m'idi cihānı bugün pür-żiyā ʿalem

24 Yāḫūẕ başında ḳahruñ-ile yanmayaydı od
Nite ideydi yiryüzini rūşenā ʿalem

25 Mesned idinmeyeydi otaġ-ı refīʿüñ[i]
Her gice niçün eyler aña ittikā ʿalem

26 Ḥaḳḳā ki irdi ḳadr-ile başı feleklere
Çetr-i bülend ki ideli ilticā ʿalem

27 Menzil-be-menzil ardına düşüp gider m'idi
Tuġuñla olmaġ'istemese āşinā ʿalem

13a 28 Şūrīde-ḥāl olup gezer arduñca sāyeveş

Oldı Bahārī gibi meger mübtelā ʿalem

29 Ṭoġru yarar ḳuluñdur eger giyse yaraşur
Başına tāc u egnine laʿlin ḳabā ʿalem

30 Hem-ser geçindi serv-i ser-efrāz ṣaḥnuña
Anuñ-çün oldı lāyıḳ-ı medḥ ü s̱enā ʿalem

31 Dāʾim livā-yı rifʿatüñ olmaġ-içün bülend
Gökler yüzine yüz ṭutup eyler duʿā ʿalem

[K.3]

Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilātün/ Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Aç cemālüñ yārdan yaña gözüñ revzen gibi
Göñlüñ isterseñ kim ola ḫāne-i rūşen gibi

2 Kes taʿalluḳ riştesin tāc-ı ḳabādan giy ʿabā
Aṭlas u dībāya göz dikme ṣaḳın sūzen gibi

[K.3] SYB 13a

3 Ġonca bigi sākit ol gül gibi açılma iñen
Servveş ṭur dil uzatma kimseye ṣūsen gibi

4 Yüzüñi dürme siper gibi idüp ḳaddüñ kemān
Ḳarşu dut sīneñ ḥavādiṡ oḳına cevşen [gibi]

5 Nār-ı şevḳle dili germ eyle gözi yaş-ile nerm
Tā kim olmaya dürüşt ü saḫt u serd āhen gibi

6 İsm[i] ḳo ʿazm-i müsemmā eyle ḳābil ẕāt-iseñ
Ḳalma esmāda hemīşe ṣūfī-yi gevden gibi

7 Her ne deñlü sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳatseñ bugün
Ġāfil olma kim hevā yoluñ urur reh-zen gibi

8 Ḫırmen-i ṭāʿatde baḳma āsumāna kibr-ile
Tā ki her kevkeb görünmeye saña erzen gibi

9 Çāk idüp ṣabruñ yaḳasın[ı] hevā-yı nefs-ile
Ditreme her sīm-ten üstine pīrāhen gibi

3 *bigi* yazılmıştı, redif gereği *gibi* okundu.

10 Ḳāmetüñ ʿışḳ-ı mecāz-ile kemān itme ki tā
Delmeye her tīr-i ġamze sīneñi demren gibi

11 Başa çıḳmaġa girībān gibi gel itme heves
Yoḫsa ayaġa düşersin ʿāḳıbet dāmen gibi

12 Dost bil her kimseyi kendüñe düşmen añlama
Kim saña nefsüñden özge kimse yoḳ düşmān gibi

13b 13 Bī-ḥaḳīḳat olup itme daʿvīye hergiz ḫilāf
Merd gibi s̱ābit ol ʿahdüñde olma zen gibi

14 Āşinā-yı ʿışḳsın bī-gāne ṣanma kendüñi
Cehd ḳıl neylerseñ eyle olıgör evden gibi

15 ʿÖmrüñi fikr-i cinān-ile geçür kim ḫāṭıruñ
Tāze vü ter ola dāʾim açıla gülşen gibi

16 Şemʿ bigi şevḳ-ile tenhā yanup yaḳılmaġa
Olmaya ʿālemde bir mesken saña külḫan gibi

15 *ʿÖmrüñi fikr-i cinān ile geçür gil kim ḫāṭıruñ* olarak yazılmıştı, vezin gereği *gil* ve *kim* arasından *kim* tercih edildi.

17 Bunca vaʿẓ u pendler hergiz saña kār ḳalmadı

Var-ise ḳalbüñ Bahārī seng-i ḫārādan gibi

[K.4]

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Feʿūlün

. _ _ _/ . _ _ _/ . _ _

1 Cihānda var mı yāri derdmendüñ

Kim ola ġam-güsārı derdmendüñ

2 Atar āh oḳların her-dem olaldan

Belā kūhı ḥiṣārı derdmendüñ

3 Nişān-ı tīġ-i miḥnetdür bedende

Elif ḳadli nigārı derdmendüñ

4 Teninde dāġ-ı ḫūn-ālūd mıdur

Nigār-ı gül-iʿẕārı derdmendüñ

5 Ḳaçan eflāka çıḳsa dūd-ı āhı

Döner leyl [ü] nehārı derdmendüñ

[K.4] SYB 13b

6 Vücūd-ile ʿadem birdür ḳatında
Fenādur iḫtiyārı derdmendüñ

7 Daḫı ölmezden evvel kūy-ı ġamda
Ḳazılmışdur mezārı derdmendüñ

8 Gel ey Ḫıżr-ı Mesīḥā-dem yetiş-kim
Sañadur intiẓārı derdmendüñ

9 Degül mi ḥayf kim Beytüʾl-ḥazende
Ola dāʾim ḳarārı derdmendüñ

10 Esirge ey Raḥīm-i müstemendān
Ḳatı ṣaʿb oldı kārı derdmendüñ

11 Teraḥḥum eyleyüp bir gün dimezsin
Nedür ḥāli Bahārī derdmendüñ

[K.5]

Feʿilātün/ Feʿilātün/ Feʿilün

[K.5] SYB 14b

. . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Gördiler fāni cihānı dedeler

Ṣatdılar hīçe cihānı dedeler

2 Raḫt u baḫtı götür oda urup

Yaḳdılar cism-ile cānı dedeler

3 Bildiler nidügini sırr-ı Ḫüẕā

Añladı rāz-ı nihānı dedeler

4 Bir nemed-pāre vü bir post giy[in]üp

Duydılar ṭavr-ı zamānı dedeler

5 Niʿmet-i şāh-ı cihāndan biñ kez

Yeg görür bir ḳurı nānı dedeler

6 Elif ü dāġ[ı] gül ü serv bilüp

Tende naḳş itdi cinānı dedeler

7 Zīnet-i gülşene aldanmadılar

Göricek faṣl-ı ḫazānı dedeler

8 Rāh-ı Ḥaḳdan yaña bel baġladılar

Bıraġup yār-i girānı dedeler

9 Şehd-i ıṭlāḳ[ı] daḫı ḳayd bilüp

Virdiler Ḥaḳḳa ʿinānı dedeler

10 Pīrden her ne ki remz oldı aña

İntiḳāl itdiler añı dedeler

11 Ẕerre deñlü göze göstermediler

Şu fülān ibn-i fülānı dedeler

12 Oldılar künc-i ferāġatda muḳīm

Terk idüp nām [u] nişānı dedeler

13 Eksük olmadıġ[ı] āyende bu kim

Ḫoş ṭutarlar pīr civānı dedeler

14 Tīġ-i şevḳ-ile teni yaralayup

Ṣaçdılar yirlere ḳanı dedeler

15 Kerbelā deştin añup ṣu yirine
Dökdiler eşk-i revānı dedeler

16 İrgürürlerse ʿaceb mi felege
Rūz-ı mātemde fiġānı dedeler

17 Kimse bilmezse n'ola sırr-ı Ḥaḳı
Ey Bahārī bilür añı dedeler

[ĠAZELİYĀT]

[Ḥarfü'l-Elif]

[1]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Şol meh-i burc-ı şeref-kim dirler aḳ yıldız aña
Pertev-i mihr-i ruḫın encüm görüp ḳaldı ṭaña

2 Ṭāliʿ-i şūrumda ḳalmaz[dı] nuḫūsetden es̱er
Kevkeb-i baḫtum muḳārīn olsa bir sāʿat aña

[1] SYB 15b

3 Rūşen olduġı zemīn ü āsumān her gün bu kim

Gün bigi envār-ı ḥüsnin ṣaldı ol meh her yaña

4 Her ne deñlü mihr [ise] ḥüsn āsumānında o māh

Umaram ben ẕerre ḫāk-üftāde[y]i bir gün aña

5 Menzilin ṭoḳuz ṭolandum dün gice eflāk-ile

Bir kez ol māhum sitāremde görünmedi baña

6 Niçe bir evc-i melāḥatde ġurūr-ı ʿizz ü nāz

Āfitābum ẕerre-i nāçīzüñi bir gün aña

7 Yirde gökde yıldızum vardur Bahārī bilmiş ol

Luṭf yüzinden ṭoġar-ise ol-hilāl-ebrū saña

[2]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

1 Kāse-i çeşmüñ ġamuñ bezminde cām oldı baña

[2] SYB 23b

1 *çeşmüñ] çeşmüm* olması daha muhtemeldir. Nitekim Milli Kütüphanedeki bir yazmada (06 Mil Yz A 7077, 57a) beytin *çeşmüm* şeklinde geçtiği görülmüştür.

Eşk-i gül-gūnum şarāb-ı laʿl-fām oldı baña

2 Zehr-i hecrüñ şol-ḳadar içdüm belā bezminde kīm

Sensüzin bir daḫı ʿayş itmek ḥarām oldı [baña]

3 Ceyş-i eşkümle livā-yı āh-ı sūzānum görüp

Ḳanda bir ġam leşkeri var-ise rām oldı [baña]

4 Cām-ı laʿlüñ yādına şol-deñlü oldum bāde-nūş

Kim der-i meyḫāneler şimdi maḳām oldı baña

5 Ey Bahārī ārzū-yı cennet itmezsem n'ola

Ol nigāruñ kūy[ı]-çün Dārüʾs-selām oldı [baña]

[3]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Niçe dürlü bend geçdi kākül-i dilber baña

Hey müselmānlar çoġ iş itmişdür ol-kāfir baña

---

[3] SYB 31b

2 Ser-bülend itdi beni sulṭān-ı ʿışḳ ol-deñlü kim

Degme bir şāh-ı ser-efrāz olımaz hem-ser baña

32a 3 Leşker-i hicrān irüp ġāyet zebūn itdi beni

Luṭf idüp yoldaşluḳ eyle gel ey server baña

4 Ḫavfdan niçe emīn olam ġam-ı ʿışḳ içre kim

Zülf-i dilber görinür biñ başlu ejderhā baña

5 Gūşe-i vaḥdetde sākin olduġum dāʾim bu kim

Tekye-i ʿuzletde abdāl ol didi bir er baña

6 Neylerem bāġ-ı cinānı kim ruḫ-ı dildārsuz

Āteş-i dūzāḫ görinür her gül-i aḥmer baña

7 Bunda beg yoḳ mı Bahārī memleket ıssuz mı kim

Bir sipāhī dilberi her dem çeker ḫançer baña

[4]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

---

4 Bu beyitte *ejderhā* kelimesinin son hecesi kafiyeyi bozmaktadır.

[4] SYB 32a, MN s.162

1 Dil ḳatı bīmār olupdur ireli hicrān aña

Ey ṭabīb-i cān yine senden olur dermān aña

2 Serverā ger olmasa çeşmüñ şeh-i mülk-i cihān

Baġlamazdı iki ṣaf olup müjeñ dīvān aña

3 Gelmez oldı ṭoġrulup tīrüñ sarāy-ı sīneye

Ey kemān-ebrū[lı] çoḳdan muntaẓırdur cān aña

4 Vaṣf-ı ḥüsnüñde senüñ bir nāme yazdum k'āfitāb

Germ olup altun ḳalemle çekdi bir ʿünvān aña

5 Rūşen olurdı Bahārī'nüñ güneşden meskeni

Luṭf idüp ey māh olsañ bir gice mihmān aña

[Ḥarfü'l-Bā ʾ]

[5]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

2 *Serverā ger olmasa ey çeşmüñ şeh-i mülk-i cihān* olarak yazılmıştı, vezin gereği *ey* çıkarıldı.

3 *Ey kemān-ebrūyı* olarak yazılmıştı, *Mecma'ü'n-Nezâir*'den düzeltildi.

[5] SYB 25a

1 Ey leṭāfet burcınuñ māhı Receb

Vey melāhat mülkinüñ şāhı Receb

2 Dünyede genc-i viṣālüñ var-iken

Neylerem ben ʿizz-ile cāhı Receb

3 Tāb-ı envār-ı cemālüñle yine

Odlara yaḳduñ beni āh ī Receb

4 Āh-ı ʿāşıḳ göklere çıḳsa n´ola

Yirde ḳalmaz kimsenüñ āhı Receb

5 Çekdi bu yolda Bahārī çoḳ belā

Hey ne müşkil ʿaşḳuñuñ rāhı Receb

[Ḥarfü't-Tāʾ]

[6]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

[6] SYB 17b

1 Naʿre-yi āhum bıraḳdı ṭāḳ-ı ebrūña şikest

Düşdi andan rişte-i zülf-i semen-būña şikest

2 Bād-ı āhumdan mı irdi yā nesīm-i ṣubḥdan

Ey ṣaçı sünbül yüzi gül caʿd-ı gīsūña şikest

3 Yār hecrüñ çekdigüm cānā görenler didiler

İrmesün ey pehlivān-ı ʿışḳ bāzūña şikest

4 Kimini bīmār ider ḫalḳuñ kimini nā-tüvān

Pes neden dirler nigārā çeşm-i cāẕūña şikest

5 Ser-keş olma māʾil ol gül gibi ey serv-i çemen

İrmesün dirseñ ṣabādan ḳadd-i dil-cūña şikest

6 Niçe bir ḳavs-i ḳażādan atasın ġam oḳların

Ey felek bir gün irişür burc-ı bāruña şikest

7 Şöyle żaʿfuñ var Bahārī ġuṣṣa-yı zülf-ile kim

İrse andan ṭañ degüldür tende her mūña şikest

[7]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

_ _ . / . _ _ . / . _ _ . / . _ _

1 Bir yār-ile baġlandı yine bār-ı maḥabbet

Ḫoş-ṭabʿ u sebük-rūḥ-ı sezāvār-ı maḥabbet

2 Ẕerrāt-ı meveddet ṭoġıcaḳ maṭlaʿ-ı dilden

Gün gibi ẓuhūr eyledi envār-ı maḥabbet

3 Ḫarc eylemişem yolına sermāye-i ʿömri

Germ olsa benümle n'ola bāzār-ı maḥabbet

4 Fāş olmaġ-içün dilde olan sırr-ı meveddet

ʿIşḳında anuñ eyledüm eẓhār-ı maḥabbet

5 El-minnetü liʾllāh ki yine ṣaḥn-ı ṣafāda

Açıldı Bahārī gül-i gülzār-ı maḥabbet

[8]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü /Fāʿilün

---

[7] SYB 25b
[8] SYB 25b

_ _ . /_ . _ . / . _ _ . / _ . _

1 Baḳmaz efendi biñ kez idem ger mülāzemet
ʿĀlemde böyle mi ʿacabā her mülāzemet

2 Esb-i murāda nice süvār ola bir kişi
Eyler mülāzımem diyü her ḫar mülāzemet

3 Şevḳ-i muḳaddemāt iderüz yoḳ netīcesi
Şekl-i ʿaḳīme döndi birāẕer mülāzemet

4 Iṭlāḳ ʿāleminde şeh-i kāmrān-iken
Eyler kişiyi ḳayd-ile çāker mülāzemet

5 Dilden sürūr gitdi vü geldi yirine ġam
Ol-dem ki didiler be muḳadder mülāzemet

26a 6 İnṣāf eyle sen de gel ey ṭālib-i ḥużūr
Ṭāliʿ müsāʿid olmasa neyler mülāzemet

7 Bār-i ġamı çekerdi Bahārī ger olmasa
Ol-nā-tüvānuñ üstine serīr mülāzemet

[Ḥarfü’d-Dāl]

[9]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Cāna kār itdi firāḳı serv-ḳāmetler meded

Ben ġarībüñ başına ḳopdı ḳıyāmetler meded

2 Dostlar bilmem ki nice irüşem ser-menzile

Baġlamışdur yollarum eşke nedāmetler meded

3 Hey dirīġa kim ġam-ı hicrān ġarīm oldı baña

Gösterür bir günde biñ dürlü ġarāmetler meded

4 Niçün ayrılduñ o sīm-endāmdan diyü‿üstüme

Her ṭarafdan atılur seng-i melāmetler meded

5 Ey Bahārī gāh nāle gāh girye gāh āh

Öldürür āḫir beni işbu ʿalāmetler meded

[Ḥarfü’r-Rā]

[10]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 ʿIşḳ bezminde dil āvāre vü şeydālıḳ sever
Mest-i mey olsa kişi elbette rüsvālıḳ sever

2 Yanuma gelmeñ beni ḳoñ kend[i] öz ḥālümde kim
Bir ʿaceb ḥālet-durur bu ʿışḳ tenhālıḳ sever

3 Ben nice arturmayam feryādumı bülbül gibi
Ol-ṣanem günden güne gül gibi raʿnālıḳ sever

15b 4 Yaraşur güller ḳaranfiller ṭaḳunsa başına
Şāhid-i nāzükdür ol ġāyetde zībālıḳ sever

5 Kūy-ı dil-berde fiġān eyler Bahārī derdmend
Bülbül-i şūrīdedür gülşende güyālıḳ sever

[11]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

---

[10] SYB 15a
[11] SYB 18a

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Her kimüñ cānında vardur derd-i hicrāndan es̱er

İsteyüp āḫir ecel bulmaya ol-cāndan es̱er

2 Ṣaḳın āhumdan bahār-ı ḥüsnüñ ey gül-çihre kim

İricek bād-ı ḫazān ḳalmaz gülistāndan es̱er

3 Ey kemān-ebrū nişān-ı ʿışḳ yitmez mi bu kim

Nā-tüvān cismümde vardur zaḫm-i peykāndan es̱er

4 Geçdi ʿömrüm vādī-i hicrānda āh u zār-ile

Görmedüm hergiz cihānda vaṣl-ı cānāndan es̱er

5 Dil ʿadem mülkinde efkār-ı dehān-ı yār-ile

Żāyiʿ oldı gitdi ẓāhir olmadı andan es̱er

6 Muṣḥaf-ı ḥüsnine yārüñ her kim inkār eyleye

Ḥaḳ budur kāfirdür ol yoḳ anda īmāndan es̱er

7 Sırr-ı ʿışḳı zāhid añlardı Bahārī gibi ger

Olsa ḳalbinde anuñ fiʾl-cümle ʿirfāndan es̱er

[12]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Zülf-i dil-ber kim kemendin gösterür
Günde yüz biñ dürlü bendin gösterür

2 Şeh-süvārum nāz-ile ʿuşşāḳına
Gāh tīġin geh semendin gösterür

21a 3 Sīm-i eşküm yāre ṣarf olsa n'ola
Ḫarcdur elbette kendin gösterür

4 Ṭūbayı ḥayretde ḳor ol-serv-i nāz
Her ḳaçan ḳadd-i bülendin gösterür

5 Ġamze-i ḫūn-rīzine her dem nigār
Bu Bahārī derdmendin gösterür

[13]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

---

[12] SYB 20b
[13] SYB 21b

_ ͺ _ _ / _ ͺ _ _ / _ ͺ _ _ / _ ͺ _

1 Zülf-i ʿanberbār-ı dildāruñ ki ḳaralar giyer
Aña hem-reng olmaġ-içün misk ḳaralar giyer

2 Āl-ile eşküm ḳızıl ḳanlara döndürdi benüm
Şol sipāhī-zāde kim gül-gūn kemḫālar giyer

3 Günde bir ḳaç dürlü ṣūretden doġar ol āfitāb
Gāh aṭlās gāh münaḳḳaş gāh dībālar giyer

4 Nev-ʿarūs m'oldı çemen bezminde ġonca bülbüle
Birbiri üzre anuñ-çün al vālālar giyer

5 Şöyle zeyn oldı Bahārī ṭāġ-ı pür-sūz-ile-kim
Anı ıraḳdan gören ṣanur ki çatmalar giyer

[14]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün
_ ͺ _ _ / _ ͺ _ _ / _ ͺ _ _ / _ ͺ _

1 Mühr-i ḫaṭṭuñ kim baña āḫir nefes īmān olur

[14] SYB 22b

İrte bir gün nāme-i āʿmālüme ʿünvān olur

2 Ḥaḳ ne ḫāṣiyet ḳodı vaṣluñda cānā kim seni

Ḫavbda her kim ḳucarsa ʿāleme sulṭān olur

3 Māh-rūlar içre ey meh şol-ḳadar mümtāzsın

Kim güneş her gün ḳapuñda ḫāk-ile yeksān olur

23a 4 Dil-berā bir ḳaç gün oldı görmeyelden sen şehi

İntiẓār ile meded ol dem ḳaçan dīvān olur

5 Şöyle yıḳdı dest-i cevrüñ dostum dil ḫānesin

Hergiz ābād olmayup günden güne vīrān olur

6 Hīç dem yoḳ kim Bahārī'ye müjeñ ḳaṣd itmeye

Ben de bildüm ara yirde ʿāḳıbet bir ḳan olur

[15]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü /Fāʿilün

_ _ . /_ . _ . / . _ _ . / _ . _

[15] SYB 23a

1 Bostān-ı ḥüsn içinde k'o dil-ber gülümsinür

Ṣaḥn-ı çemende ṣanki gül-i ter gülümsinür

2 Ḳaṣrında tazelüg[l]e tebessüm ider o şāh

Evc-i felekde ṣan meh-i enver gülümsinür

3 Yaşdan bozulmasun mı şeker bezm içinde kim

Āġyār ezilse ol leb-i sükker gülümsinür

4 Cānān yolında gerçi türāb oldı ten velī̄

H̯āk-i mezārum içre dah̯ı ser gülümsinür

5 Bezm-i çemende ṣubḥ-dem ol-serv-ḳadd-ile

Gördükçe bu Bahārī̄yi güller gülümsinür

[16]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

---

[16] SYB 24b, MN s.695

2 Dîvânda ikinci dizenin son kelimesi "āvāreler" şeklindedir. Kafiye açısından bu kelime seçilmiş olabilir fakat anlam açısındankelimenin "āvāzeler " olması daha uygundur. Ayrıca beytin "āvāzeler" varyantını içeren *Pervâne Bey Mecmuası*'nda bu gazel Nehârî adına kayıtlıdır. Yakup Yılmaz, *Pervane Beg Nazire Mecmuası 99b-129a Transkripsiyonlu, Edisyon Kritikli Metin.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2001, s. 154.

1 Sī̄ne-i mecrūḥumı ġamzeñ niçe bir yareler

A begüm ḳatlan oñulsun dilde olan yareler

2 Bezm-i meyde cām-ı laʿlüñ vaṣfını işitmege

Durmadan yir yir ṣurāḥī̄den çıḳar āvāzeler

3 Raḥm idüp derd-i ġam-ı yār-ile ölmiş göñlüme

Acıdı eşk aġladı göz āh giydi ḳareler

4 Gice gice yanmaġa mihr ü maḥabbet odına

Arturuрlar şevḳümi günden güne meh-pāreler

5 Çāresüzlüḳden Bahārī̄ göñlüm oldı derdnāk

Vāy eger hep böyle olursa dil-i bī̄çāreler

[17]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Nev-bahār eyyām-ı ʿişret mevsim-i gül vaḳtidür

Nāle vü feryāduñ ey bī̄-çāre bülbül vaḳtidür

[17] SYB 26a

2 Ḳo namāzı fāriġ ol vü ḳanda anı görevüz
Faṣl-ı güldür şimdi ey ṣūfī tenāvül vaḳtidür

3 Ṣoḥbet-i mey vaḳtidür aldanma vāʿiẓ sözine
Bāde-nūş ol pend-i nāṣiḥden tecāhül vaḳtidür

4 Rāstī bu ḳadd-ile bir serv-i ḫoş-reftārsın
Ṣalınursuñ nāz-ile ey şūḫ-ı şengül vaḳtidür

5 Bezm-i gülşende Bahārī ger ṣurāḥī şevḳ-ile
Bülbüle dem-sāz olup söylerse ḳulḳul vaḳtidür

[18]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Bāġ-ı ḥüsn içre ruḫ-ı dilber gibi güller biter
Deste deste zülf-i cānān gibi sünbüller biter

27b 2 Ḳatre ḳatre eşk-i ḫūnīnümle çeşmüm kāsesi

[18] SYB 27a

Şol sifāle döndi kim anda ḳaranfiller biter

3 Ḫāl-i hindūsına yārüñ olımaz hergiz şebīh

Gerçi kim rūy-ı zemīnde niçe fülfüller biter

4 ʿAnber-i sārā nis̱ār olsun ser-i dildāra kim

Sünbül-i terden muṭarrā anda kāküller biter

5 Şevḳ-i ruḫsār-ı nigār-ile ölürseñ ʿāḳıbet

Ḳabrüñ üstinde Bahārī ḥaşre dek güller biter

[19] *

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Mefāʿīlün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1 Ten-i pür-derdümüñ ḥālin nigārā pīrehenden ṣor

Ġam-ı hecrüñle öldükde ne çekdügüm kefenden ṣor

2 Elif ḳaddüm nice yā olmasun her dem ḳaşuñ bigi

Kemān-ı ʿışḳ ey dilber ḳatı pekdür çekenden ṣor

---

2 Beyitte *eşküm* kelimesinin altına *çeşmüm* varyantı eklenmiştir.

[19] SYB 30b

* Derkenarda Ġubārī'ye ait bir beyit verilmiştir.

3 Yanup yaḳılduġum pervāneveş her gice şevḳ-ile
Kerem ḳıl ey ḳamer-ruḫsār şemᶜ içinde gezenden ṣor

4 Nedür keyfiyyet-i cām-ı maḥabbet bilmek isterseñ
Dem-ā-dem ᶜışḳ bezminde anı içüp geçenden ṣor

5 Ne bilsün bir delidür ol ṣaçı Leylī-ġamın Mecnūn
Ben ol sevdādayam şimdi Bahārī anı benden ṣor

[20]

Fāᶜilātün / Fāᶜilātün / Fāᶜilātün / Fāᶜilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Dil müjeñ oḳları zaḫmından helāk olup yatur
Sīne ġamzeñ ḫançerinden çāk çāk olmış yatur

2 Gün nice daᶜvā-yı ḥüsn eyler senüñle kim bugün
Gördüm ol üftādeyi ḳapuñda ḫāk olmış yatur

3 Şöyle mecrūḥ eyledüñ tīġ-i müjeñle cānı kim

[20] SYB 31a
1 Redif gereği ilk mısradaki *olup* kelimesinin *olmış* olması gerekirdi.

Gūşe-i miḥnetde şimdi zaḫmnāk olmış yatur

4 Raḥm idüp ḥālin ṣorar-iseñ bu dil bīmārınuñ

Künc-i fürḳatde ġamuñla derdnāk olmış yatur

5 Derd-i hecrüñle Bahārīyi n’idersin öldürüp

Ġayrısın gör anı ḳo ol ḫoẕ-helāk olmış [yatur]

[21]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

1 Gördügümce mihr-i ruḫsārın maḥabbetler ḳopar

Ẕerreveş yolında ḫāk olmaġa raġbetler ḳopar

2 Bir nefes cānān-ile ḫaşr olmasam cānum çıḳar

Ḳāmetin bir laḥẓa görmezsem ḳıyāmetler ḳopar

3 Aġlayup āh itdigüm zāhid görüp ʿayb itme kim

Yāri añduḳça derūndan niçe ḥāletler ḳopar

[21] SYB 31a

4 Ġamzeler başlar kesüp ḳanlar dökerse n’ola kim
Dostlar bu Rūmelidür bunda āfetler ḳopar

5 Ol meh-i nā-mihribānuñ derd-i hecriyle bugün
Yirde bir āh eylesem gökde ʿalāmetler ḳopar

31b 6 Zülf[i] ucında vefā görseñ ʿaceb midür göñül
Uc ilidür bunda çok ehl-i mürüvvetler ḳopar

7 Gülşen-i dehre Bahārinüñ budur meyl itdügi
K’anda her dem lāle-ḫadler serv-ḳāmetler ḳopar

[22]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

1 Zülf-i müşg-efşān ki her dem ḥadd-i dilber yaṣtanur
Mārdur gülşende gūyā kim gül-i ter yaṣtanur

2 Gül yüzine tā ki öykünmeye sünbül ṣaçına
Ṣubḥa-dek süsen çemen ṣaḥnında ḫançer yaṣtanur

[22] SYB 31b

3 Ol nigāruñ ṭāḳ-ı ebrūsıyla zülfi yādına
Gör imām-ı şehr kim miḥrāb ü minber yaşṭanur

4 Zülf-i şeb-rengi o māhuñ ṣafḥa-ı ruḫsārda
Bir seḥāb-ı fitnedür ḫurşīd-i ḫāver yaşṭanur

5 Ol şeh-i ḥüsnüñ işiginde Bahārī rūz [u] şeb
Ola kim bir fetḥ-i bāb ola diyü der yaşṭanur

[23]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

1 Dem-be-dem cānā niçün ġamzeñ dile ḫançer çeker
Eşk-i çeşmümden ṣaḳın kim üstine leşker çeker

2 Ruḫlaruñdan zülf-i pīç-ā-pīçüñi ḳaldurmadı
Gerçi āh-ı āteşīnüm göklere ejder çeker

3 Ṭāliʿ-i çarḫa hezār aḥsente kim leyl ü nehār

[23] SYB 32a, PB 198b

Sīnesine mihr ü meh gibi [iki] dilber çeker

4 Leblerüñ ʿaksi düşelden bādeye her ehl-i ẕevḳ

Germ olup meclisde laʿlüñ yādına sāġar çeker

5 Ḥīç ṣormazsın Bahārī der[d]mendüñ ḥālini

Sensüz ol bī-çāre[y]i görseñ ne zaḥmetler çeker

[24]

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1 Bu devr içre elinde her kimüñ cām-ı Cemi vardur

Cihānuñ pādişāhıdur ḥaḳīḳat ʿālemi vardur

2 Gehi yār-i münāsib ḥaẓẓın eyler gāh mey ẕevḳin

Şunuñ kim gūşe-i meyḫānede bir hem-demi vardur

3 Ne lāzımdur baña ḫūn-ı ġam-ile zehr-i hecr añmaḳ

Yinilmedük içilmedük cihānda nesne mi vardur

[24] SYB 33b

4 Gedā-yı meykede kelm itse ṭañ mı ins-ile cinne
Kim anuñ cām-ı mey gibi elinde ḫātemi vardur

5 Bahārī şād u ḫandān olmasa bir dem ʿaceb-mi-kim
Firāḳ-ı yār-ile dilde anuñ dāʾim ġamı vardur

[25]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 O gözi āhū ki ṣayd itmege ṣaḥrāya çıḳar
Cān şikār olmaġa ol-dilber-i raʿnāya çıḳar

2 Çıḳduġınca felege dūd-ı dilüm ḫalḳ-ı cihān
Göge ejder çekilür diyü temāşāya çıḳar

3 Reşk-ile nice helāk eylemeyem kendümi kim
Her kimi söyledür olsam aña hem-sāye çıḳar

4 Ḳāmetüm yā oluban oḳ gibi āhum her dem
Ġam-ı ebrūsı-y-ile ṭāḳ-ı muʿallāya çıḳar

[25] SYB 33b

5 Ser-i zülfine Bahārī dolaşursın dāʾim
Ġāfil olma kim anuñ ṣoñ ucı ġavġāya çıḳar

[26]

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1 Ṣafā-yı ḫaṭṭ-ı yār-ile yine ey dil ḥużūruñ var
Ḥevā-yı sebzezār-ile yine ey dil ḥużūruñ var

2 Dem-ā-dem seyl-i eşk-ile gidersin kūy-ı cānāna
Sır-ı kūy-ı nigār-ile yine ey dil ḥużūruñ var

3 Cemāli bū-sitānında olup bir bülbül-i gūyā
O serv-i gül-ʿiẕār-ile yine ey dil ḥużūruñ var

4 Kenār-ı āb-ı çeşmümle ruḫ-ı dildārdur fikrüñ
Leb-i cūy u bahār-ile yine ey dil ḥużūruñ var

5 Mey-i cām-ı leb-i laʿlin Bahārī gibi nūş itdüñ

[26] SYB 33b

Şarāb-ı ḫoş-güvār-ile yine ey dil ḥużūruñ var

[27]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Ḳanġı āşüfte ki zāhid der-i cānānda yiler
Kaʿbe-i vaṣla irer ṣanma beyābānda yiler

2 İrüşem diyü ruḫ-ı güllerine bād-ı nesīm
Niçe yıldur bu hevā-y-ile gülistānda yiler

3 Mū-be-mū ḳıṣṣa-i Leylī ile Mecnūnı bilür
Her ki sevdā-yı ser-i zülf-i perīşānda yiler

4 Göreli ʿaks-i leb-i sāḳi[yi] sāġarda ḥabāb
Ḳanda kim cām-ı şarāb olsa müdām anda yiler

5 Raḥm idüñ ḥāl-i Bahārī'ye kim ol üftāde
Yıllar oldı-kim düşüp vādī-yi hicrānda yiler

[27] SYB 38a

[28]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Rūy-ı cānānı görem diyü ḳamer
Ṣubḥa-dek her gice şemʿ-ile gezer

2 Sel gibi zülf-i hevāsıyla anuñ
Dil-i sevdā-zede bilsem ne yiler

3 Seng-i ṭaʿn-ile eyā zāhid-i ḫuşk
İre mi baḥr-i ġam-ı ʿışḳa keder

4 Naḳş-ı dehre n'ola meyl itse göñül
Bu mes̱eldür deli alaca sever

5 Ġam-ı cān[ān]lar-ile cān virelüm
Ḳoyalum biz daḫı ʿālemde es̱er

6 N'ola ḳan yutsa ṣurāḥī kim cām
Nāzükāne leb-i dildār emer

[28] SYB 38a

7 İñen aġlatma Bahārīyi şehā

Dūd-ı āhından anuñ eyle ḥaẕer

[29]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Her seḥer yār çıḳup mihr-i dıraḫşān görinür

Ḳorḳaram bir gün aña ol meh-i tābān görinür

2 Meclis-i meyde kimesne yañulup dildāruñ

Añmasun cām-ı lebin kim gözüme ḳan görinür

3 Ehl-i ʿışḳuñ yücedür gerçi felekden ḳadri

Der-i cānānda velī ḫāk-ile yeksān görinür

4 Bilmezem neyleyeyim kūyına ḳandan varayum

Seyl-i eşküm baña deryā-yı firāvān görinür

5 Cevr-i dildāra Bahārī nice şād olmaya-kim

[29] SYB 38b

Bir gedādur aña şāhdan yine iḥsān görinür

[30]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Ġāret-i cān eyleyen bir sīm-ten dellākdur
Ġamzesi tīġinden anuñ sīne yir yir çākdur

2 N’ola ḥammāmın ṣadef dirsem anuñ kim ol-ṣanem
Bir dür-i yek-dāne vü ṣāf [u] laṭīf ü pākdur

3 Kendözi [meh] cāmlar encüm fūta ebr-i siyeh
Ḥaḳ bu kim ḥammām anuñ zīnet-i eflākdur

4 Şöyle gözler cāmlar aḫşam olunca anı-kim
Gözleri ol āfitāba baḳmadan nemnākdur

5 Cism-i sīmīnin görüp ḳızmadı bir mermer ḳadar
Zāhid-i sengīn-dili gör nice bī-idrākdur

[30] SYB 38b
1 Derkenârda *Ġāret-i cān* yerie *Sīne pür-sūz* varyant olarak verilmiştir.

6 Sīne-ber-sīne olur her ehremenle ol-melek

Āh-ı ʿāşıḳdan ḥaẕer [ḳıl ki] ḳatı bī-pākdur

7 Ol mehüñ mihrinde külḫān nār u ḫalvet pür-hevā

Āb giryān ṭas ser[ger]dān Bahārī ḫākdur

[31]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Naḳş-ı kes̱retden şu dil-kim sādedür

Vaḥdeti var cümleden āzādedür

2 Secde ḳıl her yirde yāre kim saña

Ṣafḥa-yı rūy-ı zemīn seccādedür

3 Raḫt u baḫtı neylesün şol kimse-kim

ʿĀşıḳ-ı āvāre [vü] dil-dādedür

39a 4 Ḳoma ʿālemde elüñden cāmı kim

Defʿ iden dünyā ġamını bādedür

[31] SYB 38b

5 Ḫor baḳma dāne dāne eşküme
Gördügün her bir merdüm-zādedür

6 Bir yaña ġam bir yaña cevr-i nigār
Oñmaduḳ bī-çāre dil aradadur

7 Raḥm idüñ miskīn Bahārī'ye kim ol
Bir belā-keş derdmend üftādedür

[32]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

1 Her gice dil zār cān bīmār u sīnem yaredür
Ol-sebebden zülf-i dil-ber gib[i] baḫtum ḳaradur

2 Şol-ḳadar āh itdüm ammā ol nigāruñ göñline
İtmedüm bir dem es̱er gūyā ki seng-i ḫāradur

3 Germ olup iñen de yüksek ṭutmasun kendin güneş

---

[32] SYB 39a

Kim der-i dil-berde ol üftāde vü āvāredür

4 Bir ḳurılmış bezmdür ʿālem güneş sāġardur
Mey şafaḳ anda felekler sebʿa-i seyyāredür

5 Ṭalʿat-ı ḥüsnine yārüñ meh nice öyküne kim
Pertev-i mihr-i cemālinden anuñ sad-pāredür

6 ʿAḳl u ṣabrum kārbānın göz göre tārāc iden
H̱ānumānlar [yı]ḳıcı bir gözleri mekkāredür

7 Dāġ-ı derd-ile Bahārinüñ ṣorarsañ ḥālini
Oñmaduḳ öz başına dermān yoḳ bī-çāredür

[33]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Günde yüz biñ tīġ-i miḥnetle şu kim bağrın yarar
ʿIşḳ yolında hele ʿāşıḳ diseñ aña yarar

[33] Sadettin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, s.660.

2 Āfitābı gör ki bunca ḥüsn-i istiġnā ile

Der-be-der menzil-be-menzil ol mehi her gün arar

3 Ḳara baḫtum gibi ben nice perīşān olmayam

Bī-tekellüf kākül-i dildāra şāne el ḳırar

4 Ol nihāl-i gülşen-i serkeş ḳosuñ eksükligi

Yoḫsa bir gün bād-ı āhumdan irer aña żarar

5 Bir müzellef serv-ḳadd gibi Bahārī her gice

Sīnesine ol ḳaşı yayın oḳın yek yek ṣarar

[34]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Çeşm-i pür-eşküm ḳaçan kim aġlamaġa başlar

Derdini dökmege başlar yüregümde başlar

2 Şöyle muḥkem mūnis oldı dil ġam-ı ʿışḳ ile kim

Oldılar dünyāda gūyā āḫiret ḳardaşlar

[34] MN s.670.

3 Rāh-ı ʿışḳ içre belā vü derd ü ġamda her zemān

Eksük olmaz yola çıḳan kişiye yoldaşlar

4 Var iken esrār-ı bādeyle rumūz-ı ʿışḳ-ı yār

Ḳāl u ḳīl medresesiyle neylesün kallāşlar

5 Her yañadan atılur seng-i melāmetler yine

Ben ġarībüñ başına derdā ki yaġar ṭaşlar

[Ḥarfü’z-Zā]

[35]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Ol-yüzi bedr ü ḳamer-ṭalʿat[ı] elden ḳomazuz

Virürüz başı dem-i vuṣlat[ı] elden ḳomazuz

23b 2 Göreli cāmda ʿaks-i leb-i cānānları

Mey-i gül-reng içerüz ʿişret[i] elden ḳomazuz

[35] SYB 23a

3 Bāde-i nāb-ile şevḳ-i leb-i yār-ile müdām

Mest ü şeyẕā yürürüz ṣoḥbeti elden ḳomazuz

4 Ḥaşr[a] dek yār cefāsın çekerüz dildāruñ

Ölürüz dirilürüz ġayret[i] elden ḳomazuz

5 Ḥālümüz ḥālet-i ʿışḳ-ile be-ġāyet ḫoşdur

Ger ölürsek daḫı ol-ḥālet[i] elden ḳomazuz

6 Baḳmazuz kes̱retine dehr-i denīnüñ hergiz

Māsivādan geçerüz vaḥdet[i] elden ḳomazuz

7 Ehl-i dillerle Bahārī dirilüp ʿayş idicek

İçerüz mest oluruz ḥürmet[i] elden ḳomazuz

[36]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü /Fāʿilün

_ _ . /_ . _ . / . _ _ . / _ . _

1 Nāy-ile hem-nefes olalı āh [u] zārumuz

Bezm-i belāda nāle vü girye oldı kārumuz

[36] SYB 24a, PB 243a

2 ʿĀr itdügine başmaġa biz ḫāke bir ḳadem
Maḥşerde şāhid ola mı seng-i mezārumuz

3 Tīġ-i ġam-ile kesdüñ ümīẕi ḥayātdan
Gel ey ecel hemīn sañadur intiẓārumuz

4 Öldürme bizi derdle ki eflāka çıḳıcaḳ
Bir toz ḳoparur ey meh-i enver ġubārumuz

5 Tek rūy-ı yār her yire naḳş olsun ey göñül
Olursa olsun ẕātiye müjde inkisārumuz

6 Ṣu gibi aḳdı göñlümüz ol-servi göricek
Dīdār-ı Ḥaḳḳa ḳalmadı ṣabr u ḳarārumuz

7 Aġ-iken eşk-i çeşm-ile zerd oldı çihremüz
Faṣl-ı ḫazāna dönd[i] Bahārī bahārumuz

[37]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

5 İkinci dizede vezin bozuk.
[37] SYB 24b, PB 236b

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Ḳad-i bālāsına irüşmegedür niyyetümüz
Sāyeveş alçaġız ammā yücedür himmetümüz

2 Ṣalınur oldı bizümle bir iki gündür o şāh
Ḥamdüliʾllāh yine yār oldı bize devletümüz

3 Nār-ı hicrānla yanup geçdi cihāndan Mecnūn
Yiri nūr olsun anuñ geldi bizüm növbetümüz

4 Zāhidā bir niçe gün mescide varduḳ līkin
Bulmaduḳ ẕerrece meyḫānedeki ḥürmetümüz

5 Ey ecel dünyede āḫir ġaraż ölmekse eger
Ġam-ı hicrān bize besdür saña yoḳ minnetimüz

25a 6 Āteş-i mihr ü maḥabbetle nice yanmayalum
Vardur ol māhveş[e] gün gibi germiyyetümüz

7 Seg-i kūyum dirimiş ʿāşıḳ-ı dil-ḫasteye yār
Ey Bahārī işiginde varımış raġbetümüz

[38]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Sen gül-i zībā içün ḫār-ı cefāya ḳāʾilüz
Sāye-i bālā-yı ḳaddüñle belāya ḳāʾilüz

2 Dostum ʿār eyleme kūyuñda gördükçe bizi
Bu ṭarīḳ-i ʿışḳda bir merḥabāya ḳāʾilüz

3 Ṣanma kim maḥbūb sevmekle yitürdük meẕhebi
Vāʿiẓā biz daḫı şerʿ-i Muṣṭafāya ḳāʾilüz

4 Tek bizümle hem-dem olsun gūşe-i meyḫānede
Bir ḫarābāt ehli rind ü bī-nevāya ḳāʾilüz

5 Bunca yıldur kim Bahārī āsitānuñ yaṣtanur
Dimedüñ bir gün şehā ol mübtelāya ḳāʾilüz

[39]

[38] SYB 34a

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

1 Yoġ-iken elde metāʿ vaṣlına sermāyemüz

Naḳd-i eşki ḫarc idüp alduḳ biz andan vāyemüz

2 Her ne deñlü ḫāk-ile yeksān isek zāhid bugün

Ehl-i ʿışḳuz ʿarş-ı aʿlādur eñ ednā pāyemüz

3 Ẕīnet-i dünyāya naḳş-ı dehre hergiz baḳmazuz

Tende olduḳça elifler dāġlar pīrāyemüz

4 Ol hümā-pervāz dildāra hevādār olalı

Şöyle ʿālī-himmetüz kim yire düşmez sāyemüz

5 Mest [ü] şeydāyuz ṭoġaldan şöyle beñzer kim bizi

Ey Bahārī bāde-y-ile beslemişdür dāyemüz

[40]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

· · _ _ / · · _ _ / · · _ _ / · · _

[39] SYB 34b

[40] SYB 37a

1 Luṭf idüp ger bizi yād eyler-ise dil-berümüz

Bī-tekellüf yolına ḫāk [ola] cān u serümüz

2 Şimdilik mülk-i ġamuñ şāhıyuz ey dil n’ola ger

Āh-ile eşkümüz olsa ʿalem ü leşkerümüz

3 Virmezüz aṭlas u dībāya pelās-ı ʿışḳı

Ger ṣoyarlarsa bizüm başdan ayaġa derümüz

4 Çoḳdur eşk nis̱ār eyledük anuñ yolına

Umaruz olmaya żāyiʿ dökülen gevherümüz

5 Ḥālümüz ġāyet eyü ḫᵛān-ı belā bī-pāyān

Ol-şeh-i mülk-i melāḥat olalı serverümüz

6 Dostlar nār-ı firāḳ-ile yanarsaḳ göresiz

Kūy-ı dil-berde ne toz ḳopara ḫākisterümüz

7 Nālemüzden giceler uyumaz oldı dildār

Yār işigüñde dilā ḳalmadı aṣlā yirümüz

8 Kimiyā-yı ġam-ile çihremüzi zerd itdüñ
Ḳademüñde ṣanemā yoḳ mı ṣanursın zerümüz

9 Elif ü dāġlar-ile zeyn eylemişüz cismümüzi
ʿIşḳ bezminde Bahārī budurur zīverümüz

[41]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Künc-i vaḥdet var-iken kes̱rete māʾil degülüz
Daḫı kes̱retde olan vaḥdete māʾil degülüz

2 İḫtiyār eylemişüz faḳr ü fenā gūşesini
ʿUzleti yeg görürüz devlete māʾil degülüz

3 Ḥālümüz ḫoş ġam-ı hicrān-ile vaṣl istemezüz
Rāżıyuz hecre iñen vuṣlata māʾil degülüz

40a 4 Eşk ü meşk eylemezüz zülf-i semensālar-ile
Gözi āhūlar-ile ṣoḥbete māʾil degülüz

---

9 Birinci dizede vezin bozuk.

[41] SYB 39b

5 Seg ḳadar ḳadrümüz olmasa işigünde n’ola
Lā᾿ūbālīyüz iñen ʿizzete mā᾿il degülüz

6 Baḳmazuz serv ü güle bāġ-ı cihānda hergiz
Elif ü ṭāġ yiter zīnete mā᾿il degülüz

7 Ey Bahārī ġazelüñde ḫaṭ u ḫāl añma ki biz
Maʿnā ʿāşıḳları[yu]z ṣūrete mā᾿il degülüz

[Ḥarfü’ş-Şin]

[42]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Seni bir ḥūr-ı cinān dirler-idi gerçek-imiş
Boyuñı serv-i revān dirler-idi gerçek-imiş

2 ʿĀlemi nūr-ı cemālüñle münevver ḳılduñ
Yüzüñi mihr-i cihān dirler-idi gerçek-imiş

[42] SYB 24b

3 Ḳaşlaruñ ḳıldı hedef sīnemi tīr-i müjeñe

Bilmedüm aña kemān dirler-idi gerçek-imiş

4 Seni meyl itdügüñi gül gibi her ḫār u ḫasa

İşidürdüm ki yalān dirler-idi gerçek-imiş

5 Virme hercāyī olanlara Bahārī dil ü cān

Kim anı baña ziyān dirler-idi gerçek-imiş

[43]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Ol ṣanem bir yār-i nāzük-ṭabʿ u ḥoş-reftār imiş

Bir cefā-engīz şūh u fitne vü ʿayyār imiş

2 Almayınca ḳomadı göñlümi mekr ü āl ile

Bir nigār-ı dil-sitān u bir gözi mekkār imiş

3 Ṭoġmadı bir gice ol meh luṭf yüzinden baña

[43] MN s.1170.

Hey dirīġā şimdi bildüm kim ne yüzden yār imiş

4 Ṣalınur her dem raḳīb ile ḳoyup ben bülbüli
Ġonçe-yi nāzükdür ammā bir gül-i pür-ḫār imiş

5 Sensüzin görseñ Bahārī nice bīmār olduġın
Dir idüñ ol derdmendüñ işi āh u zār imiş

[Ḥarfü'ṣ-Ṣād]

[44]

Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. . _ _ / . _ . _ / . . _

1 Müjeñ ü ġamzeñ oldı çün vaḳḳaṣ
Dil-i üftāde nice ola ḫalāṣ

2 Derd-i hecrüñle ey gözi bīmār
Ḳızışmış gibi yatur eşḫāṣ

3 N'ola dil kişveri senüñ olsa
Şimdi mi oldı şehr beglere ḫāṣ

[44] SYB 28b
2 İkinci dizede vezin bozuk.

4 Ehl-i ʿışḳı revā mı öldürmeñ

Ṭutalım yoġımış arada ḳıṣṣāṣ

5 Dil kesilmez olunca zülfüñden

Gerek öldür şehā anı gerek āṣ

6 Bend-i ġamdan göñül ḫalāṣ olımaz

Biñ kez oḳursa sūre-i İḫlāṣ

7 Mihr-i ḥüsnüñ Bahārī seyr ideli

Oldı şevḳüñle ẕerreveş raḳḳāṣ

[Ḥarfü'l-Fāʾ]

[45]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü /Fāʿilün

_ _ . /_ . _ . / . _ _ . / _ . _

1 Dil kişverin[i] yıḳmasa ḫāli ṭaraf ṭaraf

Almazdı cān ilin[i] ḫayāli ṭaraf ṭaraf

[45] SYB 20a

2 Rūm ili begleri gibi ḫaddinde beñleri

Dutdı diyār-ı mülk-i cemāli ṭaraf ṭaraf

3 Hecrinde eşk ü āh sipāh ü ʿalem çeküp

Fetḥ itdiler diyār-ı viṣāli ṭaraf ṭaraf

4 Uc illerinde ṣanki dilāverdür ey göñül

Zülfi ki bekler ol ruḫ-ı alı ṭaraf ṭaraf

5 Mecnūn añılmaz oldı cihānda Bahārī’nüñ

Meşhūr olalı ḳıṣṣa-ı ḥāli ṭaraf ṭaraf

[46]

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Feʿūlün

. _ _ _/ . _ _ _/ . _ _

1 Cihānı ṭutdı āhum Ḳāf tā Ḳāf

Gözüm yaşıyla ṭoldı cümle eṭrāf

2 Hevā-yı ʿışḳ-ı Leylī-y-ile Mecnūn

Bulup meydān[ı] ḫālī urdı çoḳ lāf

[46] SYB 20a

3 Ne gevherler nis̱ār ideydi gözden

Dür-i dendān-ı yāri görse ṣarrāf

4 Ḳomaz āyīne-i dilde küdūret

Şu kim ṣūfī içer ṣāfī mey-i ṣāf

5 Bahārī'ye iñen çoḳ cevr ider yār

Aña bilsem ned[end]ür bunca elṭāf

[47]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

1 Üstüme dönmezse bir kez künbed-i devvāre yuf

Gerdiş-i gerdūna çarḫ-ı kejrev ü ġaddāra yuf

2 Serv-i serkeş gibi hergiz ʿāşıḳa baş egmeyüp

Gül gibi ḫār u ḫasa meyl eyleyen dildāra yuf

3 Geçmişem ʿışḳ-ı mecāzīden ḥaḳīḳatdur sözüm

[47] SYB 31b

Baḳmazam naḳş u nigāra yāre vü aġyāra yuf

4 Baña geldükçe ṣatar biñ cāna her bir būsesin

Ġayra virür rāygān ol şāhid-i Tātāra yuf

5 Şiʿr odur kim her gözi āhū anuñla ṣayd ola

Ey Bahārī vaṣla bāʾiṡ olmayan eşʿāra yuf

[Ḥarfü'l-Ḳāf]

[48]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Mest-i lā-yaʿḳıl ider ādemi keyfiyyet-i ʿışḳ

Geçürür iki cihāndan kişi[yi] ḥālet-i ʿışḳ

2 Şevḳ-i yār-ile ölürsem umaram ḥaşre degin

Ḳabrüm üzere çalına şām u seḥer nevbet-i ʿışḳ

3 ʿĀlemüñ salṭanatı ḳılca görünmez gözüme

Şol gedā kim ola başında anuñ devlet-i ʿışḳ

---

[48] SYB 15a

4 Kimiyā yise yiter ʿāşıḳ-ı bī-çāreye kim
Zer ider müflis-iken yüzini ḫāṣiyyet-i ʿışḳ

5 Nice cān virmeyeyin rūy-ı nigārı göricek
Naḳş olupdur der ü dīvār-ı dile ṣūret-i ʿışḳ

6 Hāy hūy-ile ḳuru zühdi ḳo zāhid berü gel
Luṭf-ı ṭabʿuñ var-ise gör ki nedür lez̠z̠et-i ʿışḳ

7 Ṣanma kim ḫāk-i mez̠elletde Bahārī ḳalasın
İrgürür ṭārem-i aʿlāya seni ġayret-i ʿışḳ

[49]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Aġlamaḳdan oldum eşk-i dīde-i giryāna ġarḳ
Āh-kim oldı vücūdum zevraḳ-ı ʿummāna ġarḳ

2 Kim-ki deryā-yı ġam-ı ʿışḳa nihāyet var diye

[49] SYB 23a

İsterem anı kim olsun baḥr-i bī-pāyāna ġarḳ

3 Yaġduraldan sīneme cānā müjeñ peykānların
Dönmüşem şol kiştzāre kim ola bārāna ġarḳ

4 Her gören gül-gūnī kemḫālar giyer ṣanur beni
Pādişāhum zaḫm-i tīġüñle olaldan ḳana ġarḳ

5 İtmedüñ miskīn Bahārīden şehā cevrüñ dirīġ
Müstedām ol k'ol faḳīri eyledüñ iḥsāna [ġarḳ]

[50]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Cām-ı laʿl-i dilberi yād eyledükçe ehl-i ẕevḳ
Germ olup meclis ṣafā-baḫş olur artar meyde şevḳ

2 Āh-kim hicrān şebinde bu dil-i miskīnümi
Kākül-i dilberdür iden bend-i ġamdan yaña sevḳ

[50] SYB 34a

3 Ḳorḳaram bir gün ḫarāb olur zemīn ü āsumān

Kim dolupdur dostlar eşkümle taḫt āhumla fevḳ

4 Gūyiyā ḥaccācdur kim Kaʿbe[y]i eyler ṭavāf

Mübtelālar kim ṭolanur kūy-ı yāri cavḳ cavḳ

5 Baş açıḳ abdālı olmasa Bahārī ol mehüñ

Ḫalḳa-yı zencīr-i zülfin boynına itmezdi ṭavḳ

[51]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Āh kim bīmār-ı ʿışkam derdüme tīmār yoḳ

Gözlerümden ġayrı bir dem üstüme aġlar yoḳ

2 Kimse almadı ele ḥayfā dil-i ġam-gīnümi

Bu yıḳılmış göñlüme ʿālemde bir miʿmār yoḳ

3 Hey müselmānlar acıyın baña kim hicrān ile

Ḫaste vü zār ü żaʿīfüm raḥm ider bir yār yoḳ

[51] Sadettin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, s.660

4 Şöyle inceldüm ḫayāl oldum ġam-ı hecr ile kim

Ḳanda kim gitsem baña ḥāʾil olur dīvār yoḳ

5 Her gice ʿayşı Bahārī'nüñ nice telḫ olmasun

Kim yanında bir lebi şīrin şeker-güftārı yoḳ

[Ḥarfü'l-Kāf]

[52]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Gitdüm ey meh mihrüñ ammā bī-şümār añsam gerek

Ẕerre ẕerre pertev-i ḥüsnüñ hezār añsam gerek

2 Añmayup ey serv-ḳadd bāġuñ gül ü sünbüllerin

Ẓülf [ü] ruḫsāruñ senüñ leyl ü nehār añsam gerek

3 ʿĀleme destān idüp ḥüsn-i cihān-gīrüñ senüñ

Ḳıṣṣa-i vaṣf-ı cemālüñ her diyār añsam gerek

[52] SYB 16a

4 Fülk-i dil baḥr-ı ġamuñda şöyle ġarḳ oldı k’anı

Fürḳatüñde niçe niçe rūzigār añsam gerek

5 Ḫāne-i dilde cemālüñ naḳşını taṣvīr idüp

Sen mehi bu ṣūret-ile ey nigār añsam gerek

6 Kaʿbe-i kūyuñ Ṣafāsı ḫāṭırumdan gitmeyüp

Merve ḥaḳḳı işigüñ ey şehryār añsam gerek

7 Gülşen-i kūyunda bülbül bigi güyā olduġum

Ey Bahārī rūz-ı fürḳatde hezār añsam gerek

[53]

Mefāʿilün/ Feʿilātün / Mefāʿilün/ Feʿilün

. _ . _ /. . _ _ / . _ . _ / . . _

1 Ölünce ġam baña sāḳī nevāle olsa gerek

Bu ḳanlu yaş-ile çeşmüm piyāle olsa gerek

2 ʿAdem diyārına şol-dem-ki baġlayam miḥmel

Yanumca ṭabl u ʿalem āh u nāle olsa gerek

[53] SYB 16a

3 Şu deñlü dökdi gözüm ḳanlu ḳanlu yaşı yine
Ki yüzinde biten cümle lāle olsa gerek

16b 4 Ġam-ı firāḳ-ile öldükde ḳaṭre-i yaşum
Ḳalup bu gülşen-i dehr içre jāle olsa gerek

5 Ḫadeng-i ġamze vü tīġ-i müjeyle üstimüze
O ḫūnī gözlerüñ aḫar ḥavāle olsa gerek

6 İñende germ olup aldanma devr-i ḥüsnüñe kim
Ḫaṭuñ gelüp yüzüñ ayına hāle olsa gerek

7 Şu deñlü yazdı Bahārī varaḳlara vaṣfuñ
Ki her biri-y-ise anuñ risāle olsa gerek

[54]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. _ . _ / . . _ _ / . _ . _ / . . _

1 Göñül sarāyına ey [ṣāh]-ı cān ṣafā geldüñ

---

3 *Gözüm* ve *dökdi* kelimelerinin yerleri vezne uyması için değiştirildi.
[54] SYB 20a

Bu cān serīrine olmaġa ḫān ṣafā geldüñ

2 Diyār-ı gülşene varsañ bu ḳadd ü ḳāmet-ile
Diyeydi sen şehe serv-i revān ṣafā geldüñ

3 Beni firāḳ-ı şebinden yine ḫalāṣ itdüñ
Meh-i zemāne vü mihr-i cihān ṣafā geldüñ

20b 4 Ḥayāt virdi ḳudūmuñ ġamuñdan ölmiş-iken
Bu mürde cismüme rūḥ-ı revān ṣafā geldüñ

5 Muṣāḥabet saña kūyında ey Bahārī yiter
Ki gördügünce dir ol dil-sitān ṣafā geldüñ

[55]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Feraḥından ṣafamuz cān tene cānān gelicek
Sevinür dil duramaz bir nefes ol-cān gelicek

[55] SYB 20b

2 Dostlar ḥāżır oluñ-kim göresiz dünyāda
Ne ḳıyāmet ḳopar ol āfet-i devrān gelicek

3 Umaram sākin ola yaşlarumuñ seyli birez
Bu göñül Mıṣrına ol Yūsuf-ı Kenʿān gelicek

4 Bezm-i hecrüñde ne ḳan yutduġum inanmaz-iseñ
Gözlerümden bilesin yaş yirine ḳan gelicek

5 Vaṣf-ı ḥüsnüñde Bahārī senüñ ey şāh-ı cihān
Ne didigin göresin ortaya dīvān gelicek

[56]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Vaṣl uman evvel reh-i cānānda ḫāk olmaḳ gerek
Cāna başa ḳalmayup āḫir helāk olmaḳ gerek

2 Tīr gibi bir kemān-ebrūya ṭoġrulduñsa ger
Günde biñ kez tīġ-i ġamla sīne-çāk olmaḳ [gerek]

[56] SYB 21b

3 Rūşen it dil ḫānesini pertev-i mihr-ile kim

Māh-rūlar menzilidür tābnāk olmaḳ gerek

4 Jeng-i ġamdan ey göñül ṣāf olmaġa āyineveş

ʿĀşıḳ-ı dīdār olup ṣu gibi pāk olmaḳ gerek

5 Ḫaste olduñsa ġam-ı hicrān-ile incinme kim

Ey Bahārī ʿışḳ ehli derdnāk olmaḳ gerek

[57]

Müstefʿilātün / Müstefʿilātün

_ _ . _ _ /_ _ . _ _

1 Cānānlar itdi dillerle şenlik

İller emīnlik begler düzenlik

2 Yār-ile ey dil şöyle deril kim

Ḳalmaya hergiz senlikle benlik

3 ʿIşḳ ehli olan ölmek gerekdür

[57] SYB 22a

Bu yolda olmaz ṣağlıḳ esenlik

4 Cemʿ olsa ṭañ mı yār-ile aġyār
Gül ḳanda olsa olur dikenlik

5 Miskīn Bahārī öldükde āḫir
Pīrāhenidür aña kefenlik

[58]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Ṣıyalum şīşe-i ʿārı be diye n'olsa gerek
Ḳoyalum neng-i vaḳārı be diye n'olsa gerek

2 Ġayret-i ʿışḳ-ile meydān-ı maḥabbetde bu gün
Çekelüm bār-ı nigārı be diye n'olsa gerek

3 Bir yüzi gül leb[i] mül şevḳine bülbüller olup
Ḳılalum nāle vü zārı be diye n'olsa gerek

[58] SYB 25a

4 Zülf-i müşkīn hevāsında dilā ol-ṣanemüñ
Virelüm yile ḳarārı be diye n'olsa gerek

5 Öldürürse ġam-ı hecriyle bizi öldürsün
Sevelüm cāndan o yāri be diye n'olsa gerek

6 Elümüz bir gün ola kim gül-i maḳṣūda ire
Çekelüm zaḥmet-i ḫārı be diye n'olsa gerek

7 Āsumānīler atup āteş-i āh-ile göge
Yıḳalum çarḫ[ı] Bahārī be diye n'olsa gerek

[59]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Kimse yoḳ kişver-i ḥüsn içre şehā senden yeg
Ḥaḳ budur mülk-i melāḥatde bugün begsin beg

2 Şöyle ḳorḳutdı beni ḫançer-i ḫūn-rīzüñ kim
Añduġumca daḫı ditrer bedenümde her reg

[59] SYB 33a

3 Ne ḳadar serkeş-ise ey göñül ol serv-i revān

Ġayret eyle sen anı āh-ı seḥer-ḫīzle eg

4 Uydurursın bile yanunca raḳībi her dem

Şeh-i ḫūbānsın efendi saña lāyıḳ mı o seg

5 Ḫastedür derd-i firāḳ-ile Bahārī ṣanemā

Ola kim ṣaġ ola ʿār eyleme bir kez aña deg

[60]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü /Fāʿilün

_ _ . /_ . _ . / . _ _ . / _ . _

1 Cehd ile yāri al ṭaraf-ı cūybāra çek

Düş ayaġına aġla o servi kenāra çek

2 Emmek dilerseñ ol-ṣanemün ġonca leblerin

Bir bāġ gūşesinde mey-i ḫoş-güvāra çek

3 Şol dil-ki zülf-i yāri ḳoyup ġayra yeltene

[60] SYB 39a

Bāzār-ı dehr içinde hemān anı dāra çek

4 Ḳaldum yabanda aġlayu aġlayu derd-ile

Ey seyl-i eşk-i çeşm beni kūy-ı yāra çek

5 Dirseñ Bahārī gelsün ele gevher-i murād

Kūh-ı belāda arḳañ-ile seng-i ḫāra çek

[Ḥarfü'l-Lām]

[61]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü /Fāʿilün

_ _ . /_ . _ . / . _ _ . / _ . _

1 Ḫad lāle ḫaṭ benefşe dehen ġonca ten güzel

Bāġ-ı cināna dönmüş o nāzük beden güzel

2 Biʾllāh ol perīyi nice sevmesün kişi

Ādem mi ḳatlanur iñen āfet iñen güzel

3 Mekkār ü şīvekār sitemkār ü ʿişvekār

ʿAyyār u şūḫ u şengül ü şīrīn-dehen güzel

[61] SYB 17a

4 Sensin güzel didükler[i] ʿālemde ey perī
Ḥūr u melek nedür ki diyem aña ben güzel

5 Şehrüñ güzellerinde kimesne bu nevʿ-ile
Āşüfte ḳılmadı [beni] illā ki sen güzel

6 Cevr-ile cāndan illeri bī-zār eyleyüp
Diller vilāyetini ḫarāb eyleyen güzel

7 Aldanma zīnetine Bahārī zamānenüñ
Biñ zeyn olursa olmaya bir pīrezen güzel

[62]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü /Fāʿilün

_ _ . /_ . _ . / . _ _ . / _ . _

1 Her dem yüzin sürer leb-i dildāra destmāl
Olsa ʿaceb mi şevḳ-ile biñ pāre destmāl

17b 2 Kir gelmez-id[i] yüzine iller içinde ger

[62] SYB 17a

Meclis-be-meclis olmasa āvāre destmāl

3 Bir nāzenīn eline düşem diyü naḳş-ile
Zeyn itdi kendüyi yine bī-çāre destmāl

4 Bilmem ki ḳanda buldı bu deñlü yüz aḳlıġın
Yaradı hiẕmet-ile meger yāra destmāl

5 Her dem siler Bahārī gözüñ ḳanlu yaşların
Hem-dem degül mi dīde-i ḫūn-bāra destmāl

[63]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

1 At müjeñ oḳlarını ʿuşşāḳa ġamzeñle dil al
Şeh-süvārum ḳalbe urma kendüñi evvel dil al

2 Sīne-i ḫākīden alduñ cān-ile dil naḳdini
Saña kim didi begüm bir yirden iki ḥāṣıl al

---

[63] SYB 17b

3 Çün ḳadem basduñ ṭarīḳ-i ʿışḳa ey bī-çāre dil

Göç ʿadem ṣaḥrāsına rāh-ı fenādan menzil al

4 Uydurup yanuñca neylersin raḳīb-i gevdeni

Dostum bārī alursañ yanuña bir ḳābil al

18a 5 Ḳīl u ḳāli ḳo Bahārī ḳılca ʿaḳluñ var-ise

Diḳḳat it ol mū-miyānuñ kākülinden bir ḳıl al

[64]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Dāʾimā dilden elem eksük degül

Ṣaġlıġ olsun derd ü ġam eksük degül

2 Nāle vü āh itse ṭañ mı şāh-ı ʿışḳ

Beglere ṭabl u ʿalem eksük degül

3 Ol perīveş olalı gözden nihān

Çeşm-i pür-ḫūnumda nem eksük degül

[64] SYB 18b

4 Cevrini benden dirīġ itmez nigār

Bendeye şehden kerem eksük degül

5 Ẓulm-ile ḳanum yire dökse n'ola

ʿĀşıḳa her dem sitem eksük degül

6 Rind-i şāhid-bāz olan ʿāşıḳlara

Bir yüzi gül ġonce-fem eksük degül

7 Ḫūn-ı ġam oldı Bahārī'ye sebīl

Ḥamdüliʾllāh kim ṭaʿm eksük degül

[65]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 ʿĀlem-i fānīden el çek fārigüʾl-bāl ol göñül

Geç ḳanāʿat küncine bir pāk abdāl ol göñül

2 Niçe bir gerd-i küdūretden mükedder olasın

---

6 Beyitte *ʿāşıḳlara* kelimesinin altındaki boşluğa varyant olarak *ʿāriflere* yazılmış.

[65] SYB 19b

ʿĀrif ol derd ü ġama incinme ḫoş-ḥāl ol [göñül]

3 Ger dilerseñ kim ola farḳ-ı felekde menzilüñ

Mihr-i ʿālem-tāb gibi sen de pā-māl ol göñül

4 Ḫāmlıḳdan ḳurtulup tā kim işüñ altun ola

Var maḥabbet gūşesinde sīmveş ḳāl ol [göñül]

20a 5 Aġlayup sırruñ Bahārī gibi fāş itme ṣaḳın

Kimseye rāz-ı derūnuñ söyleme lāl ol göñül

[66]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü /Fāʿilün

_ _ . /_ . _ . / . _ _ . / _ . _

1 İtdüm egerçi nāme bigi her yire duḫūl

ʿAr[ż]-ı ḥużūr-ı yāre velī bulmadum vuṣūl

2 Çarḫ oḳlarına rāżı olursam ʿaceb midür

Gökden ne yaġdı kim yir anı itmedi ḳabūl

4 Beyitte *gūşesinde* kelimesinin altındaki boşluğa varyant olarak *potasında* yazılmış.

[66] SYB 26b

3 Endām-ı vażʿ-ı şīve-i ḳamusı meydāndadur

Olmaz begüm cihānda senüñ gibi pür-usūl

4 Söyleşmeyince aġız açup ehl-i ʿışḳ-ile

Sırr-ı dehānuñı nice fehm eylesün ʿuḳūl

5 Ḳatʿ olmayınca rişte-i ümīẕ-i vaṣl-ı yār

Şāẕ ol Bahārī olma ġam-ı hecr-ile melūl

[67]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Başuña sulṭān iken cāmı şarāb iç ḫürrem ol

Bir dem elden yire düşürme ayaġı bī-ġam ol

2 Ṭolısardur ʿāḳıbet çün kāse-i ser ḫāk-ile

Bāda virme ʿömrüñi mest-i mey-i cām-ı Cem ol

3 Aġlayup bülbül gibi rāz-ı dilüñ fāş eyleme

Gül gibi gül dāʾim ammā ġonca bigi epsem ol

[67] SYB 27b

4 Nice bī-hem-tā-y-ise ol Ḫüsrev-i Şīrīn dehen

Ey göñül Ferhādveş sen de ferīd-i ʿālem ol

5 Ḥaşra dek vuṣlat ṣafāsın sürmek isterseñ dilā

Bir ḳıyāmet dil-bere neylerseñ eyle maḥrem ol

6 Ḥūrveş gözden nihān olma görüñ ʿışḳ ehline

Ey perī yüzlü melek el gibi sen de ādem ol

7 Devr elinden çünki nūş itdüñ şarāb-ı cām-ı ʿışḳ

Bezm-i ġamda ehl-i derd-ile Bahārī hem-dem ol

[68]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Her dem esrār-ı leb-i yār-ile ḥayrāndur göñül

Her gice sevdā-yı zülf-ile perīşāndur göñül

2 Mā-ḥażar ḫayl-i ḫayāl-i ġamze-i dildār içün

[68] SYB 28b

Sīne tennūrında pişmiş tāze büryāndur göñül

3 Saʿy idüp bir server-i ḥüsne irüp ḳul olmaġa

Şāh-ı ʿālem olmaġ ister özge sulṭāndur göñül

29a 4 Cān ne çekdügin ne bilsün kim sarāy-ı sīnede

Tīr-i cānān-ile oynar daḫı oġlandur göñül

5 Ey Bahārī küşte-gīr-i ʿışḳ-ile ṭutuşmaġa

Eşk-i çeşm-ile ṣulanmış pāk meydāndur göñül

[69]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 İşigüñde āhuma kevn ü mekān ḥāʾil degül

Dūd-ı dilden key ṣaḳın kim āsumān ḥāʾil degül

2 Girye ile ʿālemi yıḳsam ġamuñda n'ola kim

Seyl-i eşk-i ʿāşıḳa cānā cihān ḥāʾil degül

[69] SYB 29a

3 Bāġ-ı ḥüsnüñde gülistān-ı ʿiẕāruñ seyrine

Ḫaṭṭ-ı ʿanberbāruñ ey serv-i revān ḥāʾil degül

4 Tīr-i dil-dūzuñ ki ḳasd-ı cān-ı ġamnāk eyleye

Sīne hergiz aña ey ḳaşı kemān ḥāʾil degül

5 Bī-tekellüf ḫāl-i ruḫsāruñ temāşā itmege

Ḥamdüliʾllāh ṭurra-i ʿanber-feşān ḥāʾil degül

6 Nāle-i şeb-gīrümi Cibrīl işitse ṭañ mı kim

Çarḫ-ı eflāk aña ey ḥūr-ı cinān ḥāʾil degül

7 Şöyle inceldi ḫayāl oldı Bahārī żaʿf-ile

Kim der ü dīvār aña ey dil-sitān ḥāʾil degül

[70]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Sāḳiyā cām al ele bezm ehline peymāne ṣal

Mey gibi gül-gūn semendüñ var-iken meydāna ṣal

[70] SYB 30a

2 Leyli-i zülfüñ hevāsında şu kim cān virmeye

Ey gözi āhū anı Mecnūn gibi yabana ṣal

3 Kimse çekmez ben ḳadar bār-ı cefāñı dostum

Her ne cevrüñ var-ise luṭf eyle anı cāna ṣal

4 Āh kim miskīn dilüñ çāh-ı ẕeḳan itdüñ yirin

Ol esīri saña kim didi begüm zindāna ṣal

5 Aġlamaḳ çünkim es̱er ḳılmazmış ol sengīn dile

Ey Bahārī seyl-i eşküñ var yüri ʿummāna ṣal

[71]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü /Fāʿilün

_ _ . /_ . _ . / . _ _ . / _ . _

1 Baḥr-ı felekde geşt ideli keşt[i]-i hilāl

Deryā yüzinde buncılayın olmadı ḳıtāl

2 Ḳaʿr-ı zemīne ḳaçdı semekler bu ḳorḳudan

[71] SYB 40b

Kim gördi kim işitdi bunuñ bigi bir cidāl

3 Emvāc birbirine düşerse ʿaceb midür

Ṭutdı biḥār ṣafḥasını fitne-ile āl

41a 4 Cemʿ oldı gerçi bir yire küffār-ı ḫāk-sār

Ṭaġıtdı līkin anı yine ʿavn-i ẕüʾl-celāl

5 Ḫançer idindi māhı deryā zırh geyüp

Ḥaḳḳā ki ceng-i düşmene gösterdi iştiġāl

6 Vehminden indi geçdi yire keştī-i ʿadū

Ġarḳ oldı diyü eylemesün kimsene ḫayāl

7 Fülk-i ʿadū ki her birisi bir neḥeng idi

Bir mīr-i nāmdār ṣıdı virmeyüp mecāl

8 Şemşīr[i] ʿaksi baḥra düşerse o serverüñ

Bir tīġ-i abdāra olur her semek mis̱āl

9 Var-iken ey Bahārī o merd-i reh-i Ḫudā

Ḥāşā ki ire ḳalʿa-i İslāma iḫtilāl

[Ḥarfü'l-Mīm]

[72]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Fāş olaldan ʿāleme ḥāl-i perīşānum benüm
Söylenür illerde vü dillerde destānum benüm

2 Raḥm idüp ben ḫasteyi öldürme cānā bī-günāh
Boynuña alma yazıḳdur yoḳ yire ḳanum benüm

3 Hecrüñ ol deñlü beni derd-ile bīmār itdi kim
Aġlaşurlar her gice üstüme yārānum benüm

4 Ārzū-yı yār-ile geçmezdi ʿömrüm görmesem
Kāşki olmayayıdı çeşm-i giryānum benüm

5 Dāġ-ı pür-sūzum Bahārī nice ṣaḳlayam k'anı
Ḫalḳa bir bir gösterür çāk-ı girībānum benüm

[72] SYB 15a

[73]

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1 Gice ol māh-ruḫsārı añup bir kerre āh itdüm
Felekler yüzüni dūd-ı siyāhumla siyāh itdüm

2 Bulup yārüñ ḫayālini sarāy-ı sīne-ṣadrında
Anı biñ dürlü ʿizzetle serīr-i dilde şāh itdüm

3 Daḫı evvel-ḳadem bildüm ḫaṭarnāk idügin bu yol
Diyār-ı ʿışḳdan yaña ḳaçan-kim ʿazm-i rāh itdüm

4 Boyayup göñlegüm āhumla gömgök bir levend oldum
Anuñçün başuma dūd-ı siyehden şeb-külāh itdüm

5 Nigāruñ ḫalḳa-yı zülf ṭaḳalıdan boynuma zencīr
Düşüp çāh-ı zenāḫdāna Bahārī terk-i cāh itdüm

[74]

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün

---

[73] SYB 15b
[74] SYB 22b

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1 Żaʿīf [ü] nā-tüvān oldum esirge ey yüzi māhum
Yetiş kim derd-i hecrüñle çıḳupdur göklere āhum

2 Ḳapuñda ḫaste gördükçe iñen ʿār eyleme benden
Şikeste-beste her neysem ḳuluñ ḳurbānuñam şāhum

3 Nedür bu derd ü miḥnetler bunuñ pāyānı yoḳ mıdur
Belā-y-içün mi yaratduñ beni dünyāda Allāhum

4 Kimesne görmeye mihr-i cihān-ārā yüzin hergiz
Çıḳarsa nāgehān bir gün göge āh-ı seḥer-gāhum

5 Bahārī her ne deñlü yol ḫaṭarnāk-ise pāküm yoḳ
ʿAdem mülkine gitdükde olursa ʿışḳ hem-rāhum

[75]

Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. . _ _ / . _ . _ / . . _

[75] SYB 23b

1 Bār-ı ġam çekmeden dü-tā oldum
Ḳaddüm iki büküldü yā oldum

2 Uyumaz kimse āh u nālemden
Āh kim ḫalḳa bir belā oldum

3 Ġam-ı ḳaddin şu deñlü çekdüm kim
Ehl-i derd içre müntehā oldum

4 Nice bilsün ṭabīb nabżumı kim
Maraż-ı ʿışḳa mübtelā oldum

24a 5 Bilmezidüm şedāʾid-i dehri
Niçe derd-ile āşinā oldum

6 Nār-ı ġamda şu deñlü yandum kim
Ḫāliṣ u pāk [u] bī-riyā oldum

7 Ġamdan inceldügüm Bahārī bu kim
Ejder-i ġuṣṣa[ya] ġıda oldum

[76]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Kāsesin laʿl-ile itdi yine māl-ā-māl çeşm
Bezm-i ʿışḳ-ı yārda giydi libās-ı al çeşm

2 Görünen müjgānda ṣanmañ ḳatre-i eşk-i firāḳ
Belki yir yir aña ṭutdı sīmden ḫālḫāl çeşm

3 Ḫıyre olmasun şuʿāʿ-ı nār-ı maḥabbetden diyü
Perdeler çekdi ḫayāl-i zülfden fiʾl-ḥāl çeşm

4 Giryesinde saʿy idüp geçdi ḳamu deryāları
Yaşı çoġ olsun ki gözler ġayret-i ems̱āl çeşm

5 Seyl-i eşk alur Bahārī ʿāḳıbet yiryüzini
Ger bu vech-ile dökerse āb māh u sāl çeşm

[77]

---

[76] SYB 30b
3 İlk dizede vezin bozuk.
[77] SYB 33a

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Seyr idelden berü ol serv-i dil-ārāyı tamām
Sevdi göñlüm gözüm ol ḳāmet-i bālāyı tamām

2 Ne şeb-i Ḳadre irür ṣūfī ne ʿıyd-ı vaṣla
Geçürür ṣavm-ile gerçi on iki ay[ı] tamām

3 Hergiz ol gevher-i pākīze gibi dürr bulımaz
Arayup eşk-i revānum yedi deryāyı tamām

4 Ġam-ı ebrūsını çekmekde göñül her güzelüñ
Şol kemānkeş gibidür kim çeke her yāyı tamām

5 Mālik-i milket-i ʿışḳ olduñ ise germ olma
Virdiler ṣanma Bahārī saña dünyāyı tamām

[78]

Mefāʿilün/ Feʿilātün / Mefāʿilün/ Feʿilün

. _ . _ / . . _ _ / . _ . _ / . . _

[78] SYB 36b

1 Şu bir yüzi güneş alnı ḳamerden ayrıldum

Ben’acıyuñ kim o laʿl[i] şekerden ayrıldum

2 Ḳarār u ṣabr u dil ü cān yolında gitti ḳamu

Bu ʿışḳ içinde görüñ-kim nelerden ayrıldum

3 Fiġān [u] nāle idersem ʿaceb mi bülbülveş

O ġonca-leb yüzi gül-berg-i terden ayrıldum

4 Beni bu gözden aḳan ḳanlar içre ġarḳ gören

Ṣanur ki tīġ-i firāḳ-ile serden ayrıldum

5 Dehānı yādına dökdüm dür-i sirişki hep

Bahārī yoḳ yire bunca güherden ayrıldum

[79]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

1 Rāzumı fāş eyledi olmadı sırdaşum benüm

---

[79] SYB 37a

Ḳana boyansun göreyin dem-be-dem yaşum benüm

2 Āsitān-ı yāri yaşdanmak müyesser olmadı

Hey ne bī̄-devlet olur oñmaduḳ başum benüm

3 Bir iki gün ḫᵛān-ı ᶜışḳuñ-ile derilmekdür ġarāż

Yoḫsa şāhum niᶜmet-i vaṣluñ degül aşum benüm

4 Gel ḥaẕer itme yaşum mevcinden ey serv-i revān

Seyl-i eşk üzre senüñ-çün köpridür ḳaşum [benüm]

5 Ol kemān-ebrū oḳından ġayrı yanumda bugün

Yoḳ Bahārī̄ dünyede bir ṭoġru yoldaşum benüm

[80]

Fāᶜilātün / Fāᶜilātün / Fāᶜilātün / Fāᶜilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Merḥamet ḳıl ᶜāşıḳ-ı ġam-ḫᵛāra İskendercigüm

Gelmesün derd ü ġamuñla zāre İskendercigüm

[80] SYB 37b

2 Ḳanda bulurdı şeref bu ça[r]şū-yı kāʾināt
Gelmeseñ bu ḥüsn-ile bāzāra İskendercigüm

3 Ol-ḳad-i bālā-y-ile ṣalınma her nā-cins-ile
Māʾil olma gül gibi her ḫāra İskendercigüm

4 Bezm-i ġamda çeşm-i mestüñden ḫarāb olmış dile
Ḫançer-i ġamzeñle urma yara İskendercigüm

5 Derd-i hecrüñle Bahārī rūz [u] şeb dil-ḫastedür
Dil virelden sen büt-i dildāra İskendercigüm

[81]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Ādem olan baña raḥm itsün-ki yārüm görmedüm
Ol-perī-peyker melek-sīmā nigārum görmedüm

2 Neylerem ben bu vücūdı dünyede şimden gerü
Yoġ olayın çünki ol-ʿālemde varum görmedüm

[81] SYB 38a

3 Dostlar nic’olmayam tenhā vü ġamnāk ü ġarīb

Hem enīsüm mūnisüm hem ġam-güsārum görmedüm

4 Künc-i ġamda ġoncaveş dil-teng olursam ṭañ-mı-kim

Serv-ḳaddüm lā[le]-ḫaddüm gül-ʿiẕārum görmedüm

5 Ey Bahārī ṣubḥ-dem ṭoḳuz ṭolandum kūyını

Ṭāliʿümde bir kez ol gül yüzlü yārüm görmedüm

[82]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 ʿAḳlum alduñ dün u gün derdüñle ser-gerdānuñam

N'ola ger ḥayrān isem yā Rab senüñ ḥayrānuñam

2 Dār-ı dünyādan çıḳup gülzār-ı ʿışḳa gireli

Giceler tā ṣubḥa dek bülbül gibi nālānuñam

3 Cān u baş oynayuben yoluñda dīdār isterem

[82] Sadettin Nüzhet Ergun, *A.g.e.*, s.657.

Ṣanma zāhidler gibi ben ʿāşıḳ-ı Rıḍvānuñam

4 Kimi dünyā ḳulı bu ḫalḳın kimi devlet ḳulı

Bilmiş olun dostlar ben anuñam ben anuñam

5 Ey Bahārī bana bu devlet yeter kim diye dost

Sen benüm kemter ḳulumsın ben senüñ sulṭanuñam

[Ḥarfü'n-Nūn]

[83]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Her encüm baş çıḳarur gerçi-kim eflākden

Her seḥer pinhān olur bu āh-ı āteşnākden

2 Bir ḳadem başdı yüzüm üzre dün ol-ʿĪsī-nefes

Müstedām olsun ki ben ḫāki getürdi ḫākden

3 Ḥālet-i ʿışḳı ne bilsün zāhid-i efsürde kim

Gelmemişdür vāḳıf olmaḳ sırra bī-idrākden

[83] SYB 16b

4 Ṭabl-ı sīnem çalınur der-bend-i hecr-i yārda
Kārbān-ı ġam güẕer ḳılduḳça her bir çākden

5 Sāyesinde ḫoş geçerdi ey Bahārī eşkümüz
Geçse ol-servüñ ḫayāli dīde-i nemnākden

[84]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Niʿmet isterseñ maḳām idin ḳanāʿat gūşesin
Devlet-i sermed dilerseñ dut ferāġat gūşesin

2 Varṭa-yı ḥırṣ ü ḥasetden ber-ṭaraf ḳıl nefsüñi
Ġıll u ġışdan pāk ol isterseñ selāmet gūşesin

3 Pür-ṭaʿām idüp derūnuñ olma ḥikmetden tehī
Merd-i ʿāḳilseñ ḳoma elden riyāżet gūşesin

4 Sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳat olıgör tā bulasın

[84] SYB 17a

Vāḳıf -ı esrār-ı Ḥaḳ gibi velāyet gūşesin

5 Künc-i vaḥdetden çıḳup düşme diyār-ı kes̱rete
ʿĀlem-i ʿulvīde isterseñ saʿādet gūşesin

6 Çün ḳabūl itdüñ ʿubūdiyyet maḳāmın dünyede
Cān u dilden iḫtiyār eyle ʿibādet gūşesin

7 Gül gibi vīrāneler varken bu fānī dünyede
Bir pula alma Bahārī biñ ʿimāret gūşesin

[85]

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1 Bugün ḥüsn [ü] melāḥatde hemān Şeyḫīye ʿışḳ olsun
Leṭāfetde ḥalāvetde hemān Şeyḫīye ʿışḳ olsun

2 Eger-çi saḥn-ı gülşende biter çoḳ serv ü gül ammā
Reşāḳatde ẓarāfetde hemān Şeyḫīye ʿışḳ olsun

[85] SYB 18b

3 Sözi rengīn ṣaḫun-perver güzel çoḳ dünyede līkin

Feṣāḥatde belāġatde hemān Şeyḫīye ʿışḳ olsun

4 İñen çoḳdur bu ʿālemde güzel yüzlü nigār ammā

Ṣabāḥatde vecāhetde hemān Şeyḫīye ʿışḳ olsun

19a 5 Bugün mülk-i cihān içre Bahārī taḫt-ı ḥüsn üzre

ʿAdāletde saʿādetde hemān Şeyḫīye ʿışḳ olsun

[86]

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1 ʿAceb ne egrilük gördi oḳuñ ey ḳaşı yā benden

Ki ārām eylemez sīnemde bir laḥẓa geçer tenden

2 Ne-deñlü seng-dil iseñ ḥaẕer ḳıl ey kemān-ebrū

Ki tīr-i āh[ı] ʿuşşāḳuñ geçer pūlād ü āhenden

3 Bugün şemʿ-i ruḫ-ı dildāra ḳarşu bezm-i ʿışḳ içre

Dilā pervāneveş şevḳ-ile yanmazsañ n'olur senden

[86] SYB 19b

4 Rumūz-ı ʿışḳı ḳo añma senüñ bābuñ degül ṣūfī
Ḳerem ḳıl bir daḫı itme bizümle baḥs̠ ol-fenden

5 Şeh-i mülk-i tecerrüd ol baş egme zāl-i dünyāya
Bilürsin çünki merd olan kişi ḫavf eylemez zenden

6 Cinān bāġın virürlerse gerekmez hergiz ansuz kim
Bile olmazsa cānānum baña ne ıṣṣ-ı gülşenden

7 Mey-i cām-ı maḥabbetden ayılmadın cihāndan geç
Bahārī ḫidmet eldeyken götür ayaġ erkenden

[87]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Gelsün ol meh bu gice sīnede ʿuryān uyusun
Baḫtum açsun gözini dīde-i giryān uyusun

2 Mübtelālar niçe bir fitne vü mekrinden öle

[87] SYB 20b

Ḫayra girsün birez ol āfet-i devrān uyusun

3 Servdür her bir elif bir gül-i terdür her dāġ

Bāġ-ı sīnemde diñ ol-server-i ḫūbān uyusun

4 Yüzüm üzre gözümüñ yaşların ırmaġ ideyin

Tek [...] ābda ol serv-i ḫırāmān uyusun

5 Dün gice ol şeh eşiginde Bahārīyi görüp

Didi ḳoñ bu gicelük bunda bu mihmān uyusun

[88]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Gözlemekden her gün ol serv-i ḫıramān yolların

Seyle virmişdür gözüm yaşı gülistān yolların

2 Ḫāk-i pāy-ı yār gibi görmedüm kuḥl-i baṣar

Geşt idüp bād-ı ṣabā-y-ile Ṣıfāhān yolların

4 Vezin bozuk olduğundan eksik kelime olduğu anlaşılıyor.

[88] SYB 26a

3 Ṭıfl-ı dil bir laḥẓa eglenmez sarāy-ı sīnede
Şimdiden ögrenmek ister kūy-ı cānān yolların

4 Menzil-i maḳṣūda vü kūy-ı viṣāle irmedüm
Gösterelden baña ol bī-mihr hicrān yolların

5 İrmese Mecnūn[a] bū-yı ʿışḳ-ı Leylīden es̱er
Āḫir ol miskīn ṭutar mıydı beyābān yolların

6 Dimek olmaz bu sipāhī dil-berin sevdüm yine
Ol-sebebden beklerem her ṣubḥ dīvān yolların

7 Ger kemāle irgürem dirseñ Bahārī şiʿirüñi
Ṭut ṭarīḳ-i naẓm u eşʿār içre Selmān yolların

[89]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Bī-bedel ġāyet ḳıyāmet müntehā şimşādsın
Mis̱l[i] yoḳ bir serv-ḳāmetsin anuñ'çün şādsın

[89] SYB 27a

2 ʿĀlemi ey meh cemālüñle münevver eyledüñ
Āfitābısın cihānuñ yā aña hem-zādsın

3 Yiridür ıṭlāḳ daʿvāsın iderseñ ṣūfiye
ʿIşḳ ḳaydından berīsin ġuṣṣadan āzādsın

4 Döne döne ey felek zār eyleyüp cān u dili
Dāġlarla kaʿbeteyn itdüñ ʿaceb nerrādsın

5 Ol lebi Şīrīn ġamın şol-deñlü çekdüñ kim bugün
Ḳulle-i kūh-ı belāda ey göñül Ferhādsın

6 Yaraşur bir iş aṣarsañ ʿışḳ bāzārında kim
Ṣanʿat-ı mihr ü maḥabbetde dilā üstādsın

7 Fürḳat-i dildāra ṣabr itseñ Bahārī n’ola kim
Ġuṣṣa vü derd ü belā vü miḥnete muʿtādsın

[90]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

---

[90] SYB 27a

_ ٠ _ _ / _ ٠ _ _ / _ ٠ _ _ / _ ٠ _

1 ʿIyd-ı vaṣlına irişdürdi beni benden ḳaçan
Saña kim dir ey raḳīb-i bed-liḳā bayram ḳaçan

2 Şeh-süvārum bildi hep ʿışḳ ehli kim sensin bugün
Fetḥ idüp dil kişverin her dem ḳılıcıyla açan

3 Ey kemān-ebrū cigerde zaḫm-ı tīrüñden senüñ
Kimseye hergiz şikāyet itmezem geçdi geçen

4 Āşinalıḳ itmeyüp bilmez geçersin sevdigüm
Sen degül misin beni ʿuşşāḳ arasında seçen

5 Bildiler sūz-ı derūnuñdan ki sensin ʿāleme
Ey Bahārī āh-ı āteş-i yār-ile odlar ṣaçan

[91]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ ٠ _ _ / _ ٠ _ _ / _ ٠ _ _ / _ ٠ _

---

5 İkinci dizede vezin bozuk.
[91] SYB 29b

1 Ṭāḳatüm ṭāḳ oldı ey dil uşta dildār uşta sen

Ḳalmadı ṣabr u mecālüm uşta dildār uşta sen

2 Geçdüm ey bülbül gül ü sünbülle nergisden ḳamu

Fāriġam seyr-i çemenden uşta gülzār uşta sen

3 Rūy-ı yāra ḳarşu ey eşküm aḳarsın dem-be-dem

ʿĀşıḳ-ı dīẕārimişsin uşta dīẕār uşta sen

30a 4 Çünki ḥāʾilsin sen ey ḫaṭṭ ol ruḫ-ı zībāsına

Terk-i sevdā-yı ruḫ itdüm uşta ruḫsār uşta sen

5 Ġayrılarla ṣalınurmışsın Bahārīyi ḳoyup

Bir gül-i pür-ḫārmışsın uşta aġyār uşta sen

[92]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü /Fāʿilün

_ _ . /_ . _ . / . _ _ . / _ . _

1 Gül geldi gitti bulmadı hergiz beḳā yüzin

---

4 Beyitte *dildār* kelimesinin üstündeki boşluğa varyant olarak *ruḫsār* yazılmış.
5 Beyitte *dildār* kelimesinin üstündeki boşluğa varyant olarak *aġyār* yazılmış.
[92] SYB 34b

Bülbül görüp bu ḥāleti ṭutdı fenā yüzin

2 Şöyle ḳarardı göñli riyā-y-ile zāhidüñ

Güvler düşerdi görse mey-i dil-güşā yüzin

3 Gördükçe kūy itini şād olduġum bu kim

Mesrūr olur kişi göricek āşinā yüzin

4 Sūz-ı derūnumı di[ye]yüm yana yana ger

Ḥaḳ gösterürse bir daḫı ol bī-vefā yüzin

5 Gel gör Bahārīyi ki daḫı ʿışḳ yoġ-iken

Taṣvīr iderdi göñline her dil-rübā yüzin

[93]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Niçe bir yaş dökeyin dīde-i giryānumdan

Niçe bir aġlayayın ḥāl-i perīşānumdan

[93] SYB 35a, PB 419a

2 Tīrüñi ṣaḳladuġum raġbet-ile dilde bu kim
Anı ey ḳaşı kemān yeg severüm cānumdan

3 Ḳandasın gel berü ey mihr-i cihān-tāb yetiş
Yandı ʿālem şerer-i sīne-i sūzānumdan

4 Benden ey zāhid-i pākīze ḫiṣāl umma ṣalāḥ
Añla şūrīdeliġum çāk-ı girībānumdan

5 O mehüñ mihri Bahārī benüm īmānumdur
Dilerüm Ḥaḳ beni ayırmasun īmānumdan

[94]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

_ _ . / . _ _ . / . _ _ . / . _ _

1 Hecrüñde nice bir yüzümüñ reng[i] zer olsun
Olsun saña ḳalursa eyā sīm-ber olsun

2 Oldum ġam-ı hicrān-ile bīmār u dil-efġār
Raḥm eylemeyen ḥālüme benden beter olsun

[94] SYB 35a

3 Bir derd-ile yolında anuñ cān vireyin ki

ʿIşḳ ehli arasında añılsun eṡer olsun

4 Çift olduġına rāżıyam aġyār-ile yārüñ

Tek gūşe-i çeşm-ile baña bir naẓar olsun

5 Bu nüh-felegüñ cevri Bahārī niceye dek

Bir āh ideyin cümlesi zīr ü zeber olsun

[95]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

_ _ . / . _ _ . / . _ _ . / . _ _

1 Cām-ı mey-i ʿışḳ-ile ḫum-ḫāneye döndüm ben

Bāde-y-ile ṭolu her dem peymāneye döndüm ben

2 Boynuma kemend atup her yaña çeker zülfi

Zencīr-ile bend olmış dīvāneye döndüm ben

3 Sīnemde vaṭan ṭutsa efʿī-yi belā ṭañ-mı

[95] SYB 41a

Genc-i ġam-ı yār-ile dīvāneye döndüm ben

4 Şol-deñlü fiġān itdüm kūyında o dildāruñ

Nālem felege irdi ḥaḳḳā neye döndüm ben

5 Şevḳ-i ruḫ-ı cānānla bezm içre düşüp şemᶜe

Yanmaḳda yaḳılmaḳda pervāneye döndüm ben

6 Dün gice ḳapusında redd itdi beni ol-māh

Derdā der-i dil-berde bīgāneye döndüm ben

7 Ben ḫaste Bahārī'ye raḥm eyleridüñ bī-şekk

Görseñ ġam-ı hecrüñle cānā neye döndüm ben

[96]

Fāᶜilātün / Fāᶜilātün / Fāᶜilātün / Fāᶜilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

1 Nice bir dil mülkini cevr-ile vīrān eylesün

Ya nice bir mest olup ḫançer çeküp ḳan eylesün

---

3 Beyitte *dīvāne* yazılmış olsa da mazmun gereği bunun *vīrāne* olması daha uygundur.

[96] SYB 41b

2 İki gözüm-çün ṣabāya virmezem ḫāk-i rehin

Ger murādı kühl ise ʿazm-i Ṣıfāhān eylesün

3 Yāra ʿarż-ı ḥāl içün ʿuşşāḳ cemʿ oldı bugün

Ol-şeh-i ḫūbāna eydüñ irte dīvān eylesün

4 Ṣalınırmış ol gül-i nāzük-beden her ḫār-ile

Bülbül-i şūrīde-ḥāle diñ ki efġān eylesün

5 Dīde-i dil-ḫānesin sildüm süpürdüm pāk idüp

Bir ḳadem baṣsun hemān luṭf itsün iḥsān eylesün

6 Bī-vefādur ol cefā-engīz ü fettān ey göñül

Ḳavline inanma biñ kez ʿahd ü peymān eylesün

7 Ey Bahārī hecre düşmek ġām yimek ḳan aġlamaḳ

Müşkil işdür ʿāşıḳa Ḥaḳ anı āsān eylesün

[97]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

[97] MN s.1826. Bu Türkçe-Farsça mülemma bir gazeldir.

1 Ḳolların yir yir ki dāġ itmiş o serv-i sīm-ten

Tāze gülle şāh-ı gül zeyn itmiş ol ġonça-dehen

2 Dūstān ber-sāʿid-i sīmīn me-pindārīd dāġ

Rūz-ı hicrān yek eser mānde zi-dūd-ı āh-ı men

3 Dāġ-ı ḫūn-ālūde n'eyler sāʿidüñ üzre didüm

Didi gül naḫline dizdüm lāle ol gül-pīrehen

4 Dāġ-ı zaḫmest u teneş ez-berg-i gül nāzükterīst

Key revā bāşed çünīn zaḫmī ber-ān nāzük-beden

5 Dāġ ṣanmañ kim Bahārī'nüñ dil-i pür-sūzını

Meclisinde germ olup yaḳmış o şemʿ-i encümen

[98]

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Feʿūlün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _

1 Ḫaẕer ḳılmaz gözüñ zülf-i dü-tādan

[98] *Mecmûa-i Gazeliyât-ı Kadim* (06 Mil Yz B 799), 11b.

Belī̇ cāẕū üşenmez ejdehādan

2 Ṣaçuñdan mū dilerdüm bū getürdi

Ümīdüm bu mıdı bād-ı ṣabādan

3 Raḳībe ey ṣanem niçün sögersin

N'idersin kāfiri añup duʿādan

4 Hū añmayla yaşum cūş itse n'ola

Deñiz her demde cūş eyler ṣabādan

5 Leb-i mey-gūnuñı añsa Bahārī

Ṣurāḥī ẕikr ider ḳulḳul ṣafādan

[Ḥarfü'l-Hāʾ]

[99]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü /Fāʿilün

_ _ . /_ . _ . / . _ _ . / _ . _

1 Her kim ki nālemi işidüp bir ṣadā vire

Ḥaḳ şevḳ [ü] ẕevḳin artura ṣıdḳ u ṣafā vire

[99] SYB 16a

2 Āsān gelürdi baña ġam-ı ʿışḳ görmedin
Bir özge derdimiş bu ki Tañrı belā vire

3 Dil derd-ile ölürse giyüp āh ḳaralar
Eşk acıya göz aġlaya nāle ṣalā vire

4 Şol ʿāşıḳa ne ġam ki mey-i cām-ı ʿışḳ-ile
Āyīne-i ṭabīʿata ṣāfī cilā vire

5 Kūyında zār u ḫaste yatur-iken Bahārī
Her kim ki gördi didi ki Allāh şifā vire

[100]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Kim ki hem-dem olmadı her-dem şarāb-ı nāb-ile
Geçdi ʿömri ḥayf-kim ġaflet içinde ḫᵛāb-ile

2 Terk [it] anı mey içer diyü ṭaʿn itme baña

[100] SYB 16b

Farḳı çoḳdur bāde-i nābuñ be ṣūfī āb-ile

3 Ṣanuram-kim māh ḳılmış serv üstünde ḳarār
Yāri gördükçe ıraḳdan ol ruẖ-ı mehtāb-ile

4 Öldürür[di] bī-tekellüf yoluña cān vireni
Zindegānī böyle olmaz dostum aḥbāb-ile

5 Gevher-i eşküm nis̱ār itdüm viṣālin görmedüm
Neyleyem bilmem Bahārī ol dür-i nāyāb-ile

[101]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

1 Baḥr-ı ʿışḳa cān atup dil zevraḳın ṣaldum yine
Göz yumup derdā ki ġam deryāsına ṭaldum yine

19b 2 Mübtelā oldum görüp bir bī-vefāyı āh kim
ʿĀlemüñ ġavġāsını hep başuma aldum yine

[101] SYB 19a

3 Ol gül-i nāzük-bedenden ayrılup bülbül gibi

Dām-ı fürḳatde esīr-i nā-tüvān ḳaldum yine

4 Sāz u söz-ile nigārüñ meclisi dolsun diyü

Dest-i şevḳ-ile rebāb-ı sīneme çaldum yine

5 Ol hümā himmetlü yārüñ murġ-ı vaṣlın ṣayd içün

Ey Bahārī göñlümüñ şeh-bāzını ṣaldum yine

[102]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Hīç bilmem gözümüñ yaşı ne vaḳtin yeñile

Ḳalmadı yüzüm el içre sile sile yeñ-ile

2 Ḥüsn ʿıydında bugün bir şeh-i iḳlīm-i cemāl

Egnüme ṣaldı libās-ı ġam-ı ʿışḳı yeñile

3 Göricek dāġlarum eskisini sīnede yār

Didi var bunları birbir yine başdan yeñile

[102] SYB 21a

4 Küşte-gīr-i ġam-ı ʿışḳ-ile ṭutuşmaḳ niçe bir
Bu ḳadar zecr-i belālar nedür ey dil yeñile

5 Dāmen-i yāri Bahārī ḳoma elden ol-kim
Raḥm idüp sile gözüñ yaşını bir gün yeñ-ile

[103]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü /Fāʿilün

_ _ . /_ . _ . / . _ _ . / _ . _

1 Ḳapuñda ger muḳārin olursam ʿināyete
Başum feleklere ire ḳadrüm nihāyete

2 Nār-ı ġamuñla yansa cihān ḫalḳı ṭañ mı kim
Āteş bıraḳdı gözlerüñ ey şeh vilāyete

3 Ẓulm eyledüñ ḳapuñda begüm biz gedālara
Devlet eşigine varuruz hep şikāyete

4 Ṣorduḳça göñlüme ser-i zülf ḫaberlerin

[103] SYB 21a

Başlar uzun uzun ucı yoḳ bir ḥikāyete

5 Geldükçe sīne ṣad[r]ına çāk cānda dir-idi
Tīrüñ ʿaceb muḳārin olupdur riʿāyete

6 Remz-ile yāre nice diyem rāz-ı ʿışḳı-kim
Seyl-i sirişk yir ḳomamışdur kināyete

7 Deryā-yı eşk üzere yürürken Bahārīyi
Her kim ki gördi didi yetişdüñ velāyete

[104]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

1 Dil-ber oldur [kim] baḳışından cigerler ṭaġlaya
ʿĀşıḳ oldur kim dilin dildāra muḥkem baġlaya

2 Dostum lāyıḳ mıdur derd ü ġam-ı hicrān-ile
ʿĀşıḳ-ı dil-ḫasteler gāh iñleye gāh aġlaya

[104] SYB 22a

3 Ṣaḳınuñ dil virmeñüz şol Rūm ili maḥbūbına

Kim ḳılıcın ḳan içün her-dem bileyüp zaġlaya

4 Rūz-ı ġamda ḫūn-ı miḥnet yidigüm bilmez benüm

Niʿmet-i dünyā-y-ile şol-kim yüregin yaġlaya

5 Dostlar dīdār-ı Ḥaḳḳ-içün şu keñdinden geçer

Gözleri yaşı Bahārinüñ ḳaçan-kim çaġlaya

[105]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

_ _ . / . _ _ . / . _ _ . / . _ _

1 Sāḳī yine bāb-ı ḥarem-i ʿayş açılsa

Ḫāk-i dil-i ġamnāke mey-i nāb açılsa

2 Āsān-idi irmege der-i Kaʿbe-i vaṣla

Dünyāda reh-i bādiye-i hecr geçilse

3 Āşüfte geçer Leylī zülfine çoġ ammā

Mecnūn gibi meydān-ı maḥabbetde seçilse

[105] SYB 26b

4 Cān ḥasret-ile ḫāne-i tenden göçer āḫir

Bārī bile derd ü ġam-ı cānānla göçülse

5 Ol-serv-i ser-efrāza yaraşur-idi niḳāb

Berg-i gül-i zibādan eger cāme biçilse

27a 6 Reşkinden inerdi yire encümle felekler

Bir gice o māh-ile Bahārī mey içilse

[106]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün

· _ _ _ / · _ _ _ / · _ _

1 Mücerred olanuñ efkārı meyde

Ḳulaġı her nefes āvāz-ı neyde

2 Şu kim nefse uyup itdi teʾehhül

Degişdi ʿālem-i ıṭlāḳı ḳayda

3 Tecerrüd ʿāleminüñ şāhı-y-iken

[106] SYB 28b
1 *olmanuñ* yazılmış olsa da anlam açısından *olanuñ* olması daha doğru.

Ne lāzım bende olmaḳ ʿAmr ü Zeyde

4 Gerekmez baña ṭabl-ile gelen zen
Hemān ʿışḳ ola tenhā yirde ṣayda

5 Teʾehhül didügüñ gider geçer de
Bahārī key ṣaḳın aldanma keyde

[107]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. _ . _ / . . _ _ / . _ . _ / . . _

1 Gel ey nihāl-i cinān ḳandasın ki gülşende
Senüñçün itdi ṣabā nāmeler perākende

2 Ḳızardı ḫaclet-ile laʿl ṣaḫt-rū-y-iken
Lebüñden olsa ʿaceb mi şarāb şermende

3 Çeküp çeküp ḫam-ı zülfüñle dilleri alma
Düşürme bir bölük āşüfte[y]i şehā bende

[107] SYB 30a

4 Ne çekdügümi elüñden işiden ağlar-idi
Zebān olsa dise tīġüñ nişānları tende

5 Bilinse kār-ı ġam-ı ʿışḳ ṭañ mı ehl-i dile
Bahārī sehl olur müşkil iş ḫıredmende

[108]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ ˙ _ _ / _ ˙ _ _ / _ ˙ _ _ / _ ˙ _

1 ʿAks-i ruḫsāruñ ki düşdi eşk-i gül-gūn üstine
Tāze gül yapraġıdur güyā ki Ceyḥūn üstine

2 Bir hümā ṭalʿatlu dil murġı gerek kim her gice
Bāl açup pervāz ide zülf-i hümāyun üstine

30b 3 Germ olup ṣaḥn-ı çemende bir ḳuru bālā-y-ile
Serv iñen dik gelmesün ol-ḳadd-i mevzūn üstine

4 Ḳalmasun bir yir cihānda ẓulmet-i hicrān diyü
Şuʿle-i āhum ḳanādīl aṣdı gerdūn üstine

[108] SYB 30a

5 Leyli-i zülfüñ hevāsında Bahārī cān virüp
ʿIşḳ bāzārında bir iş aṣdı Mecnūn üstine

[109]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Mūr-ı miskīn gibi ʿāşıḳlar yatup rāh üstine
Muntaẓırdur sen Süleymān'a güẕer rāh üstine

31a 2 Tā ki sen burc-ı şerefden gün bigi ḳılduñ ṭulūʿ
Yazdı bir tārīḫ-i nūrānī felek māh üstine

3 Sen mehüñ mihrinde cānā ʿāşıḳ-ı dil-ḫasteler
Oynadurlar bu ṭoḳuz eflāka bir āh üstine

4 Dil lebüñ şevḳiyle kim çāh-ı zenāḫdānuñdadur
Beñzer ol mest-i meye kim uġraya cāh üstine

5 Yazalar tā kim Bahārī ṣafḥa-ı dīvānlara

[109] SYB 30b

Bir niçe rengīn ġazeller söyle ol şāh üstine

[110]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Āh-kim sırr-ı ġamum düşdi raḳībüñ diline
Ḳorḳaram fāş ola vü rāz-ı derūnum biline

2 İçelüm ṣāfī mey-i cām-ı sürūr-encāmı
Ola kim jeng-i ġam āyine-i dilden siline

3 Ne ṭabīʿatda keder ḳodı ne ḫāṭırda ġubār
Sāḳiyā cām-ı meyüñ āferīn āb u giline

4 Ne ḳadar bārid ü sengīn dil-ise zāhid-i ḫuşk
ʿĀşıḳ-ı suḫtenüñ doymaya sūz-ı diline

5 Ey Bahārī mey ü maḥbūb ola vü sebze vü āb
Ḳanġı kāfir ola meyl eylemeye Rūm iline

---

[110] SYB 32b
4 *ḫuşk* kelimesi Âşık Çelebi'den eklendi. Âşık Çelebi, *Meşâirü'ş-Şu'arâ*, haz. Filiz Kılıç (İstanbul: Pera Müzesi Yayınları, 2010), s.436.

[111]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Niçe bir ʿālemi ġarḳ eyleyelüm yaşlarla
Ya nice bir dögelüm başımızı ṭaşlarla

2 Geçelüm gözleri fikrinden o ḳaşı yānuñ
Ne virüp alımazuz bir iki serḫoşlarla

3 Derd-i hecr-ile ölüp gitdi ḳamu ʿışḳ ehli
Varalum ḥaşr olalum biz daḫı yoldaşlarla

4 Dāġlar leşker olup üşdi ḥiṣār-ı bedene
Bilmezem nice ola ḥālüm bu ḳızılbaşlarla

5 Ger esīr-i ġam-ı zülf-ise Bahārī yiridür
Aña kim didi vara baş ḳoşa serkeşlerle

[112]

[111] SYB 32b

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Ṣoḥbet-i ḫāṣ iderüz dilber-i raʿnālar-ile

Gül gibi ṣalınuruz serv-i dil-ārālar-ile

2 Nergis-i bāġ-ı çemen düşse kesāda nola kim

Ṣubḥa-dek ʿayş iderüz gözler[i] şehlālar-ile

3 Elimüz cām-ı leb-i yāre irüşmedügi gün

Eglerüz göñlümüzi ṣāġar-ı ṣaḥbālar-ile

4 Zāhidā vaṣl-ı nigār-ise ġaraż irdük aña

Bizi ṣanmayalar oñmaz ḳuru sevdālar-ile

5 Dün gice sīnesine yine Bahārī yir yir

Çoġ elif çekdi ḫayāl-i ḳad-i bālālar-ile

[113]

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Feʿūlün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _

[112] SYB 34a
[113] SYB 34b

1 Mey-i ʿışḳ-ile ʿāşıḳ ḳānẕil olsa
Unutsa kendüyi lā-yʿaḳıl olsa

2 Kişi gerd-i ġamından rūzigāruñ
Mükedder olmasa deryā-dil olsa

3 Beyān itmek olurdı rāz-ı ʿışḳı
Cihānda bir söz añlar ḳābil olsa

4 İñen cüzvīydi baḥr-i ʿışḳa dalmaḳ
Dür-i maḳṣūd küllī ḥāṣıl olsa

5 Dükenmez ḳıṣṣa-i derd-i Bahārī
Anuñ her bir güni ger biñ yıl olsa

[114]

Müstefʿilün / Feʿūlün/ Müstefʿilün / Feʿūlün

_ _ . _ / . _ _ / _ _ . _ / . _ _

1 Ey şeh yıḳıldı cümle dil kişveri ġamuñda

[114] SYB 35a

ʿĀlem ḫarāba vardı sen kendü ʿālemüñde

2 Ṣanma ki müflis olam ʿışḳuñda pādişāhum
Sīm-i sirişk-i dīde eksük degül demüñde

3 Ḳanlu gözüm-ki gözler şīrīn lebüñ nigārā
Laʿlin nigīne benzer kim ola ḫātemüñde

4 Geh ṭaʿn ider hilāle gāhī kemāna ey māh
Şol egrilük ki vardur ebrū-yı pür-ḫamuñda

5 Cānā dil-i Bahārī sevdā[y]ī bir delidür
Aṣılsa ḳalsa n'ola şol ḳara perçemüñde

[115]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Gūşe-i dil-ki dolupdur ġam-ı cānānlar-ile
Beñzer ol ḫāneye-kim pür ola mihmānlar-ile

[115] SYB 35b

2 Ger ölürsem ġam-ı sevdā-yı ruḫ u zülfiyle
Zeyn idüñ ḳabrümüñ üstin gül ü reyḥānlar-ile

3 Dostlar vaṣf-ı nigārı yazalum levḥ-i dile
Ne virüp alımazuz defter [ü] dīvānlar-ile

4 Jeng-i ġamdan geliñüz āyīne-i ṭabʿumuzı
Ṣırlayup pāk idelüm cām-ı mey-efşānlar-ile

5 Serv-ḳadlerle Bahārī ki dem-ā-dem ṣalınur
Beñzer bendeye-kim seyr ide sulṭānlar-ile

[116]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Beñzedürsem n'ola bu ḥüsn-ile anı melege
O perī yüzlü melāḥatde bulupdur meleke

2 Māh öykündügi'çün mihr-i cemāline anuñ
Dūd-ı āhum yitüşüp aña yitüşdürdi leke

[116] SYB 35b

3 Uydı ulaşdı ṣaçı sünbül[i] gül-ruḫlarına

Ḳorḳum oldur anı ol serv-i revān bir gün ege

4 Ḥaḳ bu kim ol meh-i nā-mihr bulınmazdı eger

İnmese yire yaşum çıḳmasa āhum felege

5 Mālik-i milket-i ʿışḳ olsa Bahārī ne-ʿaceb

Ḳaydı bu yoldan göñül naḳd gibi mā-melege

[117]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

1 Aġlar ey bülbül gözüm ḳatla[n]mayup feryāduña

Nāleye döymez yürek n'oldı dil-i nā-şāduña

2 Vaʿde-i vaṣla ḫilāf itmek olaldan saña ḫū

Kimsene inanmaz oldı ʿahd-i bī-bünyāduña

3 Tīġ-i müjgānuñ çeküp ḳorḳutma öldürmekle kim

5 İkinci dizede vezin bozuk.

[117] SYB 35b

Dostum cānlar vireler ġamze-i cellāduña

4 Cehd ḳıl Ferhādveş sevdā-yı ʿışḳı ey göñül
Başa ilet kim disünler āferīn üstāduña

5 Āsitānuñdan Bahārī bendeñi redd eylemek
Pādişāhum devletüm andan düşer aduña

[118]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Zülf-i dil-ber kim yatur ḫadd-i gül-i bāġ üstine
Şehper-i Cibrīldür gūyā ki uçmaġ üstine

2 Her ne deñlü raġbeti varsa el üzre ḫātemüñ
Sīm-berler oynadurlar anı barmaġ üstine

3 Şol-ḳadar dāġ urmışam yir yoḳ daḫı dāġ urmaġa
Dāġlar ursam gerek şimden gerü dāġ üstine

[118] SYB 39b

4 Cūy-ı eşkümde daḫı ʿaksi nigāruñ gūyiyā

Tāze gül yapraġıdur kim düşdi ırmaġ üstine

5 Ol büt-i şimşāda eydüñ kim Bahārī ḫastenüñ

Ölicek bir serv diksün ḳabrinüñ caġ üstine

[119]

Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. . _ _ / . _ . _ / . . _

1 Her kim olmaya mübtelā ḳaşuña

Baḳmasun ol gözüñe yā ḳaşuña

2 Ḳoyup ehl-i ṣalāt miḥrābı

İtdiler cümle iḳtidā ḳaşuña

41b 3 Kendü eksükligin[i] bilse hilāl

Hergiz öykünmezdi rā ḳaşuña

4 Ṭāḳ-ı eflāka egmezidüm baş

Elüm irüşse müntehā ḳaşuña

[119] SYB 41a

5 Dāl olupdur şehā elif-ḳaddi
Dil virelden Bahārī yā ḳaşuña

[120]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Güzel oldur ki anuñ vaṣfı levendāne ola
Şūḫ ola nāzük ola her işi rindāne ola

2 Degme bir ḫār u ḫasa gül gibi meyl eylemeye
Servveş serkeş olup cünbişi merdāne ola

3 Şöyle zīnet vire kendüye o gün yüzli perī
Kim anı her kim ıraḳdan göre dīvāne ola

4 Mey içüp seyre çıḳa ṣalına ʿışḳ ehli ile
Ḥarekātı sekenātı ḳamu şīrāne ola

5 Gele ʿār eylemeyüp meclis-i ʿuşşāḳa müdām

[120] *Cönk* , İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Şevket Rado Yazmaları, no.479, v.27b. *Mecmua,* Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Koleksiyonu, no.03409, v.157b.

Şemᶜ ü cemᶜ ola Bahārī aña pervāne ola

[Ḥarfü'l-Yā᾿]

[121]

Fāᶜilātün / Fāᶜilātün / Fāᶜilātün / Fāᶜilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Mihri sen māhuñdur iden vālih [ü] şeydā beni
ᶜIşḳı sen gül yüzlünüñdür eyleyen rüsvā beni

2 Ṣaḥn-ı gülde niçe yüz biñ dürlü āh u zār-ile
Eyleyen sen ġonca-lebdür bülbül-i gūyā beni

3 Ṭāḳatüm ṭaḳ oldı ṭapuñ görmez oldum ideli
Pāy-būsuñ ārzūsı bī-ser ü bī-pā beni

4 Fāriġ ü āzād-iken bir serve ḳul oldum yine
Ger ḳabūl itmezse derdā vü dirīġā vā beni

5 Yaşlarum emvāc[ı] ġarḳ idüp vücūdum zevraḳın
İtdi deryā-yı ġam-ı ᶜışḳ içre nā-peydā beni

[121] SYB 14b

6 Cān virüp āḫir bu ḥasret-le ölürsem dostum

Raḥm idüp bir kez mezārum üstine aġla beni

7 Laʿlüñi yād itdügüm-çün sehv-ile meclisde dün

Dutdı muḥkem yire çaldı bāde-i ḫamrā beni

8 Bāddan bu umduġum kim kūyuña ilte beni

Ger yaḳarsa ʿāḳıbet bu āteş-i sevdā beni

9 Yā ġam-ı hecrüñle öldür yā viṣālüñ ḳıl naṣīb

Dostum neylerseñ eyle eyle bir yaña beni

10 Tek hemān bir kez ḳadem başsun Bahārī ḳabrüme

Öldürürse ġam degül ol-gözleri şehlā beni

[122]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

1 Vādī-yi ḥasretde nālān eyleyen sensin beni

[122] SYB 18a

Gūşe-i miḥnetde giryān eyleyen sensin beni

2 Ārzū-yı niʿmet-i vaṣl-ile bir ḳaç gün şehā

Bu fenā dārında mihmān eyleyen sensin beni

3 Ḫalḳa-yı zencīr-i zülfüñ boynuma yir yir ṭaḳup

ʿArṣa-yı ʿışḳ içre arslan eyleyen sensin beni

4 Dem-be-dem cism-i żaʿīfüm nār-ı fürḳatle yaḳup

ʿIşḳ tennūrında büryān eyleyen sensin beni

5 Gülşen-i bāġ-ı cemālüñden Bahārīyi sürüp

Ḫār u ḫāşāk-ile yeksān eyleyen sensin beni

[123]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Çok zamāndur görmez oldum ol gözi mekkāre[y]i

Hey esirgeñ dostlar ben ḫaste-i bī-çāre[y]i

[123] SYB 18a

18b 2 Günde biñ kerre nice öldürmesün fürḳat beni
Görmeyelden bir iki ay oldı ol meh-pāre[y]i

3 Raḥm iderdi yār ben bīmārına bī-iḫtiyār
Gelse görse tīġ-i hicrāndan erişen yare[y]i

4 Nice Ferhād olmayam ʿışḳında ol Şīrīn lebüñ
Kim belā kūhına ṣaldı yine ben āvāre[y]i

5 Günde biñ kerre Bahārī yād ider cānā seni
Sen de bir kez luṭf-ile yād eyle ol bī-çāre[y]i

[124]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü /Fāʿilün

_ _ . /_ . _ . / . _ _ . / _ . _

1 Ṣaf düzdi cenge başladı müjgān alay alay
Doġruldı sīneme yine peykān alay alay

2 Ten nice ġāret olmaya vü ḳalb ṣınmaya
Geldi irişdi leşker-i hicrān alay alay

[124] SYB 19a

3 Başlar tiġ-i müjeyle kesilür şu deñlü kim

Yatur ḳażā-yı ʿışḳda ḳurbān alay alay

4 Derdā ki ġam sipāhın[ı] her laḥẓa gönderür

Ben derdmendüñ üstine cānān alay alay

5 Ol-serv-i nāz bir gül-i terdür ʿaceb midür

Kūyında küyse bülbül-i nālān alay alay

6 Bīmār olduġum işidüp derd-i yār-ile

Ṣormaġa geldi ḥālümi yārān alay alay

7 Meydān-ı ḥüsn içinde Bahārī'ye bend içün

Yine bezenür zülf-i perīşān alay alay

[125]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Sīneme yir yir ururken dāġlar güller gibi

7 İkinci mısrada vezin bozuk.

[125] SYB 19a

Dil derūndan nāle vü āh itdi bülbüller gibi

2 ʿAks-i laʿliyle nigāruñ eşküñ her ḳaṭresi

Görünür cismüm sifālinde ḳaranfüller gibi

3 Āferīn ol-serv-i dil-cūya ki zülf[i] sāyesi

Yaşumuñ ırmaġını zeyn itdi sünbüller gibi

4 El uzatma zülfine ey dil ṣaḳın kim ol-nigār

Ayaġa ṣaldı niçe miskīn[i] kākülller gibi

5 Merdüm-i çeşmüm Bahārī'ye görinür her zamān

Ḫāl-i ruḫsārında kāfūr üzre sünbüller gibi

[126]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Az görmeñ ol kemān-ebrūlunuñ peykānını

Pehlivān-ı ʿışḳ olanlaruñ alupdur cānını

[126] SYB 20a

2 Reşk-ile ger ḫāk olursam yiridür ki her gice
Sīm ü zerle ṣayd iderler ol melāḥat kānını

3 Bir kemān-ebrū nigāruñ tīr[i] ḳanlu zaḫm-ile
Lāle-renk itdi ser-ā-ser sīnemüñ meydānını

4 Çārsū-yı dehr içinde ḫayli ṣanʿat geçmişem
Kendüme rām eyleyeyünce ol levend oġlanını

5 Çünki rām olmaz güzeller kimseye eşʿār-ile
Diñ Bahārī oda yaḳsun defter ü dīvānını

[127]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Ol ṣanem bī-ʿahd ü peymān olmasun öldür beni
Vaʿde-i vaṣla peşīmān olmasun öldür beni

2 Sāyeveş her-dem beni ḫāk-ile yeksān eyleyen
Ol büt-i serv-i ḫırāmān olmasun öldür beni

[127] SYB 21b

3 Zülf-i kāfir-kīş-ile ḳasd eyleyen īmānuma

Şol bir āfet nā-müselmān olmasun öldür beni

4 Gāh cevr-ile gehi fitneyle dil mülkin yıḳan

Ol-cefā-engīz ü fettān olmasun öldür beni

5 Dem-be-dem ḫançer çeker ġamzeñ Bahārī ḳatline

Ara yirde ʿāḳıbet ḳan olmasun öldür beni

[128]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

_ _ . / . _ _ . / . _ _ . / . _ _

1 Her dil ki ṣafā-yı ḫaṭ-ı cānān-ile geldi

Dünyāya ol īmān-ile Ḳurʾān-ile geldi

2 Miskīnlik ise ancaġ olur ḫāṭṭ-ı siyehden

Bezm-i ruḫına sünbül ü reyḥān-ile geldi

3 Var-ise gözüm yaşlarınuñ başı cigerdür

[128] SYB 22a

Her ḳaṭre ki geldi yüze hep ḳan-ile geldi

4 Dil derd ü ġam-ı yār bulup sīneye aldı
Ḫum-ḫānesine bir iki mihmān-ile geldi

5 ʿArż itmege eşʿārını dildāra Bahārī
Rindāne geçüp meclise dīvān-ile geldi

[129]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Şöyle zīnet virdi bezme ol gül-i zībā yüzi
Kim ḫacāletden ḳızardı bāde-i ḥamrā yüzi

2 Eksük olmaz baḥr-i eşkümden belā-yı ḫaṭṭ u ḫāl
Şūr-ı şerden lā-cerem ḫālī degül deryā yüzi

3 Yār-ile ben ḫasteyi ṣanur gören ehl-i naẓar
Ḳanda kim taṣvīr olunsa Vāmıḳ [u] ʿAẕrā yüzi

---

[129] SYB 22b

4 Çihre-i zerdüm görüp ʿār itmesün benden nigār
Böyle olur ʿāşıḳ-ı āşüfte vü şeydā yüzi

5 Bir nigār-ı çār-deh sāle denilse n'ola kim
Ayuñ on dördine beñzer ṣāġar [u] ṣahbā yüzi

6 Çeşm-i Mecnūndan dökilen ḳanlu ḳanlu yaşlar
Lālezār oldı reh-i Leylī gibi ṣaḥrā yüzi

7 Ḳalsa ḥayretde ʿaceb midür Bahārī kim anı
Vālih [ü] dem-beste ḳıldı bir put-ı raʿnā yüzi

[130]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Ey melāḥat taḫt[ı] üzre şāh-ı ḫūbān Muṣṭafā
Vey leṭāfet burc[ı] üzre māh-ı tābān Muṣṭafā

2 Beñziyemez ḥadd-i zībāña çemen ṣaḥnında gül
Öykünimez ḳaddüñe serv-i ḫırāmān Muṣṭafā

---

5 Beyitte *n'ola kim* kelimelerinin üzerine varyant olarak *meh mi var* yazılmış.
[130] SYB 24a

3 Yir ü gögi ṭutmasun feryād u āhum key ṣaḳın
Ben ġarībe eyleme cevr-i firāvān Muṣṭafā

4 Her ḳaçan aġyār-ile gelseñ kenār-ı āba sen
Reşk-ile ḳanlar döker bu çeşm-i giryān Muṣṭafā

5 Ey Bahārī derd-i hicrān-ile bīmār olmuşam
Ölürem ger eylemezse baña dermān Muṣṭafā

[131]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Fitne vü āşūb ile yıḳdı ser-ā-ser ʿālemi
Bir gözi sāḥir özi kāfır ki ismidür Memi

2 Ne ḳadar ḥüsn āsmānında melekse ḫalḳ-ile
Ḳaçmasun ādemden ol gün yüzlü olsun ādemī

3 İncine ṣanmañ beni dāʾim yimekden ġuṣṣasın

[131] SYB 26b

Yeg gelür ḥelvā-yı şīrīnden baña derd ü ġamı

4 ʿĀşıḳ-ı āvāreler mey-gūn lebinüñ yādına
Dem mi vardur ki ele almayalar cām-ı Cemi

5 Ġamzesinden yaralanmışdur Bahārī dostlar
Ol ṭabīb-i cāna diñ luṭf-ile ursun merhemi

[132]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü /Fāʿilün

_ _ . /_ . _ . / . _ _ . / _ . _

1 Her kim ki gördi mihr-i bālüñ ey perī
Almadı füls-i aḥmere ḫurşīd-i enveri

2 Burc-ı felekde saña nice öykünür güneş
Sen pādişāhısın [u] ol bir ḥiṣār eri

3 Devr-i ruḫuñda ḳanlu yaşum seylini gören
Ṣanur ki Rūm'a geçdi ḳızılbaş ʿaskeri

[132] SYB 27b

4 ʿUşşāḳı ḳatl-ise ġarażuñ ġamzlar yiter
Lāzım degül ki ṭaḳınasın tīġ ü ḫançeri

28a 5 Ey şeh Bahārī bendeñe luṭf eyle ḳıl naẓar
Mülk-i melāḥatüñ n'ola olduñsa serveri

[133]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

1 İsterem kim olmasun ʿālemde hicrān günleri
Kimseye göstermesün Ḥaḳ ol perīşān günleri

2 Vaḳt-i ʿıyd-ı vaṣl irüşdi vü dem-i teslīm-i cān
Ḳandasın ey dil yetiş kim geldi ḳurbān günleri

3 Pādişāhum ḳanda görürdi cemālüñ bendeler
Devletüñde gāh gāh olmasa dīvān günleri

4 Şehsüvārum atına bindükçe cānum ṭalbınur
Yüregüm oynar benüm geldükçe cevlān günleri

[133] SYB 28a

5 Nev-bahār oldı yine açıldı yir yir lāleler

Her ṭaraf gülşen olupdur geldi seyrān günleri

6 Her gecesi ḳadrdür her gündüzi bayramdur

Ne mübārek günler olur vaṣl-ı cānān günleri

7 Devr-i ḥüsnüñde Bahārī derdmende būse yoḳ

Ey efendüm n'oldı luṭf eyyām[ı] iḥsān günleri

[134]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

1 Dostum bilsem n'ola ġāyetde müstes̱nā seni

Bu ṣıfatda görmedüm bir bī-bedel illā seni

2 İrteye ḳalmaz ṣafāsından ölür biñ şevḳ-ile

Ḫᵛābda her kim der-āġūş eyleye cānā seni

3 Ẕevḳ iderdüm ölmeden ʿālemde vaḥdet lez̲z̲etin

[134] SYB 28a

Bulsam ey cān kes̱ret-i aġyārdan tenhā seni

4 Gāh ʿazm-i bāġ idersin gāh bezm-i gül-sitān

Ḳanġı gülşende bulayın ey gül-i raʿnā seni

5 ʿĀşıḳ-ı dil-ḫaste sensüz olımaz bir laḥẓa saġ

Kendü öz cānı vü cānānı bilür zīrā seni

6 Ey cefā ḫoş mıydı hep cevrüñden ilde söylenen

Ḥamdüliʾllāh neydügüñ bildi ḳamu dünyā seni

7 Hīç bir ādem dimezdi kim ḳoyasın zühdüñi

Kimse ummazdı Bahārī vālih [ü] şeydā seni

[135]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü /Fāʿilün

_ _ . /_ . _ . / . _ _ . / _ . _

1 Ol-serverüñ bu sīne-i ḫākīde tīrini

Her kim ki gördi didi ne ḫoş buldı yirini

[135] SYB 29a

2 Sīnemde yār[e]yi ne dirdüm yāre derdümüñ
Şerḥ eylemezse aġız açup biñde birini

3 Her dem duʿā-y-ile añaram ʿışḳ sālikin
Yād eylemek gerek kişi ḫayr-ile pīrini

4 Bir gice devlet-ile bu göñlüm sarāyınuñ
Gel pādişāhum eyle müşerref serīrini

5 ʿArż eyleyeli mihr-i cemālin Bahārī yār
Çarḫuñ geçürdi yirlere māh-ı münīrini

[136]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

1 Pāymāl itdi ġam-ı zülf-i perīşānlar beni
Ḳaldum ayaḳda esirgeñ hey müselmānlar beni

2 Nār-ı şevḳ-ile yanup pervāne cān viricek
Arayup bulmayalar şemʿ-ile cānānlar beni

[136] SYB 29b

3 Ḳadd-i dil-cūlar yanunca seyr idelden sāyeveş

Ḳıldı yeksān ḫāk-ile serv-i ḫırāmānlar beni

4 Bir şeh-i ḥüsne ḳul oldum ayaġı ṭopraġıyam

Ṭañ degüldür ṭutsalar baş üzre sulṭānlar beni

5 Nāleme dem-sāz olurlardı Bahārī ney gibi

Bir nefes gūş itseler murġ-ı ḫoş elḥānlar beni

[137]

Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _

1 Göñülden olmasun peykānı ḫālī

Ḫaẕā ḳılmasun andan cānı ḫālī

2 Pür eyle genc-i ʿışḳ-ile derūnuñ

Ḳoma ʿāşıḳ dil-i virānı ḫālī

3 Belā deştinde Mecnūn ḫayl[i] yilmiş

2 İlk dizede vezin bozuk.

[137] SYB 29b

Bulupdur var-ise meydānı ḫālī

4 O şāh-ı ḥüsne bir gözlü sözüm var

Diñüz ḳılsun bugün dīvānı ḫālī

5 Mey-i nāb-ile her dem cāmı ṭoldur

Ḳoma bir laḥẓa sāḳī anı ḫālī

6 Ṭoludur şevḳ-i ruḫsāruñla ey cān

Ṣaḳın ṣanma dil-i nālānı ḫālī

7 Bu devr içre cefā vü cevr çoḳdur

Bahārī görme sen devrānı ḫālī

[138]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Bāġ-ı ḥüsn içre ki günden güne cānān büyüdi

Ṣaḥn-ı gülde ṣanasın ġonca-i ḫandān büyüdi

[138] SYB 32b

2 N’ola aḫşamlasa ʿuşşāḳ-ile şimden gerü kim
Ol yüzi bedr-i münīr ol meh-i tābān büyüdi

3 ʿArʿarı geçdi vü dik geldi çınara ḳaddi
Rāstı budurur ol serv-i ḫırāmān büyüdi

4 Bezm-i ʿışḳuñda mey-i cām-ı lebüñ nūş ideli
Şevḳ artdı ṣanemā çāk-ı girībān büyüdi

5 Şol-ḳadar yazdı Bahārī ḫaṭuñ evṣāfını kim
Doldı evrāḳ-ı cihāñ defter ü dīvān büyüdi

[139]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Sevmişem ʿālemde bir كرجيك cilāsın dilberi
ʿIşḳı yolında anuñ terk eyledüm cān u seri

2 Mest olup her dem ḳılıcıyla cihānı ḳorḳudur
Bilmezem Yaḥyālı mıdur ol güzeller serveri

[139] SYB 33a

3 Başına teller ṭaḳınmış atına zil baġlamış
Dir gören Malḳoçlıdur yāḫoẕ Miḥālli ol perī

4 Ḫūn-ı ḥüsn açup sebīl itmiş viṣāli niʿmetin
Yiridür ger Evrenozlı dirsem ol meh-peykeri

5 Naḳd-i eşküñle ruḫ-ı zerdüñ Bahārī itme ʿarż
Ol ṣanem Ṭūrḫānlıdur çoḳdur anuñ sīm [ü] zeri

[140]

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Feʿūlün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _

1 Dilā bir laḥẓa ḫandān olmaduñ mı
Cihānda hīç şādān olmaduñ mı

2 Iʿṭāb u fitne vü cevr ü cefāya
Be-hey ẓālim peşīmān olmaduñ mı

3 Raḳībā muṣḥaf-ı rūy-ı nigārı

[140] SYB 36a

Görüp daẖı müselmān olmaduñ mı

4 Gülersin dem-be-dem aġladuġuma

Be ṣūfī sen de giryān olmaduñ mı

5 Göñül ṭıflına dā᾿im incinürsin

Bahārī yoẖsa oġlan olmaduñ mı

[141]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

1 Secdegāh idinmese yārüñ işigi ṭaşını

Göge irgürmezdi mihr-i ʿālem-ārā başını

2 Bir ḳuru dīvār-ile ʿömrüñ geçürme dünyede

Ṣūfī gel mihrāb idiñ anuñ ölince ḳaşını

3 Tīri-y-ile ẖançerin ṣadra geçürsem n'ola kim

Her kişi lā-büd sever ṭoġru yarar yoldaşını

[141] SYB 36a

4 Seyle virmezse ʿacebdür cūy-ı eşküm ʿālemi

Ġāfil olmañ dostlar gözler gözümüñ yaşını

5 Ey Bahārī ger dilerseñ kim ola naẓmuñ leẕīẕ

Ṣāfī añ şiʿirüñde anuñ laʿl [ü] şekker başını

[142]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Cān virür ḥasretle āḫir derd-i hicrān ḫastesi

Böyle olur ārzū-yı vaṣl-ı cānān ḫastesi

2 Āh-kim ġamzeñ ucından derdmend üftāde dil

Niçe demdür k'oldı zaḫm-ı tīr ü peykān ḫastesi

3 Ey yüzi gül bir gün ola kim benüm'çün diyeler

Hep dirīġā oldı şol serv-i ḫırāmān ḫastesi

4 Biʾllah ey meh-rū revā mı-kim şeb-i ġamda yatup

Ṣubḥa-dek āh eyleye zülf-i perīşān ḫastesi

[142] SYB 36a

5 Zār [u] giryāndur Bahārī hecr-i rūy-ı yār-ile
Bülbül-i şūrīdedür k'olmış gülistān ḫastesi

[143]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Mübtelā-yı ġam beni şol bir güzel ḳul eyledi
Göñlüm āzādeyken aldı kendüy[e] ḳul eyledi

2 Gün yüzünden şeb-külāhını ḳıvırmış dün yine
Müstedām olsuñ-ki ġāyet vech-i maʿḳūl [eyledi]

3 Üstüme bir gün ḳadem başsun diyü ol-serv-ḳadd
Seyl-i eşküm sīnem üzre yiryirin yol eyledi

4 İdeyüm ol-şāha olanca duʿālar kim beni
Bende-i maḳbıl diyü yanında maḳbūl eyledi

5 Ṣubḥa çıḳsa her gice şemʿi Bahārī'nüñ ne ṭañ

[143] SYB 36b

Bir ṣanem anı kitāb-ı ʿışḳa meşġūl eyledi

[144]

Müstefʿilātün / Müstefʿilātün

_ _ . _ _ /_ _ . _ _

1 Kuḥl idinelden izüñ tozını
Nergis çemende açdı gözini

2 Dāġ-ı ġamuñdan ḳaçmazd[ı] hergiz
Bilseydi zāhid kendü özini

3 Menʿ itse vāʿiẓ maḥbūb [u] meyden
Gūş itme ey dil anuñ sözini

4 Çeşmüm raḳībi gördükçe aġlar
Ṣu ḳoyucılar görsün yüzini

5 Derdüm Bahārī ġāyet-de çoḳdur
Her gün diyeyin saña yüzini

[144] SYB 36b

[145]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Zülfüñe dil baġladum ġavġaya ṣaldum göñlümi
Hey dirīġā bir uzun sevdāya ṣaldum göñlümi

37b 2 Lücce-i ġamdan baña şimden gerü yoḳdur necāt
ʿIşḳ dirler bir ulu deryāya ṣaldum göñlümi

3 Ārzū-yı yār-ile öldüm bugün yarın diyü
Dün ümīẕ-i vaṣl-ile ferdāya ṣaldum göñlümi

4 Bir gözi āhū ṣaçı Leylī ġamından dostlar
Vālih ü Mecnūn olup ṣaḥrāya ṣaldum göñlümi

5 Ey Bahārī ḫūblar cemʿin görüp virdüm dili
Cāna başa ḳalmayup alaya ṣaldum göñlümi

[146]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

[145] SYB 37a
[146] SYB 37b

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Bir vefāsuz cevri çoḳ cānāna virdüm göñlümi
Bilmedüm bir āfet-i devrāna virdüm göñlümi

2 Tīr-i cevr-ile kemān olsa ʿaceb-mi ḳāmetüm
Bir ḳıyāmet ġamzesi peykāna virdüm göñlümi

3 Ġoncaveş dil-teng olup aġladıġuma dem-be-dem
Gülmek olmaz bir gül-i ḫandāna virdüm göñlümi

4 Dostlar añup yigitlik çaġını bī-iḫtiyār
Pīrlikde bir güzel oġlana virdüm göñlümi

5 Ey Bahārī cān u ten nice ḫarāb olmaya kim
Göz göre bir gözleri fettāna virdüm göñlümi

[147]

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü /Fāʿilün

_ _ . /_ . _ . / . _ _ . / _ . _

[147] SYB 40a

1 Nār-ı cefāya yandı göñül erlik eyledi

Ġayret odına düşdi dilāverlik eyledi

2 Ben nātüvānı ḫaste görüp ol şeh-i cemāl

Raḥm itdi geldi üstüme serverlik eyledi

3 Seyr itdi bir nemed-ile tecrīd ʿālemini

Deşt-i fenāda şol-ki ḳalenderlik eyledi

4 Ayırdı benden ol ṣanem-i dil-rübāyı ammā

Bī-dīn raḳībi gör ki ne kāfirlik eyledi

5 Fürḳat şebinde bekledi yanum ġam-ı nigār

Ḥaḳḳā ki ben ġarībe birāẕerlik eyledi

6 Ḳullāba çekdi ḫalḳa-i mūy-ile dilleri

İnṣāf zülf-i yāre ki ejderlik eyledi

7 Miskīn Bahārī şemʿ-i ruḫ-ı şevḳine anuñ

ʿIşḳ āteşine girdi cigerderlik eyledi

[148]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Ne melek ḳaldı ġamuñdan ne perī ne ādemī
Tīġ-i hecr-ile yiter ḳırduñ geçirdüñ ʿālemi

2 Ey Süleymān-ı zemān ʿuşşāḳa nāz itme iñen
Żāyiʿ olur bilmiş ol āḫir güzellik ḥāleti

3 Mübtelālar da senüñdür ḫor baḳma bunlara
Cāna başa sevdügüm ḳalmaz bularuñ en kemi

4 Bāde-i nābuñ işitdüm bir ʿaceb ḫāṣiyyetin
Hergiz itmezmiş es̱er nūş idene dünyā ġamı

5 Cevr-ile öldürdügüñ yitmez Bahāri ḫasteyi
Ey şeker-güftār şīrīn-leb gülersin de hemi

[149]

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün

[148] SYB 40b
[149] SYB 40b

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1 Şu bir māh-ı melek-sīmā kim ismidür Ḫudāverdi
Viṣālin çoḳdan isterdüm biḥamdi᾿llāh Ḫudā verdi

2 Ḳad-i bālāsıdur bāġ-ı bihiştüñ serv-i raʿnāsı
Ruḫ-ı zībāsıdur anuñ cinān gülzārınuñ verdi

3 Bugün iḳlim-i ḥüsn içre ferīd olsa ʿaceb-midür
Melāḥat baḥrinüñ ol-şeh olupdur bir dür-i ferdi

4 Niçün ben ḫasteye tīmār itmez ol-gözi bīmār
Ġam-ı ʿışḳında bilmez mi benüm bu çekdügüm derdi

5 Götürmez bār-ı hicrānuñ Bahārī deñlü bir kimse
Kim oldur şimdi ey dil-ber belā meydānınuñ merdi

[150]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

[150] *Mecmûa-i Gazeliyât-ı Kadim* (06 Mil Yz B 799), 12b.

1 Gice odamda bir āhū gözlü yārüm var idi
Ṣanasın ṣayyād idüm ṣayd u şikārum var idi

2 Geh tenaḳḳul eyler idüm geh tenāvül leblerin
Sükkerīn senbūse cām-ı ḫoş-güvārum var idi

3 Gāh açılmaḳda gül idüm gāh bülbül nālede
Tāze vü ter pür-nevā ḫurrem bahārum var idi

4 Sırrumuz keşf olmamaġa ṣubḥ gibi nāgehān
Aġzı gibi nüktedān rāzdārum var idi

5 Her ümīdüm ḥāṣıl idi her merāmum ber-murād
Ḫūb idüm aḥvāl idüm ḫoş rūzigārum var idi

6 Ḫaṭṭını gördüm müşevveş ṣafḥasında ḫaddinüñ
Dilde āyine gibi andan ġubārum var idi

7 Aġız aġıza Bahārī giceden irteye dek
Ol iki ruḫda iki aylıḳ şümārum var idi

[MUSAMMATLAR]

[Mr.1]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

1 Senden alam dādumı fırṣat bulıcaḳ dostum
Bāġ-ı ḥüsnüñ ḫār u ḫas birle ṭolıcaḳ dostum
Güllerüñ sünbüllerüñ bir bir ṣolıcaḳ dostum
Bilesin ḳadrüm benüm ol vaḳt olıcaḳ dostum

2 Ṣanma kim bāḳī ola ʿālemde gülzār-ı cemāl
Ġāfil olma geç degül [kim] açılup bulsa kemāl
Ḫaṭṭuñ irüp ṣafha-i ḥüsnüñ ṭuta gerd-i melāl
Bilesin ḳadrüm benüm ol vaḳt olıcaḳ dostum

3 Dem gele kim gülşen-i ḥüsnüñ ser-ā-ser ḫār ola
ʿAndelībüñ gül yüzüñe zār-iken bī-zār ola
Ḫalḳ-ı ʿālem içre aduñ yār-iken āġyār ola
Bilesin ḳadrüm benüm ol vaḳt olıcaḳ dostum

4 Māh-rūlıḳ ḫatm olur ey māh-ı tābān bilmiş ol
Bildirür bedʾ-mihrligüñ saña devrān bilmiş ol

[Mr.1] SYB 14a

Devr-i ḥüsnüñ döndürür bu çarḫ-ı devrān bilmiş ol
Bilesin ḳadrüm benüm ol vaḳt olıcaḳ dostum

14b 5 Niceye-dek nūr-ı çeşm-i ḫalḳ-ı ʿālem olasın
ʿĀlem-i ʿulvīde mihr ü mehle hem-dem olasın
İrte birgün sen de çün el gibi ādem olasın
Bilesin ḳadrüm benüm ol vaḳt olıcaḳ dostum

6 Ḫüsnüñ evrāḳı ṣararuben ḳuru yapraġ ola
Gülşen-i ḫaddüñ ḫazāna uġramış bir bāġ ola
Yir yirin ḫāl-i siyāhuñ aña ḳonmış zāġ ola
Bilesin ḳadrüm benüm ol vaḳt olıcaḳ dostum

7 Niçe derd-ile Bahārī ḫaste[y]i ṣalduñ ġama
Ġāfil olma kim ḳıyılmaz çaḳ bu deñlü ādeme
İşbu ʿālemden çıḳup çün düşesin bir ʿāleme
Bilesin ḳadrüm benüm ol vaḳt olıcaḳ dostum

[Mr.2]

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

[Mr.2] MN s.1758.

1 Gerd-i ġamdan yine mirʾāt-ı dili pāḳ idelüm
Cām-ı Cem āyīnesi şeklini idrāk idelüm
Curʿa-i cām-ı meye cānumuzı ḫāk idelüm
Mest-i lā-yaʿḳıl olalum yaḳalar çāk idelüm

2 Sāḳiyā ṣun ḳadeḥi ʿayş-ı ṭarābnāk idelüm
İçelüm ṭoluları ṣoḥbet-i bī-bāk idelüm
Nice bir ġaflet ile bu dili ġamnāk idelüm
Mest-i lā-yaʿḳıl olalum yaḳalar çāk idelüm

3 İçelüm bāde bizi ġuṣṣa helāk eylemedin
ʿÖmrümüz bāda virüp bu teni ḫāk eylemedin
Cāme-i cān yaḳasın cevr eli çāk eylemedin
Mest-i lā-yaʿḳıl olalum yaḳalar çāk idelüm

4 Meclisi germ idelüm gün gibi meh-rūlar ile
Bezm-i ṣaḥrāda bugün gözleri āhūlar ile
Āh idüp hāy diyü naʿre-i yā hūlar ile
Mest-i lā-yaʿḳıl olalum yaḳalar çāk idelüm

5 Sāḳiyā devr idüben gūşe-i meyḫāneleri

ʿAhd ü peymānı ṣıdum ṣun berü peymāneleri
Cemʿ olup yanumuza şevḳ ile cānāneleri
Mest-i lā-yaʿḳıl olalum yaḳalar çāk idelüm

6 Ẕevḳ idüp ẖāk olanuñ bāġ-ı bihişt oldı yeri
Serserī ṣanma şarāb ile geçen derd-i seri
Kimde var ise nihānī bilelüm derd eseri
Mest-i lā-yaʿḳıl olalum yaḳalar çāk idelüm

[ḲIṬʿALAR]

[Kt.1] Derkenarda

Mefʿūlü / Fāʿilātü / Mefāʿīlü /Fāʿilün

_ _ . /_ . _ . / . _ _ . / _ . _

1 Erbāb-ı ḥüsne ẕerre ḳadar minnet etmezüz
Her ḳanda bulsavuz çekerüz biz [. / _ . _]

2 Cānānı [_ .] sīneye çekdükde id[. _]
İncinme sevdügüm bize kim biz şu hālā[_]

3 Merdāneyüz raḳībüñ ayaġını [_ . _]

[Kt.1] SYB 25a Derkenarda bulunan bu manzumenin satır sonları yaprak kenarı kesik olduğu için okunamıyor. Matla beytinin kafiyesi okunamadığı için bu manzume kıtalar arasına dahil edildi.

Ṣanmañ bizi ki el gibi baş[_ / _ . _]

[Kt.2]

Mefāʿilün / Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. _ . _ / . . _ _ / . _ . _ / . . _

1 Miyān-ı ġuṣṣa ḳalmañ gelen bahārı görüñ
Kenār-ı bāġı leb-i cuybāra varı görüñ

2 Gelüñ bu zühd-ile taḳvāyı ḳoñ zemānı degül
Bahār mevsimidür cām-ı ḫoş-güvārı görüñ

[Kt.3]

Feʿilātün / Mefāʿilün / Feʿilün

. . _ _ / . _ . _ / . . _

1 Zen-i dünyāya iki bir dime
Vir ṭalāḳ-ı s̱elās̱e[yi] ferd ol

2 Ḳayd-ı ıṭlāḳa eyleyüp temdīd
Gir tecerrüd ṭarīḳine ferd ol

[Kt.2] SYB 26a, Derkenarda
[Kt.3] SYB 28b, Derkenarda

[Kt. 4]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Gözleme hergiz ḳabayı gey ʿabā
Aṭlas u dībāya baḳma şāla baḳ

2 Merd iseñ bu ʿālem-i tecrīdde
Baş açuḳ yalına ayaḳ abdāla baḳ

3 ʿÖmrüñüñ bilmek dilerseñ ḥāṣılın
Ġaflet itme defter-i āʿmāle baḳ

4 Geç geçenden ġam yime ferdā-y-içün
Māżīyi müstaḳbeli ḳo ḥāle baḳ

5 Devrine aldanma cāmuñ aç gözüñ
Gerdiş-i gerdūndaki efʿāle baḳ

6 Rūzigār āyīnesine ḳıl naẓar

[Kt.4] SYB 39b

ʿĀrifāne ṣūret-i aḥvāle baḳ

7 Ey Bahārī ʿāşıḳ-ı dīẕār-iseñ
ʿĀrıż-ı dil-berde ḫaṭṭ u ḫāle baḳ

[Kt. 5]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Ḫor baḳma sevdigüm ʿuşşāḳa kim
Cān u baş oynar yoluñda her biri

2 Gülşen-i cennet görünmez gözine
Her kimüñ kim ola kūyuñda yiri

3 Āfitābum beñzedürdüm alnuña
Māhı ger olmasa yüzinde kiri

4 Laʿlüñi āb-ı ḥayāta beñzeden
Ḥaşr olunca ölmesün olsun diri

[Kt.5] SYB 40a

40b 5 Ẕerre didügin Bahārī aġzuña
İşidenler didiler iñen iri

[Kt.6] Derkenarda

Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilātün / Feʿilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1 Ḫaste oldum varımam Kaʿbe-i kūyına anuñ
Her kim iletür-ise Mekke s̱evābın bulsun

2 Kim suʾāl eyler-ise ḥāl-i perīşānumdan
Arasın ʿışḳ kitābında cevābın bulsun

[Kt.7]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Murabbaʿ

1 Her naẓarda ḳāʾinātı gösterür
Bir bunuñ gibi güzel gözlük ḳanı

2 İki gözüm gibi ṣaḳlarsam n’ola

[Kt.6] SYB 40b, Derkenarda
[Kt.7] SYB 41b, Derkenarda

Gözlerüm dört oldı bulunca anı

[Kt.8]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1 Ol şehüñ işigine durmaz çekilür sīm-i eşk
Gözlerüm gūyā ki olmışdur ʿavārıż ḫānesi

2 Dil ʿarūs-ı dehr ile hergiz müzevvec olmadı
Bir mücerreddür ki oldı ʿālemüñ ferzānesi

3 Baña sende māl-i şāhī var diñilse vechi var
Kim doludur genc-i ġamla sīnemüñ vīrānesi

4 Ḫāne-i kūy-ı belāda ben ḳadīmī sākīnem
Ṣoñradan Mecnūn gelüp oldı anuñ ġamḫānesi

5 Defterinde mürde ḳayd itmiş Bahārī ḫasteyi
Luṭf u iḥsān itmiş ol cān u dilüñ cānānesi

[Kt.8] Âşık Çelebi, *A.g.e.*, s.438. Elimizdeki dîvânda yer almayan bu şiiri Âşık Çelebi *Ġazel* başlığı ile kaydetmiştir,

[TĀRĪḪLER]

[T.1]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Tārīḫ-i Ḳalʿa-i Būdīn

1 Şeh Süleymān yaʿni sulṭān-ı cihān
Ḫavf ider tīġinden anuñ ins ü cān

2 Ḳahr-ile küffār-ı bed-girdāruñ ol
Cānın aldı virmeyüp hergiz āmān

3 Eyledi ʿazm-i ḳırāl-ı bed-fiʿāl
Niçe biñ ʿaskerle ol-ṣāḥib-ḳırān

4 Tīr gibi ṭoġrulup ol cānibe
İki bükdi anı mat etdi kemān

[T.1] SYB 42a

5 İşidüp maşrıḳ diyārında güneş

Çarḫ ḳalḳanın ele aldı hemān

6 Mülk-i maġribden görüp anı hilāl

Ḫançerin çekdi ʿadūdan dökdi ḳan

7 Ceyş-i encümle şebīḫūn itmege

Gök demüre ġarḳ oldı āsumān

8 İki raʿnā ṭop çekdi ceng-çün

Ḫink-i çarḫ-ile olup gerdūn revān

9 Ḳayd u bend içün şehüñ düşmenlerin

Bir kemend atdı felekden Kehkeşān

10 Gice gice meh ḳaravol bekleyüp

Leşker-i İslāma oldı pāsbān

11 Göricek şāhı bu ḫışm-ile seḥāb

Ḳordı anuñ üstine bir sāye-bāñ

12 Şöyle döndi çarḫ üstine anuñ

Kim ḳarār itmek muḥāl oldı bir an

13 Gör şeh-i ʿālī-cenābuñ himmetin

Göge gönderdi niçe burc armaġan

14 Ḳanı ʿaksidür şehādet ehlinüñ

Şol şafaḳ-ı çarḫda olur ʿayān

15 Bir ʿaceb ceng oldı kim anı görüp

Ḳorḳusından her melek oldı nihān

16 Terk idüp dünyā-yı dūnı her şehīd

Cān atuban eyledi ʿazm-i cinān

17 İşbu fetḥüñ didiler tārīḫini

Engürüsi açdı bir şāh-ı cihān

(H.932/M.1525-26)

[T.2]

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Feʿūlün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _

[T.2] SYB 42b

Rodos

1 Ḥisārı virdi küffār-ı melāʿīn

Taḥammül itmeyüp teʾs̱īr ḳalʿa

2 Didi tārīḫin anuñ hātif-i ġayb

Biḥamdiʾllāh yine fetḥ oldı ḳalʿa

(H.929/M.1522-23)

[T.3]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Diger

1 Şāhzāde idicek ʿazm-i cinān

Lāzım olmışdur duʿā her laḥẓa

2 Dostlar isterseñüz tārīḫini

Rūḥ-ı pāk-içün oḳuñ yüz Fātiḥa

(H.950/M.1543-44)

[T.3] SYB 42b

Tārīḫ-i feth-i ḳalʿa-i Belġrad-ı (Sitvān ?) u Ostroġon u ġayr fetḥen mükerreren

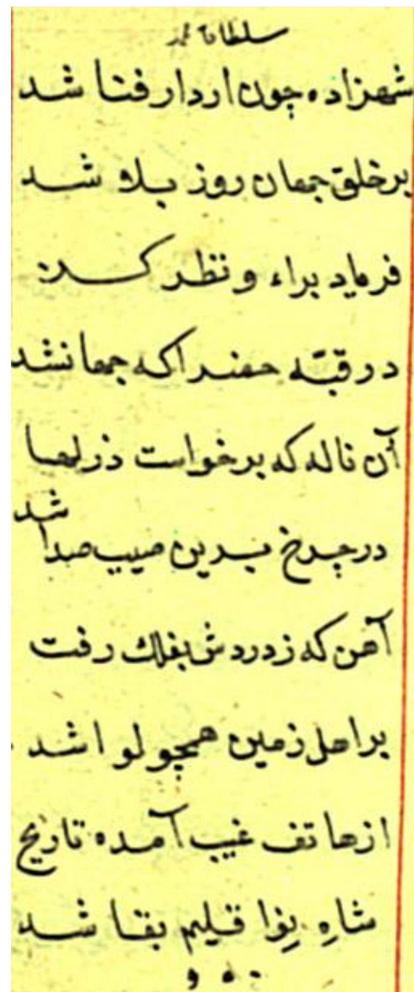
(H.950/M.1543-44)

[T.4]

Mefʿūlü / Mefāʿīlü / Feʿūlün

_ _ . / . _ _ . / . _ _

Sulṭān Meḥmed


سلطان محمد

شهزاده چون از دار فنا شد

بر خلق جهان روز بلا شد

فریاد برآورد و نظر کرد

در قبه خضرا که جهان شد

آن ناله که برخاست ز دلها

در چرخ برین همه صدا شد

آهی که ز درد شه بفلک رفت

بر اهل زمین همچو لوا شد

از هاتف غیب آمده تاریخ

شاه زوا قلیم بقا شد

٩٥٠

(H.950/M.1543-44)

[T.4] SYB 42b

[Mf.1]

Mefāʿīlün/ Mefāʿīlün/ Feʿūlün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _

Ferd

1 Dirilüp bir bölük ehl-i ẓarāfet

Bahārīden Bahāristān oḳurlar

[Mf.2]

Müfteʿilün / Fāʿilün / Müfteʿilün / Fāʿilün

_ . . _ / _ . _ / _ . . _ / _ . _

Ferd

1 Key ṣaḳın ey merd-i Ḥaḳ ehl-i ġarażolma kim

ʿİllet-ile dirilen miḥnet-ile cān virür

[Mf.3]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

Ferd

[Mf.1] SYB 41b
[Mf.2] SYB 41b
[Mf.3] SYB 41b

1 Ey sefīh u bī-ḫıred ṭaʿn itme yaylaḳ ehline

Gel berü āb-ı ḥayāt iç sen daḫı āb-ı ḥayāt

[Mf.4]

(?)

1 Ben güẕārem ṭapuña dilde niyāz elde piyāz

Ḳalma eksüklüge [...]

[Mf.5]

(?)

1 Deşt-i ġam-ı pāk geçmedin nice yiler Mecnūn

Ey dirīġā yalñız buldı delü meydānı

[Ms.1]

Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilātün / Fāʿilün

_ · _ _ / _ · _ _ / _ · _ _ / _ · _

1 ʿAḳl u ṣabrum kārbānın göz göre tārāc iden

[Mf.4] SYB 14a, Derkenarda

[Mf.5] SYB 29b, Derkenarda

[Ms.] SYB 41b Bu mısra 32. gazelin 6. beytinde de yer almaktadır.

10. METNİN TIPKIBASIMI